

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

**GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDEKİ SURİYELİ ÇOCUKLARIN EĞİTİM
ALANINDA YAŞADIKLARI SORUNLAR VE SOSYAL DESTEKLERİNİN
İNCELENMESİ: ALTINDAĞ ÖRNEĞİ**

Ebru KÜÇÜKDÜVEYKİ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDEKİ SURİYELİ ÇOCUKLARIN EĞİTİM
ALANINDA YAŞADIKLARI SORUNLAR VE SOSYAL DESTEKLERİNİN
İNCELENMESİ: ALTINDAĞ ÖRNEĞİ

Ebru KÜÇÜKDÜVEYKİ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

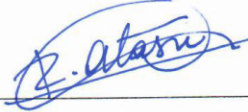
Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

Ebru KÜÇÜKDÜVEYKİ tarafından hazırlanan "Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Çocukların Eğitim Alanında Yaşadıkları Sorunlar ve Sosyal Desteklerinin İncelenmesi: Altındağ Örneği" başlıklı bu çalışma, 21/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Kasım KARATAŞ (Başkan)

Doç. Dr. Reyhan ATASU TOPÇUOĞLU (Danışman)

Prof. Dr. M. Murat ERDOĞAN (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezim kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezimin aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

21/06/2019

Ebru Küçükdüveyki
Ebru KÜÇÜKDÜVEYKİ

¹"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

(1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metodların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Doç. Dr. Reyhan Atasü TOPÇUOĞLU** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Ebru KÜÇÜKDÜVKİ

TEŞEKKÜR

İlk teşekkürüm bu çalışmanın teşvik edici ve kolaylaştırıcısı olmuş okul müdürleri ve tercüman arkadaşlarıma; en büyük katkıyı sağlamış güleç yüzlü, heyecanlı çocuklara, onların şefkatli öğretmenlerine. Yasir ve Muhammed gibi tutkuyla öğrenen, geleceğin Suriyeli aydınları olacağına inandığım iki harikulade genç çocuğu tanıdığım için şanslıyım, yolları aydınlık olsun.

Sevgili danışmanım Doç. Dr. Reyhan Atasü Topçuoğlu' na;

Beş senedir çalıştığım kurum olan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Altındağ Sosyal Hizmet Merkezi' nde bulunan mesai arkadaşlarıma;

Koşulsuz, tripsiz beni çekeabilen, kahrımı ortak yaşattığım çok sevdiğim lise kız kardeşler grubuma ve Ankara' yı onsuz asla düşünemediğim güzel dost Setenay' a içtenlikle teşekkür ederim.

Lisans döneminden itibaren hayatlarımda olan, çalışmamın her anı'nda sabırla beni dinleyen, yol gösteren güzel insanlar Arş. Gör. Burcu Genç ve Arş. Gör. Ali Dikmen' e;

Çocukluğumdan beri güvenle sırtımı dayadığım, uzattığım eli asla geri çevirmemiş biricik kuzenlerim Sercan' a ve Devran' a;

Hayatıma girdiği kısacık zamanda bakış açımı derinlemesine değiştiren, yanında kendim olabilmeyi, birlikte gülebilmeyi hissederek yaşadığım Christian Dominique' e içtenlikle teşekkür ederim;

Yaş aldıkça artan hassasiyetin, insanın içini en çok cız ettiren sevginin odak alanı canım babam, annem, kardeşlerim ile arka planda kocaman geniş aileme bana her daim saygı duydukları, sevgilerini her daim hissettirdikleri için teşekkür ederim.

En büyük teşekkürüm, en derin minnettarlığım kendimi açığa çıkarmada olağanüstü katkısı olan, beni her daim yukarılara taşıyan, enerjimi katlayan gerçek bir hocaya, Prof. Dr. Murat Erdoğan' a..

Son teşekkür de kendime, asla bırakmadığım için! Hayatımın her alanında oldukça zorlandığım ve yıprandığım zaman diliminde süregeldi bu tez dönemi. Elbette daha çok öğrenmeye, üretmeye, en sonunda ipi göğüslemeye devam –insana yönelik açlığım hiç bitmesin!

ÖZET

KÜÇÜKDÜVEYKİ, Ebru. “*Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Çocukların Eğitim Alanında Yaşadıkları Sorunlar ve Sosyal Desteklerinin İncelenmesi: Altındağ Örneği*”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

Bu çalışma devlet okullarında Suriyeli çocukların yaşadıkları problemleri ve sosyal destek durumlarını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada Altındağ ilçesinde ortaokul ve lise kademelerinde eğitim hayatını sürdüren 299 çocuk ile nicel araştırma deseni kullanılarak çalışılmıştır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan Demografi ve Göç Süreci Bilgi Formu, Sorun Belirleme Anket Formu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (MPSS) aracılığıyla ortaya konulmuştur.

Katılımcıların 182’sinin (%60.87) kız öğrenci olduğu, 192’sinin (%64.43) lise kademesinde öğrenim gördüğü, yarıya yakınının (%48.04) daha önce Suriye’de 5-6 sene okula gittiği, yarısından çoğunun ise (%63.64) Türkiye’de en az 3 senedir okula gittiği bulunmuştur.

Araştırmaya katılan Suriyeli öğrencilerin öğretmenleri ile ilgili olan olumlu önermelere daha çok destek verdiği, en çok öne çıkan önermenin öğretmenlerinin kültürlerine saygılı olduğu düşüncesi yer almaktadır. Katılımcı öğrenciler bir sorunu olduğunda en çok Suriyeli arkadaşlarının yardım ettiği durumunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin yalnızca üçte birinin Türkiyeli öğrencilerle yemek yediği, ondan daha az bir kısmının ise okulda en yakın arkadaşını Türkiyeli olarak benimsediği (%29) tespit edilmiştir.

Katılımcı öğrencilerin yarısından çoğunun Türkçe konuşurken kendilerini yetersiz hissettiği, ders dinlerken uyuyakaldığı, yarıya yakın çoğunluğun okulda birçok defa ağladığı ve kendilerini yalnız hissettiği sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin belirgin çoğunluğunun okul içinde vurma, dövme gibi davranışların yaşandığını reddettiği; buna karşın alay edilme, takma isim kullanılma gibi davranışların üçte biri tarafından deneyimlendiği görülmektedir.

Öğrencilerin algıladıkları sosyal desteğin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buldukları eğitim kademesi ve cinsiyet özellikleri gibi değişkenlerin algılanan sosyal

destek toplam puanı açısından farklılık yaratmadığı gözlenmiştir ($p > 0,05$). ‘Özel insan’ alt boyutu destek puanında erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla destek aldığı; ‘aile’ alt boyutu destek puanında ortaokul öğrencilerinin lise öğrencilerine göre daha fazla destek aldığı; ‘arkadaş’ alt boyutu kapsamında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla sosyal destek algıladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bir sorunu veya şikayeti olduğunda öğretmenleriyle paylaşan öğrencilerin ‘özel insan’ alt boyutu destek puanı daha yüksek bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler

Suriyeli çocuklar, eğitim sorunları, sosyal destek

ABSTRACT

KÜÇÜKDÜVEYKİ, Ebru. “*Examining Social Assistance and Problems Experienced by Syrian Children Under Temporary Protection in Turkey: The Example of Altındağ*”, Master’s Thesis, Ankara, 2019.

This study aimed to investigate the problems and social support of Syrian children in public schools. For this purpose, 299 children in secondary and high school levels in Altındağ district were studied by using quantitative research design. The data of the research were collected prepared by the researcher Demographic and Migration Process Information Form, Problem Determination Survey Form, Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MPSS).

Participants 182 percent of them (60.87%) were female students, 192 percent of them (64.43%) were studied at the high school level, almost half (% 48.04) have attended school for 5-6 years in Syria before, over half of (63.64%) them has been attending school for at least 3 years in Turkey.

It was found that the Syrian students participating in the research were more supportive of the positive statements about their teachers. Syrian friends helped them most when they had a problem. Only one-third of the students ate meals with students from Turkey. It was found that more than half of the participating students felt insufficient while speaking Turkish, fell asleep while listening to lessons; nearly half of the majority cried many times at school and felt lonely. A significant majority of the students rejected behaviors such as hitting and tattooing, mockery and nicknames are experienced.

It was concluded that the perceived social support of the students was moderate level. It was observed that variables such as educational level and gender characteristics did not differ in terms of perceived social support total score ($p > 0, 05$). In the ‘significant other’ sub-dimension support score, male students received more support than female students; In the subscale of ‘family’, secondary school students received more support than high school students; It was concluded that female students perceived more social support than male students in the ‘friend’ sub-dimension.

Keywords

Syrian children, educational problems, social support

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	iv
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	v
ETİK BEYAN	vi
TEŞEKKÜR	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	x
İÇİNDEKİLER	xiix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xviii
TABLOLAR DİZİNİ	xvii
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM :	1
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	2
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	3
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	4
2. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. GÖÇ, KİTLESEL AKIN VE GEÇİCİ KORUMA KAVRAMLARI	5
2.1.1. Göç Dalgası ve Yerleşik Ülkeye Etkileri	5
2.1.2. Suriye’ de İnsani Kriz	7
2.2. TÜRKİYE’DE GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURİYELİ ÇOCUKLAR VE EĞİTİM ALANINDA YAPILAN DÜZENLEMELER	8
2.2.1. Suriye’ den Türkiye’ ye Yerleşen Çocukların Niteliği ve Niceliği	8
2.2.2. Türkiye’ de Eğitim Alanında Mevcut Yasal Çerçeve	9
2.2.2.1. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu	9
2.2.2.2. Geçici Koruma Yönetmeliği	10
2.2.2.3. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2014/21 No’lu Genelgesi	11
2.2.3. Türkiye’ de Verilen Eğitim	13
2.2.3.1. Devlet Okulları	13
2.2.3.2. Geçici Eğitim Merkezleri	13

2.2.3.3. Yaygın Eğitim Hizmetleri.....	14
2.2.3.4. Özel Eğitim	15
2.2.3.5. Mesleki Eğitim.....	15
2.3. TÜRKİYE’ DE SURİYELİLERİN EĞİTİME ERİŞİMLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER VE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	17
3. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	26
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	26
3.2. KATILIMCILAR	26
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	30
3.3.1. Demografi ve Göç Süreci Bilgi Formu.....	30
3.3.2. Sorun Belirleme Anket Formu	30
3.3.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği.....	31
3.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	31
3.5. VERİLERİN ANALİZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ	33
3.6. SÜRE VE OLANAKLAR	33
4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM.....	34
4.1. ÖĞRENCİLERİN OKUL İÇİNDE ÖĞRETMENLERİ İLE OLAN İLİŞKİLERİNDE ÖNE ÇIKAN DURUMLARIN İNCELENMESİ.....	34
4.2. ÖĞRENCİLERİN OKUL İÇERİSİNDE ARKADAŞLARI İLE OLAN İLİŞKİLERİNDE ÖNE ÇIKAN DURUMLARIN İNCELENMESİ.....	36
4.3. ÖĞRENCİLERİN OKUL İÇİ İLİŞKİLERİNİ ETKİLEYEN AİLEVİ KAYNAKLI ÖNE ÇIKAN DURUMLARIN İNCELENMESİ.....	38
4.4. ÖĞRENCİLERİN OKULA YÖNELİK TUTUMLARINDA ÖNE ÇIKAN DURUMLARIN İNCELENMESİ.....	40
4.5. ÖĞRENCİLER ARASINDA AKRAN ZORBALIĞI İLE ALAKALI ÖNE ÇIKAN DURUMLARIN İNCELENMESİ	42
4.6. ÖĞRENCİLERİN BÜTÜNCÜL SAĞLIĞI İLE ALAKALI ÖNE ÇIKAN DURUMLARIN İNCELENMESİ.....	43
4.7. ÖĞRENCİLERİN TÜRKÇE VE ARAPÇA DİLİNDEN KAYNAKLI YAŞADIKLARI DURUMLARIN İNCELENMESİ	44
4.8. ÖĞRENCİLERİN MADDE BAĞIMLILIĞI İLE İLGİLİ YAŞADIKLARI DURUMLARIN İNCELENMESİ.....	46
4.9. ÖĞRENCİLER ARASINDA “KÜLTÜREL FARKLILIĞI YAŞAMA” DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ	47
4.10. ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM DURUMLARI İLE TÜRKÇE KONUŞURKEN KENDİNİ YETERSİZ HİSSETME DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	48

4.11. ÖĞRENCİLERİN ANKARA'DA KALMA SÜRELERİ İLE TÜRKÇE KONUŞURKEN KENDİLERİNİ YETERSİZ HİSSETME DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	49
4.12. ÖĞRENCİLERİN KENDİNİ DEĞERLİ HİSSETME DURUMLARI İLE ANKARA' DA KALMA SÜRELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ.....	49
4.13. ÖĞRENCİLERİN SOSYAL DESTEK KAYNAKLARINA İLİŞKİN BULGULAR.....	50
4.13.1. Katılımcıların MSPSS' den Aldıkları Toplam Puanına İlişkin Bulgular	50
4.13.2. Katılımcıların MSPSS Toplam Puanları İle Yaşadığı Sorun Değişkenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	52
4.13.3. Öğrencilerin Sosyal Destek Ölçeği Alt Boyutlarında Puanlarının Gruplar Arasındaki Farklılıklarının İncelenmesi.....	53
4.13.4. Öğrencilerin Sosyal Destek Ölçeği 'Özel İnsan Destek Puanı' Bazında Gruplar Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi	54
4.13.5. Öğrencilerin Sosyal Destek Ölçeği 'Aile Alt Boyutu Puanı' Bazında Gruplar Arası Farklılıkların İncelenmesi.....	55
4.13.6. Öğrencilerin Sosyal Destek Ölçeği 'Arkadaş Alt Boyutu' Puanı Bazında Gruplar Arası Farklılıkların İncelenmesi.....	56
5. BÖLÜM:	57
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	60
5.1. SONUÇLAR	60
5.1.1. Katılımcı Öğrencileri Tanıtıcı Sonuçlar	60
5.1.2. Okulda Yaşanılan Sorun Alanlarına Yönelik Sonuçlar.....	61
5.1.3. Öğrencilerin Sosyal Destek Kaynaklarına İlişkin Sonuçlar	64
5.2. ÖNERİLER	65
KAYNAKÇA	71
EKLER.....	74
Ek-1: Gönüllü Katılım Formu	74
Ek-2: Demografi ve Göç Süreci Bilgi Formu	75
Ek-3: Sorun Belirleme Anket Formu	77
Ek-4: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	80
Ek-5: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Kullanım İzni	82
Ek-6: Hacettepe Üniversitesi Etik Kurul İzni	83
Ek-7: Bakanlık İzinleri	84
Ek-8: Turnitin Raporu	86

Ek-9: Orijinallik Raporu.....87

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

- AÇSHB:** Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
GEM: Geçici Eğitim Merkezi
GİGM: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GKY: Geçici Koruma Yönetmeliği
HÜGO: Hacettepe Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
MSPSS: Çokboyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği
UNHCR: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu
YÖBİS: Yabancı Öğrenci Bilgi Sistemi
YÖK: Yükseköğretim Kurulu
YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
YTB: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Demografik Verilere Dair Sonuçlar.....	27
Tablo 2. Yaşanılan Yere Dair Sonuçlar	28
Tablo 3. Konut Tipi Özelliklerine Dair Sonuçlar.....	29
Tablo 4. Ailenin Yapısına Yönelik Sonuçlar	29
Tablo 5. Ekonomik Destek Kaynaklarına Yönelik Sonuçlar	30
Tablo 6. Öğrencilerin Okul İçinde Öğretmenleri İle Olan İlişkilerinde Öne Çıkan Durumların İncelenmesi.....	34
Tablo 7. Öğrencilerin Okul İçerisinde Arkadaşları İle Olan İlişkilerinde Öne Çıkan Durumların İncelenmesi.....	36
Tablo 8. Öğrencilerin Okul İçi İlişkilerini Etkileyen Ailevi Kaynaklı Öne Çıkan Durumların İncelenmesi.....	38
Tablo 9. Öğrencilerin Okula Yönelik Tutumlarında Öne Çıkan Durumların İncelenmesi	40
Tablo 10. Öğrenciler Arasında Akran Zorbalığı İle Alakalı Öne Çıkan Durumların İncelenmesi	42
Tablo 11. Öğrencilerin Bütüncül Sağlığı İle Alakalı Öne Çıkan Durumların İncelenmesi	43
Tablo 12. Öğrencilerin Türkçe ve Arapça Dilinden Kaynaklı Yaşadıkları Durumların İncelenmesi.....	44
Tablo 13. Öğrencilerin Eğitim Durumları İle Türkçe Konuşurken Kendini Yetersiz Hissetme Durumları Arasındaki İlişki İstatistikleri.....	46
Tablo 14. Öğrencilerin Madde Bağımlılığı İle İlgili Yaşadıkları Durumların İncelenmesi	46
Tablo 15. Öğrenciler Arasında “Kültürel Farklılığı Yaşama” Deneyimlerinin İncelenmesi	47
Tablo 16. Öğrencilerin Eğitim Durumları İle Türkçe Konuşurken Kendini Yetersiz Hissetme Durumları Arasındaki İlişki İstatistikleri.....	48
Tablo 17. Öğrencilerin Ankara'da Kalma Süreleri İle Türkçe Konuşurken Kendini Yetersiz Hissetme Durumları Arasındaki İlişki İstatistikleri	49
Tablo 18. Öğrencilerin Okulda Kendini Önemli Hissetme Durumları İle Ankara'da Kalma Süreleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	50
Tablo 19. Sosyal Destek Ölçeği Toplam Puanının Gruplar Arasındaki Farklılığına İlişkin İstatistikler	51
Tablo 20. Sosyal Destek Ölçeği Toplam Puanının Gruplar Arasındaki Farklılığına İlişkin İstatistikler	53

Tablo 21. Sosyal Destek Ölçeği Özel İnsan Alt Boyut Puanının Gruplar Arasındaki Farklılığına İlişkin İstatistikler.....	55
Tablo 22. Sosyal Destek Ölçeği Aile Destek Puanının Gruplar Arasındaki Farklılığına İlişkin İstatistikler.....	56
Tablo 23. Sosyal Destek Ölçeği Arkadaş Destek Puanının Gruplar Arasındaki Farklılığına İlişkin İstatistikler.....	58

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Dünyada 65 milyonu aşkın insanın çeşitli sebeplerden ötürü yerinden edildiği (BMMYK); evini, işini, doğduğu ya da yaşadığı yeri terk etmesine yol açan nedenlerin giderek mecburi ve kaçınılmaz bir hal aldığı dünyada yaşıyoruz. İnsanların artık daha iyi bir yaşam beklentisiyle değil, canlarını kurtarmak adına yaşadığı şehirden, hatta ülkesinden kaçmaları ve en yakın komşu ülkeye sığınmaları trajedisinin, 21.yüzyılın artık yeterince yankı uyandırmayan, şaşırtmayan alışıldık bir gerçeğine döndüğünü fark ediyoruz. Neden yerinden edildikleri, nasıl kurtuldukları, neye ihtiyaç duyduklarından öte ‘mülteci’ kelimesinin ‘terörist’ ile eş anlamlı olarak algılandığı günümüzde, ailemizin, komşularımızın, iş ya da sıra arkadaşlarımızın yargılarını beraber içselleştirmekteyiz. Tutumlarımız önyargı ve genellemelere hapsolmakta veyahut empatiye yönelik davranışların kapısını aralamak arasında gidip gelmektedir.

Komşu ülke Suriye’de patlak veren savaşta, 2011 yılı Nisan ayından itibaren bugünkü durum ve koşullara gelene değin Suriyeli sığınmacılar krizi üzerinden yaşanan süreci betimlediğimizde, Türkiye’nin başlangıçta bu kitlesel hareketi ‘misafirlerimiz’ vurgusuyla idare etmeye çalıştığı; giderek büyüyen sığınmacı popülasyonu ve sürecin uluslararası alanda girdiği çatışma ortamında durumun uzun dönemli ve kuşaklar arası bir hale gelmeye başladığı ortaya çıkmakta ve başta Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olmak üzere birçok kamu kurumu hizmet modellerini yeniden yapılandırmaktadır (aile.gov.tr). Bu bağlamda yaşlı, engelli, çocuk, kadın ve ailelere yönelik çalışan Sosyal Hizmet mesleği de ‘kalıcılık ve entegrasyon’ kavramları üzerinden sürecin yeniden inşa edilmeye çalışıldığı bu dönemde önemli bir rol oynamaktadır. Krizin çözülemez değil, yönetilebilir hale nasıl geleceği ve sosyal çalışmacıların üzerine düşen mesleki sorumlulukların neler olabileceğine kafa yorulması gerekmektedir.

Uzun süre göçmen olarak yaşayan insanların haklarının bir lüks değil bir yaşam kaynağı olarak anlaşılması gerekmektedir. Türkiye’de şu anda Geçici Koruma statüsünde bulunan Suriyeli aileler ve çocukların kendi ana dilleri ile beraber içinde yaşadıkları ülkenin diline

hızla adapte olmaları ile duygusal ve sosyal açıdan yeterli desteği aldığını hissettikleri anda canlanmaları mümkün olacaktır.

Bu çalışmanın başlangıcına yön veren durumda 2015 yılında Türkiye’ de 2.503.549 (kayıtlı) Suriyeli olduğu ve bunun 1 milyon 123 bininin 18 yaşının altında çocuk ve genç olduğu dikkate alınmıştır. 2019 yılına değin gelinen aşamada kayıtlı Suriyeli nüfus sayısının 3.642.738 sayısına ulaştığı ve 18 yaş altı genç ve çocukların 1.663.635 olduğu ve zorunlu okul çağında olan çocuk sayısının 1 milyonu aştığı görülmektedir (www.goc.gov.tr). Bu çocukların ve gençlerin Türkiye’de en başta Türkçe bilmemekten kaynaklanan ciddi okullaşamama sorunu olduğu düşünülmektedir. Konuya yönelik yapılan araştırmalarda okul çağında bulunan 6-18 yaş arasındaki Suriye uyruklu kız çocuklarının erken yaşta evlendirilme; erkek çocuklarının ise maddi yetersizlikten ötürü kayıt dışı işlerde çalışarak okulu yarıda bıraktıkları vurgusu sıklıkla yapılmaktadır.

İçlerinde %53’ten daha fazla sayıda 18 yaş altı çocuk ve gençler olan Türkiye’de Suriyeliler bakımından yaşanan en önemli sorunlardan birisinin Suriye uyruklu çocukların eğitime ulaşma konusunda yaşadıkları sorunlar olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin eğitime eriştikten sonra devam edebilmesini sağlamak da oldukça önem taşımakta; okula devamin sağlanması için, okul dışı etmenler kadar okul içi etmenlere de dikkat edilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda bu araştırmanın problemi, Türkiyeli öğrencilerle bir arada eğitim görmekte olan Suriyeli çocukların eğitim ortamlarını, yaşadıkları problemleri ve sorun alanlarını Altındağ’da yaşayan ve ortaokul-lise kademelerinde devlet okullarına devam eden Suriyeli göçmen çocuklar gözünden incelemektir. Bununla birlikte eğitim ortamlarını yalnızca okulların altyapısı ve derslik sayıları gibi fiziksel özelliklerle değil, çocuğun iyi olma halini destekleyecek çevresel ilişkileri ve sosyal destek kaynakları ile bütüncül bir anlayışla ele alma gereksinimidir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’ de yaşayan ve Geçici Koruma Statüsünde bulunan Suriye uyruklu çocuklar için eğitim hayatlarına yönelik ilerde kayıp kuşak olmalarını önleyecek tedbirlerin alınmasında uygun politikalar oluşturulması ve uygun destek sağlanmasında kullanılabilecek etkili, uygulanabilir bilgiler elde etmektir. Bu amaç doğrultusunda Altındağ

ilçesinde yaşayan Suriyeli göçmen çocukların eğitim alanında yaşadıkları problemleri okula devam eden çocukların perspektifi ile ele almak ve aynı zamanda Suriye uyruklu çocukların mevcut sosyal destek imkanlarının saptanması hedeflenmektedir. Çalışmada göçmen çocukların yalnızca okula erişimlerini değil; okula devam ettikleri süreçte sosyalleşme, bütünleşme ve güvenlik gibi ihtiyaçlarının ne derece sağlanmış olduğunu öğrencilerin bakış açısıyla ele almak amaçlanmaktadır.

Çocukların okul hayatlarında karşılaştıkları sorunların neler olduğunu ortaya koymak ve bu sorunlara çocukların yüksek yararı göz önüne alınarak çözüm üretmek amacıyla aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Altındağ'da yaşayan ve okula giden Suriyeli sığınmacı çocuklar ile aile yapılarının sosyo-demografik özellikleri nelerdir?
2. Türkiye'de okula devam eden Suriyeli çocukların uygun standartta eğitim fırsatlarının sağlanması hususunda kalite, ders programı, konunun ilişkili olması ve dil konusunda ne gibi sorunlar yaşanmaktadır?
3. Mevcut ya da eksik olan eğitim imkanları ile ilgili çocukların yanıtları nelerdir?
4. Çocukların okulda yaşadığı problemler ve gereksinimler nelerdir?
5. Çocukların içinde bulunduğu sosyal problem ve riskler ne düzeydedir?
6. Eğitim sistemine dahil olan Suriyeli çocukların yaşadığı süreç idareci ve öğretmenler tarafından hak temelli algılanmakta mıdır?
7. Çocuk işçiliği, eğitime devam eden çocuklar arasında ne düzeyde yaygındır?
8. Çocukların sosyal destek mekanizmaları nelerdir?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu çalışmada, Altındağ ilçesinde Suriye uyruklu çocukların perspektifinden okullarda yaşanan problemler ve çocukların sahip oldukları mevcut sosyal destek kanalları ortaya konulacaktır. Bu araştırmanın sonucunda elde edilen veriler, sığınmacı ve mülteciler alanında, gelecekte uygulanacak proje ve hizmet modellerine bilimsel dayanak olabileceği için önemlidir. Göçte çocuk ve okul boyutunun görünür kılınması çabası araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmanın temel sınırlılığı, yaşanan savaş nedeniyle Suriye’ de eğitim hayatları sekteye uđramıŐ ocukların Türkiye’ de okula devam ettikleri süre ile birlikte ele alındığında, her iki dilde okuduğunu anlama konusunda yaŐayabilecekleri güçlüklerdir. Bu durum ek veri toplama tekniklerinin kullanımını engellemiŐtir. Çocukların eğitim ve bilgi durumuyla bağlantılı olarak soruları anlama ve kavramaları açısından farklılıklar oluŐabilecekdir. Farklı bir dilin kullanımını temel bir sınırlılıktır.

Araştırmanın bir başka sınırlılığı ise, maliyet ve nicel olarak Türkiye’de bulunan Geçici Koruma Statüsünde bulunan çocukların yüksek sayıda olması nedeniyle araştırma kapsamına yalnızca Ankara ili Altındağ ilçesi sınırlarında yaşayan çocukların giriyor olmasıdır.

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde göç ve kitlesel akın tanımı ile geçici koruma hakkında bilgi verilerek, 2011 yılı sonrası Suriye' den Türkiye' ye yönelen göç dalgasıyla beraber bu durumdan etkilenen çocuklar ve eğitimi üzerinde ayrıntılı olarak durulmaktadır. Göç alanında ülkemizde uygulanan hukuki mevzuat ve eğitim uygulamaları hakkında bilgi verilmekte olup; göçün, göçmen çocukların eğitim hayatı boyutundaki etkileri bu konuda yapılmış çalışmalar çerçevesinde ele alınmaktadır.

2.1. GÖÇ, KİTLESEL AKIN VE GEÇİCİ KORUMA KAVRAMLARI

2.1.1. Göç Dalgası ve Yerleşik Ülkeye Etkileri

İnsan bulunduğu mekanda kurabildiği ilişkiler ölçüsünde kendini değerli ve anlamlı hisseder, insanın mekan ile arasındaki bağı bozan en belirgin nedenlerden biri göçtür (Ekici & Tuncel, 2015). Göç, en genel açıdan insanların hareketliliği olarak tanımlanmakta olup (Buz, 2002); insanın içinde bulunduğu doğal yaşam alanını zorunlu veyahut kendi iradesiyle birçok sebebe bağlı olarak terk etmesiyle ortaya çıkan durumdur (Olcay, 2012, s. 230). Mekânsal bir değişiklik olmanın da ötesinde, kişinin anlam ve değerlerinin de dönüşüme uğradığı, varılan yeni yerle birlikte, kişinin çevresinde bulunan her şeyin süreçle birlikte dönüştüğü bir dönemdir (Ekici & Tuncel, 2015).

Kitlesel akın “aynı ülkeden veya coğrafi bölgeden kısa bir süre içerisinde ve yüksek sayılarda gerçekleşen ve söz konusu sayılar nedeniyle bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemlerinin usulen uygulanabilir olmadığı durumlar” olarak tanımlanır (UNHCR, Türkiye' deki Suriyeli Mülteciler- Sık Sorulan Sorular, 2015).

Daha iyi bir yaşamı arzulama gibi sebeplerden dolayı insanın gönüllü olarak yer değiştirmesinde ekonomik nedenler söz konusu iken; insanın yalnızca can güvenliği sebebiyle sığındığı yerlerde siyasi sebepler devreye girmektedir ve göç zorunlu bir hal almaktadır (Ekici & Tuncel, 2015).

Türkiye’ de geçici koruma “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan koruma” olarak tanımlanmaktadır (YUKK, md. 91).

Türkiye, uluslararası ve ulusal hukuk ve mevzuatı çerçevesinde, kitlesel olarak sınırlarına gelen Suriye uyruklu yetişkin ve çocuklara üç temel unsuru yerine getirerek "geçici koruma" sağlamıştır. Buna göre kitlesel olarak gelen kişileri açık sınır politikası ile ülke topraklarına koşulsuz kabul ederek geri göndermeme ilkesine riayet edilmiş ve gelen kişilerin acil ve temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik faaliyetler başlatılmıştır (GİGM).

Mülteci ve sığınmacılar göçmen kişiler olarak kabul edilmelerine karşın, her göçmen birey sığınmacı ve mülteci olarak kabul edilmemektedir (Olçay, 2012, s. 233).

1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme)’nde "coğrafi sınırlama" şartı ile sözleşmeye taraf olan Türkiye, 2014 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda da gene aynı çekinceyi koruyarak Avrupa dışından gelen kişilere mülteci statüsü vermemektedir. Avrupa ülkeleri dışından gelen ve Türkiye’ye geçici olarak sığınan kişilere “şartlı mülteci” statüsü verilmektedir.

Olçay Ziya (2012) çalışmasında mültecilik ile göçmenlik arasında sebep, niyet, vasıta/imkan gibi unsurlara bağlı olarak değişen farklar olduğunu belirtmiştir. Buna göre sebep açısından mülteciler mal varlıklarını can güvenliği endişesiyle geride bırakarak güvenli bir ülke arayışındayken, göçmenler ekonomik anlamda daha rahat yaşama düşüncesiyle yeni bir ülkeye göç etmek ister. Mültecilerin göç etme niyetlerine bağlı zorlayıcı sebeplerine karşın göçmenlerin istemli iradeleri söz konusudur. Son olarak mecburi sebeplerin mülteciler açısından yolculuk şartlarını ve resmi belgeleri temin etmeyi daha zorlu kıldığı ancak gönüllü göçmenlerin alternatif yolculuk imkanlarını daha rahat kullanabildiği ve resmi belgelere sahip olduklarıdır.

Bu tanımlamalar dikkate alınarak Suriye'den gelen insanlara yönelik olarak hukuki statülerin ve yasal süreçlerin devam etmesinden ötürü çalışmamızda Suriye’de Türkiye’ye göç eden

insanların "Geçici koruma altında bulunan Suriye uyruklu çocuklar" olarak ele alınması uygun bulunmuştur.

2.1.2. Suriye' de İnsani Kriz

2011 yılında patlak veren Suriye'deki iç savaş sonucunda birçok Suriyeli komşu ülkelere sığınmak durumunda kalmış, Türkiye hızla göç edilen ülkelerden biri haline gelmiştir (SETA & Theirworld, 2017, s. 19). Yaşanan şiddetli çatışmalar sonrası ülke nüfusunun yarısından fazlasının yer değiştirdiği, farklı kaynaklardan derlenen veriler doğrultusunda 220 bin ila 250 bin Suriyelinin şiddete maruz kalması sonucu hayatını kaybettiği rapor edilmektedir (Kaya & Kıraç, 2016, s. 6). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (GİGM) 15 Şubat 2018 tarihli verilerine göre Türkiye'de şu anda 3 milyon 523 bin 981 geçici koruma altında olan Suriyeli bulunmaktadır.

Suriye'deki çatışmalardan dolayı 2011 yılından itibaren önemli sayıda Suriye asıllı nüfusa ev sahipliği yapan Türkiye, birden bire belirgin demografik değişikliğe sebep olmuşlardır (Mert & Çıplak, 2017). Gönüllü ya da zorunlu sebeplerinin yanında göçün niceliksel büyüklüğü hedef ülkelerde siyasal ve sosyal problemleri ile birlikte etki boyutu yüksek sonuçlar doğurmaktadır (Ekici & Tuncel, 2015). Suriye'den gelen kitlesel akınlardan sonra Türkiye, dünyada en fazla mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke konumundadır (UNHCR, Turkey FactSheet, 2017, s. 1). Sayısı 290,000'e varan ve Afganistan, İran, Irak gibi diğer ülkelerden gelen uyrukların da dâhil olduğu göç sisteminin tüm milletlerden gelen mültecilere sağlanan eşit düzeyde bir koruma temelinde inşa edilmesi ve kırılgan durumda olan mülteciler için özel koruma tedbirlerini kapsamaması gerekmektedir (Refugees International 2017; 1).

Savaş öncesi Suriye'de nüfus artış hızının Filistin' li ve Irak' lı göçmenlerin de etkisiyle yıllık ortalama %2.7 düzeyinde olduğu, ülke nüfusunun %75' inin 35 yaşın altında ve yaklaşık %40' ının 15 yaşın altında olduğu belirtilmektedir (Aydın İ. S., 2009, s. 3) .

Türkiye'deki Suriyelilerin yaş grupları ve cinsiyet özelliklerine bakıldığında belirgin derecede 18 yaşının altındaki çocuk ve gençlerin varlığı ortaya çıkmaktadır. 2016 ve 2017 yıllarında her gün ortalama 227 Suriyeli bebeğin Türkiye'de dünyaya geldiği, 0-4 yaş grubunda yer alanların sayısının %12,3'e, yani 400 bin sayısına ulaştığı rapor edilmektedir. %50'sinin 18

yaşının altında çocuk ve gençlerden oluştuğu Suriyelilerde erkek nüfusun (%54,1) kadın nüfusundan (%45,8) fazla olması dikkat çekmektedir (İGAM & HÜGO, 2017, s. 9) .

Türkiye'nin sürecin başında izlediği acil durumda müdahale anlayışı yerini uzun süreli planlamaların göz önüne alınması gereken politikalar almaya yönelmektedir (HRW, 2015, s. 8). 2011 yılı Nisan ayında Hatay ili sınırından Türkiye' ye geçiş yapan ilk grup sonrası Türkiye hükümeti Esad rejiminin kısa sürede çökeceğini öngörmüş ve aynı yılın Ekim ayında Suriyelilere yönelik açık kapı politikası uygulayacağını belirtmiştir. Böylece Suriyelilere geçici koruma sunulmuş ve insani yardım sağlanacağı garantisi verilmiştir (Kaya & Kırac, 2016, s. 8).

2.2. TÜRKİYE'DE GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURİYELİ ÇOCUKLAR VE EĞİTİM ALANINDA YAPILAN DÜZENLEMELER

Bu bölümde geçici koruma statüsüne sahip Suriye uyruklu çocukların niteliği ve niceliğine yönelik bilgiler verilecektir. Daha sonra bu çocukların Türkiye' de eğitim hakkında yararlanmasını düzenleyen yasal mevzuat tanıtılacak ve kurumlar hakkında bilgiler yer alacaktır.

2.2.1. Suriye' den Türkiye' ye Yerleşen Çocukların Niteliği ve Niceliği

Türkiye'de 10 ilde bulunan 26 mülteci kampında yaşayan Suriyeli sığınmacı sayısı Eylül 2017 itibarıyla 234.315'tir. Ancak sayısı neredeyse 3.3 milyona varan Suriyeli göçmen nüfusunun geri kalan kısmı kentlere dağılmış halde yaşamaktadır ve ülkenin başkenti Ankara ilinde, yoğunluk bakımından ilk on'a giremeye de ciddi bir nüfus kapasitesi bulunmaktadır. Göçmen nüfusun büyük bir kısmının Altındağ ilçesinde yaşadığı başkent Ankara'da Geçici Koruma altında bulunan kayıtlı 84.139 Suriyelinin, il nüfusuna oranı %1.57'dir (GİGM).

Suriyeli göçmenlerin yaş grupları ve cinsiyet özelliklerine baktığımızda 0-4 yaş aralığında 406.275 kişinin yer aldığı, okul çağında sayılabilecek 5-18 yaş aralığında ise 1.053.297 kişiye varan ve toplam 1.459.572 ulaşan oldukça yüksek bir 18 yaş altı nüfus grubu dikkat çekmektedir (GİGM).

Erdoğan'ın (2016, s. 24) araştırmasında Türkiye'deki Suriyelilerin %44'ünün 18 yaş altındaki çocuk ve gençlerden, %75'ten fazlasının ise özel koruma ihtiyacı içinde bulunan çocuk ve kadınlardan oluştuğu belirtilmektedir.

2016-2017 eğitim öğretim döneminde 492 bin 544 Suriyeli öğrencinin okullaştırıldığı rapor edilmekle beraber, bu sayıya ilaveten yaklaşık 15 bin öğrencinin daha eğitim alıyor olduğu ancak bu öğrencilerin kimlik numarası problemlerinden ötürü resmi sayının tam olarak yansıtılmadığı ifade edilmiştir. Öğrencilerin yarısından fazlası (yüzde 65'i) Geçici Eğitim Merkezi (GEM) olarak ifade edilen kurumlarda eğitim alırken, diğer kısmı devlet okullarında eğitimine türk öğrencileri ile birlikte devam etmektedir. Derslerin bir kısmının Suriyeli öğretmenler tarafından Arapça dilinde verildiği ve haftada 15 saat Türkçe dersi görülen GEM'lerin dönüştürülme kararı alınmış ve 2016-2017 eğitim öğretim yılından itibaren öğrencilerin yalnızca devlet okullarına kayıtlarının yapılması zorunlu hale getirilmiştir (SETA & Theirworld, 2017, s. 21).

Suriyelilerin eğitim durumlarına yönelik yapılan ilk çalışmalardan biri olan Seydi' nin (2013, s. 218) makalesinde Suriye eğitiminin İslam dünyasında uzun ve köklü bir geleneği olduğu ve Dünya Bankası verilerine göre Arap Dünyasında temel eğitimin en iyi verildiği ülke olarak gösterildiği belirtilmektedir. Birleşmiş Milletler' e göre 2005 yılında Suriye' de yetişkin nüfusun okuma yazma oranı %80.8 olarak rapor edilmekte, bir önceki yılda ise genç nüfusun okuma yazma oranı %92.5 olarak yer almaktadır (Aydın İ. S., 2009).

2.2.2. Türkiye' de Eğitim Alanında Mevcut Yasal Çerçeve

Kitlesel akın sonucu Türkiye'ye sığınmak durumunda kalan Suriyelilerin, kısa dönem içinde geriye dönüşlerinin mümkün olmayacağı öngörüsünün kabulü üzerine eğitim alanında hizmet alabilmeleri 2014 yılının sonlarına doğru yasal bir zemine kavuşmuştur (Emin, 2016, s. 12).

2.2.2.1. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

1951 tarihli Mülteci Sözleşmesi' nden sonra Türkiye'de sığınma uygulamalarını düzenleyen ilk iç hukuk belgesi olan 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2014 yılında yürürlüğe girmiştir.

Kanun eğitim, sağlık hizmetleri ve işgücü piyasasının düzenlenmesine ek olarak ailenin bir araya gelmesi, uzun süreli ikamet gibi birçok alanda kuralları düzenlemektedir (Kaya & Kıraç, 2016, s. 9) .

Bu kanun ile birlikte İçişleri Bakanlığı'na bağlı **Göç İdaresi Genel Müdürlüğü** kurularak, güvenlikçi yaklaşımdan ziyade hak ve insan temelli anlayışın oluşması ve sivil inisiyatifin öne çıkması sağlanmıştır. Buna ilaveten yasa, Türkiye'nin günden güne düzensiz ve kitlesel göçler yönünden bir "hedef" ülke olmaya dönüşmesi göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir (İGAM & HÜGO, 2017, s. 10). Kanununun 91. maddesinde uluslararası koruma çeşitlerinden biri olan ve Suriyelilerin statüsünün belirlendiği Geçici Korumaya yer verilmiş olup, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen ve kitlesel olarak Türkiye'ye sığınan yabancılara geçici koruma sağlanabileceği güvence altına alınmıştır (YUKK).

2.2.2.2. Geçici Koruma Yönetmeliği

2014 yılının Ekim ayında yayınlanan Geçici Koruma Yönetmeliği, Türkiye'de Suriyeli çocukların okullaşma oranı artışını belirgin düzeyde etkileyen bir yönetmelik olmuştur. Düzenleme öncesinde Suriyeli mültecilerin ikamet izni almasına bağlı olan devlet okullarına kayıt imkânı, yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden itibaren yeni kimlik kartı verilen her Suriyeli çocuğa devlet okullarına erişim imkânı sağlamış ve ikamet edinilme zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır (Amnesty, Türkiye'deki Suriye'den Gelen Mülteciler, 2014, s. 32).

Yönetmelik, geçici koruma altında olan yabancıların geçici barınma merkezleri içinde ve dışında yürütülecek bütün eğitim öğretim faaliyetlerini Milli Eğitim Bakanlığı'nın kontrol ve sorumluluğuna vermekte olup bu kapsamda düzenlemeler getirmektedir (GKY). Buna göre;

- Okul öncesi eğitim hizmetinden yararlanma imkânını içermekte ve 54-66 aylık olan çocuklar öncelikli olmak üzere 36-66 aylık çocuklar da dahil edilmektedir.
- Her yaş grubunu kapsayan dil eğitimi, meslek edindirme, beceri ve hobi kurslarının isteğe göre verilebileceğini garanti etmektedir.
- Ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimlerinin Yükseköğretim Kurulu tarafından ilgili usul ve esaslar çerçevesinde düzenleneceğini belirtmektedir.

- Bu yönetmelik kapsamına giren yabancılara aldıkları eğitimin içeriği ve süresini gösteren belge verileceği, farklı müfredatta alınan eğitimlerin denklik işlemleri de dahil olmak üzere bu belgeler ile ilgili düzenlemelerin MEB ve YÖK tarafından yapılacağı belirtilmektedir.

Yönetmeliğin yayınlanma tarihinden önce 2014 yılı Mart ayı verilerine göre Türkiye'de bulunan devlet okullarına kayıt yaptıran Suriyeli okul çağı (5-17 yaş) çocuk sayısı 6.000 iken (Amnesty, Türkiye'deki Suriye'den Gelen Mülteciler, 2014, s. 32); 2017 yılı Ekim ayı verilerine göre kayıt yaptıran Suriyeli çocuklarda 359.090 gibi bir sayıya erişilmiştir (Erdoğan M. M., 2017, s. 9). Bu sayıya kamp içi ve kamp dışında Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim gören 253.513 Suriyeli çocuğun eklenmesi ile birlikte 2017-2018 öğretim yılı itibarı ile toplamda 612 bin çocuğun okula kayıt yaptırdığı belirtilmektedir. Okullaşma oranında geline bu belirgin artışa karşın 2017 yılı sonunda 400 binden fazla Suriyeli çocuğun hali hazırda okula gidemediği belirtilmektedir (s. 9).

Geçici Koruma Yönetmeliği (2014)'nin yayınlanması ile beraber Suriyeli mülteciler ücretsiz acil sağlık hizmetinden yararlanma, yasal olarak ikamet gösterir kimlik kartı alabilme imkanlarının yanı sıra; aile birleşimine erişim, hukuki danışma ve ücretsiz çeviri hizmetlerine erişim ve zorla geri gönderilmeme gibi korunma hakları elde etmişlerdir.

Bu yönetmelikte öne çıkan tutum mültecilerin "hakları" ve devlete düşen "yükümlülük" ten ziyade, "misafirlere ev sahibinin -imkanları ölçüsünde- iyi niyetli desteği olarak ifade edilmiştir (İGAM & HÜGO, 2017, s. 10) Geçici Koruma, uluslararası hukukta bağlayıcı bir metin ile düzenlenmemiştir ve mülteci statüsü ile sağlanandan daha düşük düzeyde bir korumayı ifade etmektedir. Bu yüzden bir istisna olarak görülmeli, belli bir süre sınırı olmalı ve kişinin daimi statü edinmesinin önünü açan bir araç olmalıdır (Öztürk, 2015' aktaran Biner & Soykan, 2016, s. 10).

2.2.2.3. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2014/21 No'lu Genelgesi

23 Eylül 2014 tarihli 2014/21 sayılı Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri başlıklı genelgede Suriyeli çocukların alacağı eğitim hizmetleri taahhüt altına alınmaktadır (Coşkun & Emin, 2016, s. 14). Bu genelgede şu hususların kararlaştırıldığı görülmektedir:

- Genelgede yabancılara yönelik uygulanan eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik Bakanlık Komisyonu kurulması, bu komisyona Türkiye'ye kitlesel olarak gelen yabancıların eğitim-öğretim ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve ilgili paydaşlar arasında koordinasyon sağlanması görevi verilmektedir.
- İl milli eğitim müdürlükleri bünyesinde İl Komisyonları kurulması kararlaştırılmakta, bu komisyonun ikamet izni alamayan ya da yabancı kimlik numarası edinemeyenler de dahil olmak üzere yabancı öğrencilerin beyanları doğrultusunda mülakat ve gerektiğinde yazılı/sözlü sınav yoluyla ülkelerinde öğrenim gördükleri sınıf seviyesine göre denkliklerinin belirlenmesi kararı alınmaktadır.
- İl/ilçe milli eğitim müdürlüklerine bağlı olarak faaliyetlerini yürütmesi kaydıyla geçici eğitim merkezleri kurulması ve bu merkezlerde tam zamanlı veya yarı zamanlı olarak türkçe öğrenimi, mesleki beceri kazanma, sosyal ve kültürel içerikli kursların düzenlenmesi kararlaştırılmaktadır.
- Oluşturulacak geçici eğitim merkezlerinde amaç, kitlesel sığınma yoluyla ülkeye giriş yapan yabancıların ülkelerinde yarım bıraktıkları eğitimlerini sürdürmelerine ve sene kaybını önlemelerine yardımcı olacak nitelikte imkan yaratmaktır.
- Yabancı öğrencilere karne, tasdikname, diploma gibi belge verilmesi, ilgili mevzuat gereği e-okul otomasyon sistemi veya Bakanlık tarafından duyurulacak yabancı öğrenciler için bilgi işletim sistemi (YÖBİS) ile yapılabileceği belirtilmektedir (MEB, 2014).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'nin 2014/21 no.lu Genelgesi göç yasasına dayanarak geçici korumadan yararlanan kişilerin eğitimini düzenlemeye yönelik uygulamalar sağlamıştır. Bu genelgeyle birlikte devlet okullarına kayıt yaptırmak için "ikamet izni"ne bağlı olmadan "yabancı tanıtma belgesi"nin yeterliliğine yönelik kararın alınması sağlanmıştır.

Özetle bu genelgede, Suriyeli çocukların yasal olarak MEB'e bağlı devlet okullarında veya Suriyeliler için kurulan Geçici Eğitim Merkezlerinde eğitim hizmeti alması sağlanmaktadır (Emin, 2016, s. 15)

2.2.3. Türkiye' de Verilen Eğitim

2.2.3.1. Devlet Okulları

2014/21 No.lu MEB Genelgesi'ne göre (MEB, 2014, s. md 4); "Yabancı Tanıtma Belgesi" verilmiş olması şartı ile eğitim öğretim çağında olan ve geçici korumadan yararlanan Suriyeli mültecilerin Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı her tür ve derecedeki eğitim kurumuna kayıt yaptırmaları mümkün kılınmaktadır. Genelge geçici koruma altındaki bütün Suriyeli çocukların eğitim hakkını vurgulamakta ve güvence altına almaktadır (ERG 2017; 9). Böylece Türkiye'de ilk ve orta düzeyde eğitim vermekte olan tüm devlet okullarına kayıt, Türkçe müfredatın uygulandığı ve Türkçe dilinde eğitim almak kaydıyla, Suriyeli çocuklar için mümkün hale getirilmiştir (Coşkun & Emin, 2016, s. 20). Genelgenin yayınlanmasını izleyen süreçte İnsan Hakları İzleme Örgütü' nün yayınladığı raporda (2015, s. 13), Türkiye'de bulunan devlet okullarına 2014-2015 eğitim-öğretim yılında ilk, orta ve lise düzeyinde kayıt yaptıran toplam 36,655 Suriyeli öğrenci olduğu ve bu sayının önceki yıla kıyasla yüksek bir artış yakaladığı ortaya konulmaktadır. Devlet okuluna kaydolan Suriyeli çocuk sayısının 2016 yılına gelindiğinde ise önceki döneme oranla yüzde 50 olarak arttığı (UNICEF, 2016, s. 1); bu sayının Aralık 2016 itibari ile 165.672 sayısına eriştiği hazırlanan raporlarda sunulmuştur (ERG 2017; 10).

2.2.3.2. Geçici Eğitim Merkezleri (GEM)

Geçici eğitim merkezleri (GEM), Suriye müfredatına göre hazırlanmış ve mülteci kamplarının hem içinde hem dışında Arapça eğitim veren ilköğretim ve ortaöğretimi kapsayan eğitim kurumlarıdır (MEB, 2014).

Benzerinin dünyada örneğine rastlanmadığı bir model olarak belirtilen GEM' lerin yönetimi ve finansmanını Türk ve Suriyeli STK'lar üstlenmiştir (Coşkun & Emin, 2016, s. 17). Geçici eğitim merkezlerinin bir kısmı yerelde resmi makamlar aracılığıyla, diğerleri yardım kuruluşları ve bireysel bağışçılar yoluyla kurularak faaliyet göstermektedir (HRW, 2015, s. 14). MEB verilerine göre açılan GEM' lerin yüzde 45' lik bir kısmı kendi bünyesinde bulunan binalarda eğitim verirken; yüzde 34'lük kısmı özel mülkiyet olan binalarda STK' ların, geri kalanları kamp içinde açılanlar olmak üzere tamamı AFAD' a bağlıdır. GEM' lerin devamlılığı STK ya da diğer kuruluşların sunduğu mülkiyet ve finansman desteğine bağlı olduğundan,

yaşanacak herhangi bir sıkıntıda bu kurumların kapatılması öğrencilerin açıkta kalmasına, dahası cüzi ücretlerle çalışan Suriyeli öğretmenlerin bir anda işsiz kalmasına yol açma olasılıkları vardır (Coşkun & Emin, 2016, s. 31). Yaşanabilecek bu risklerle beraber 2016-2017 öğretim yılı itibarıyla paradigmatik bir değişiklik ile Geçici Eğitim Merkezleri'nin kapatılarak Suriyeli öğrencilerin tedrici olarak devlet okullarına kaydının yapılmasına ağırlık verileceğini açıklayan Milli Eğitim Bakanlığı, sürecin sonunda Geçici Eğitim Merkezleri'nin işlevini tamamlamış olacağını bildirmiştir. (Hürriyet, erişim: 2017).

Arapça müfredatla eğitim verilen Geçici Eğitim Merkezleri'nde Suriyeli öğrenciler, bu merkezlerde çalışan ve gönüllü eğiticiler denilen Suriyeli öğretmenler tarafından eğitim almaktadır. Suriye' de yükseköğretim kurumlarından mezun olan ve Türkiye' ye yerleşen sığınmacılar arasından belirli kriterlere göre seçilen gönüllü eğiticiler, MEB tarafından hizmet içi eğitimden geçirilerek sertifikalarını aldıktan sonra, UNICEF tarafından teşvik ödemesi almakta ve Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecine katkı sağlamaktadır (Taştan ve Çelik, 2017: 29).

GEM'lerde çalışan öğretmenler yaklaşık 500 Türk lirası teşvik almakta olup önemli bir kısmı geçinemediği için ekstra işler yapmaktadır; bu durum verilen eğitimin niteliğini düşürücü etki yaratmaktadır (Biner & Soykan, 2016, s. 16).

Eğitim Reformu Girişimi (2017: 10) MEB'in verilerine dayandırdığı raporunda, Türkiye'de Aralık 2016 itibari ile bu merkezlerde eğitim gören Suriyeli çocuk sayısının 330.981 olduğunu bildirmiştir. Kamp içinde faaliyet gösteren GEM'ler okullaşma oranına büyük bir katkı sağlasa da, kamp dışında kurulan GEM'lerin bir kısmı okul standartlarına uygun olmayan binalarda eğitim faaliyeti yürütmeye çalışmakta, bir kısmı ise devlet okullarını öğleden sonra kullanarak eğitim vermektedir (Coşkun & Emin, 2016, s. 18).

2.2.3.3. Yaygın Eğitim Hizmetleri

İlk ve ortaokul çağındaki Suriyelilerin örgün eğitim almalarına yönelik Türkiye'de devlet okulları ve geçici eğitim merkezlerinin yanı sıra çeşitli yaygın eğitim yolları bulunmaktadır. Yaygın eğitim, yapılandırılmış ve amaçlı etkinlikler bütünü olmakla birlikte, öğrenme hedefleri olan ancak herhangi bir tasdikname verilmeyen kurumlar olarak tanımlanmıştır (HRW 2015: 11).

Türkiye'de bu eğitimlerden tam olarak kaç çocuğun yararlandığına dair kapsamlı bir kaynak olmamakla birlikte, mahalle camilerinde verilen kurslar, STK'ların destek birimlerinin düzenlemiş olduğu dil, bilgisayar ve müzik konularında açılan kurslar bu kategoriye girmektedir. Ayrıca MEB'in belirlediği kriterlere uygun olmayan ve akreditasyonu sağlayamayan geçici eğitim merkezlerinin vermiş olduğu eğitimlerde, öğrencilere eğitimlerini tamamladıklarına dair herhangi bir sertifika verilmemektedir (HRW 2015: 15)

2.2.3.4. Özel Eğitim

Türkiye'de işitme, görme, ortopedik ve hafif düzeyde zihinsel engelli bireylere yönelik özel eğitim gerektiren uygulamaların ve geliştirilmiş eğitim programlarının uygulandığı özel eğitim kurumlarında örgün eğitime devam eden 306 bin 205 öğrenci bulunmaktadır ve bu sayı örgün eğitime devam eden öğrencilerin %1.8' ini oluşturmaktadır (TUİK 2017).

Suriyeli çocuklar arasında farklı bir eğitim programı almasını gerektiren çok sayıda özel yetenekli öğrenciler olduğu gibi, özel eğitim ihtiyacı içinde olan zihinsel ve bedensel engelli çocuklar da bulunmaktadır; ancak türk öğrenciler için de geçerli olan kaynaştırma programlarının yetersizliği, gerekli fiziki kapasite sağlanamama sorunları ile birleşince Suriyeli öğrenciler için hiç uygulanamayan bir durum yaratmaktadır (Coşkun & Emin, 2016, s. 39) Eğitime erişim imkanı, yalnızca okula kayıt oranlarına bakılarak değerlendirilmesi gereken bir gösterge olmaktan çok, verilen eğitimin çocuğun koşulları ile uyumlu olması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması da oldukça önemli ölçütlerdir (Özer, Komşuoğlu, & Ateşok, 2016, s. 85) Mülteci nüfusun eğitiminde gözlemlenen özel zorlukların giderilmesine yönelik öğretmen ve okul personelini kapsayan özel eğitim programlarına kaynak ayrılması gereksinimi bulunmaktadır (HRW, 2015, s. 4).

2.2.3.5. Mesleki Eğitim

2016-2017 eğitim öğretim yılı itibarı ile geçici koruma altında bulunan Suriyeli öğrencilerin meslek liseleri, çok programlı Anadolu liseleri, açıköğretim liseleri ile çıraklık eğitimi için mesleki eğitim merkezlerine kaydı ile ilgili yapılan düzenlemede, halk eğitim merkezlerinde “Türkçe Seviye A1” veya okuma yazma 1'inci kademe seviye tespit sınavından başarılı olma şartı getirilmektedir. Bu düzenlemeyle yaklaşık 100 bin dolayında Suriyeli öğrencinin eğitim

alabilmesi için altyapı hazırlık çalışmalarını tamamlama yoluna gidilmiştir (obesid.meb.gov.tr).

Yapılan çalışmalarda mülteci ve göçmen çocukların göç öncesi, göç sırası ve göç sonrası süreçlerde farklı deneyimler yaşadığı görülmektedir (Gümüşt en, 2017) Bu süreçlerde çocuklarda yaşanan psikopatolojilerden bahsettiği çalışmasında Gümüşt en (2017), savaş sırasında doğrudan yaşanan şiddet, evin kaybı, yetersiz beslenme, bakım verenlerden ayrılma, gözaltına alınma, işkenceye maruz kalma gibi çok sayıda travmatik durumu çocukların genel sağlık durumunu etkileyen stres faktörleri olarak ifade etmiştir.

Gümüşt en, (2017) sadece risk altında olan mülteci çocuklara yapılacak müdahalelerin bu çocukların etiketlenmesine yol açacağını, bu nedenle mülteci çocukların ve ergenlerin yaşadıkları sorunların akran ilişkileri, okul, öğretmen, aile ve ev sahibi toplumun kültürel özelliklerini kapsayan ve bu faktörlerin birbirleri ile olan etkileşimlerini dikkate alarak ekolojik bir bağlam çerçevesinde incelenmesini önermektedir (Elbedour, Ten Bense l ve Bastien, 1993). McEvoy ve Welker da (2000), anılan etkileşimlerde yaşanacak bozulmanın ilerde çocuklar üzerinde anti-sosyal davranışlar, düşük okul başarısı ve öz düzenleme becerilerinin azalmasına yol açacağını belirtmektedir (Gümüşt en, 2017).

Bireyin gelişimi üzerinde sosyal çevrede yaşanan değişimlerin önemli bir rolü bulunmaktadır (Bronfenbrenner ve Morris, 2006).

Suriye eğitim sistemi ilkökul ve ortaokulu zorunlu kılmakta, eğitim hayatı 6 yaşında başlamaktadır. İlkokul eğitimi 6 sene olmakla birlikte ortaokul eğitimi ek olarak 3 senedir (WorldDataonEducation, 2010/11, s. 5).

Çocukların problemlerinin en iyi gözlenebildiği, topluluk içerisinde elverişli imkânlar sunulduğu takdirde uyumun ve aidiyet duygusunun en kolay kazanılabildiği kurumlar, okullardır (Gümüşt en, 2017).

Suriyeliler her ne kadar geleceklerine dair tahayyüllerinde eğitim ve okullar meselesini birincil derecede önemseseler de, hukuki statüleriyle beraber okulların, müfredatın, öğretmenlerin 'geçici' oluşu bu hayalleri belirsizliğe itmektedir (Biner & Soykan, 2016, s. 16)

2.3. TÜRKİYE' DE SURİYELİLERİN EĞİTİME ERİŞİMLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER VE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Türkiye'de Suriyeliler ilgili genel olarak yaşanan endişelerin en temelinde Suriyeli çocukların "kayıp kuşak" olmalarının önüne geçmek olduğu belirtilmekte ve eğitim alanında yapılacak düzenlemelerin önemine dikkat çekilmektedir. Bu nedenle üniversite çağındaki gençlerden MEB' e bağlı devlet okullarında veya geçici eğitim merkezlerinde liseyi bitirmiş öğrenciler için düzenlenecek denklik sınavı ile üniversitelere dahil edilmeleri sağlanmaktadır (MEB, 2016 hbr). Ayrıca Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar (YTB) aracılığıyla da kamplarda eğitim faaliyeti yürütülmekte, 10 ilde 19 kampta lise mezunu olup Türkçe öğrenmek isteyenlere yönelik Türkçe kursları düzenlenmekte ve sertifika verilmektedir (YTB, 2015).

Türkiye'de hali hazırda bulunan 18 milyon öğrenciye ek olarak, Milli Eğitimin temel eğitimde kapasitesinin iki katından fazlasını üstlenmesi gerekmektedir (Coşkun & Emin, 2016, s. 15). Erdoğan (2017, s. 9) Suriyeliler Barometresi raporunda Milli Eğitim Bakanlığı' nın Suriyeli çocukları Türk eğitim sistemine dahil etme planının mevcut kapasitesinin çok üstünde çıkmasına neden olacağını ve bunun için yıllık 1 milyar Euro' ya varan bir maliyet ayrılması gerektiğini belirtmektedir. Mevcut Suriyeli öğrenci kapasitesini karşılamak için en az 50 bin öğretmene ve 1.189 okula gereksinim duyulmakta, ayrıca öğretmenlerin özel eğitim alması ve uyum süreçlerinin hızlandırılması ihtiyacı bulunmaktadır (2017, s. 9).

Lise kademesinde okullaşmanın az olmasında göze çarpan iki temel husus bulunmaktadır. Bunlardan ilki erkek çocuklarının aileye ekonomik katkı sağlama yükümlülüğü iken, kız çocuklarında ise erken yaşta evlendirilme olarak görülmektedir (Coşkun & Emin, 2016, s. 17).

Türkiye'de yaşamakta olan Suriyelilerin üçte birinin 18 yaş altı çocuk ve gençlerden oluşması hali hazırda var olan eğitim fırsatlarının değerlendirilmesinin oldukça önemli olduğunu ortaya koymaktadır (SETA & Theirworld, 2017, s. 19).

Coşkun ve Emin (2016, s. 15-17) hazırladıkları raporda okullaşan toplam Suriyeli çocuklar içinde kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha çok okullaştığını belirtmektedir. Kamp içi ve kamp dışında oranlara bakıldığında okul öncesi ve ilkökul basamaklarında erkeklerin kızlara göre daha çok sayıda okullaştığı ancak bu durumun ortaokul ve lise kademelerinde

kızların lehine değiştiği tespit edilmektedir. Bu durumun olası nedeni erkek çocuklarının evin geçimine katkı sağlama yukmllğ olarak değerlendirilmektedir.

Suriyelilere yönelik eğitim uygulamalarında başlangıçta mültecilerin geri dönecekleri varsayımı ile yalnızca kamp içinde faaliyetleri yrtlmeye çalışılsa da, 2013 yılında ilk kurumsal zmler MEB' in 26 Nisan ve 26 Eylül 2013 tarihli genelgeleriyle başlatılmıştır (Coşkun & Emin, 2016, s. 14).

Suriye ile Türkiye arasında birbirine sınır iki ülke ve aynı dine bağlı olma gibi benzerliklerle beraber, ayrı dilleri konuşmaları gibi belirgin farklılıklar da bulunmaktadır. Suriyelilerin türkçe öğrenmeye başlamaları resmi olarak okul faaliyetleri ve kurslar aracılığıyla sağlanmakta iken, öte yandan sosyal ilişkiler kurulması ile gayrı resmi yollardan mümkün olmaktadır (Büyükikiz & angal, 2016, s. 1).

Suriyeli ocukların eğitimine yönelik biri devlet okulları diğer adına "Geçici Eğitim Merkezleri (GEM)" denilen ulusal ve uluslararası STK' lar ile yapılan protokollerle açılan kurumlar olmak üzere var olan iki model uygulanmaktadır. Bu iki alternatifin uygulanan müfredat ve eğitim dili başta olmak üzere ğretmen ihtiyacını karşılama ve yaşanan uyum sorunları açısından bulunulan bölge, il ve ilçelerine göre farklılıkları bulunmaktadır (Coşkun & Emin, 2016, s. 24).

Eğitime erişim ve okullaşma oranını kısa zamanda artırmak beklentisi ile devlet okulları ve GEM' lerin oluşturduğu başlangıçta ikili yapıda dizayn edilen eğitim sistemi iyi sonuçlar yaratsa da; uzun vadede mültecilere uygunluğu ve sosyal uyum açısından faydaları yeniden tartışılma ihtiyacı yaratmaktadır (zer, Komşuoğlu, & Ateşok, 2016, s. 95). Ancak Erdoğan'ın ortaya koyduğu üzere Suriyeli ocukların %80'inin bile Türk eğitim sistemi içine entegre edilebilmesi için en az 40 bin yeni öğretmene, 30 bin dersliğe ihtiyaç duyulduğu ve dolayısıyla bu düzenlemenin yapılabilmesi için yüksek bir mali tablo gereksinimi oluştuğudur (2016, s. 25).

2016-2017 Öğretim yılı itibarıyla paradigmatik bir değerlik ile Geçici Eğitim Merkezleri'nin kapatılarak Suriyeli ğrencilerin tedrici olarak devlet okullarına kaydının yapılmasına ağrılık verileceğini açıklayan Milli Eğitim Bakanlığı, sürecin sonunda Geçici Eğitim Merkezleri'nin işlevini tamamlamış olacağını bildirmiştir. (Hürriyet, erişim: 2017).

İlk ve ortaokul çağındaki Suriyelilerin örgün eğitim almalarına yönelik Türkiye'de devlet okulları ve geçici eğitim merkezlerinin yanı sıra çeşitli yaygın eğitim yolları da bulunmaktadır (HRW, 2015, s. 11).

Biner ve Soykan (2016, s. 15) çalışmalarında eğitimin sürekli değişmesi, okulların öğrenci niceliğini karşılayamaması ve öğretmenlerin yasal bir biçimde istihdam edilemeyişi Suriyeliler arasında en çok yakınılan konular arasında göstermektedir.

Türkiye'deki eğitim sistemine dahil olan Suriyeli çocuklar okula kayıt sürecinden itibaren bir çok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Yapılan çalışmalarda başta dil bariyeri olmak üzere çocukların Türkçeyi kullanarak kendilerini istedikleri düzeyde ifade edemiyor oluşları, devlet okullarının göçmen ve mülteci çocuklara uyarlanmış bir müfredatının olmaması öne çıkmaktadır (Çocuk Çalışmaları Birimi, 2015).

Çocukların okula başlama yaşının gecikmesi dil engelinin büyümesine neden olurken, erken yaşlarda okula başlayan Suriyeli çocukların dil bariyerini daha kolay aştığı ve uyum sürecini daha rahat atlattıkları görülmüştür (Çocuk Çalışmaları Birimi, 2015).

Suriyeli çocukların ebeveynlerinin okula ve eğitim hayatına yönelik önyargılı ve isteksiz tutumlarına paralel olarak, okullarda bulunan öğretmenlerin de çocuklar arasında yaşanması olası ayrımcı tutum ve muameleye yönelik baş etme yetersizliği yaşanan temel sorunlar arasındadır (Çocuk Çalışmaları Birimi, 2015).

Seta & Theirworld raporunda (2017, s. 14) öğretmenler babasını kaybetmiş çocuklarda göze çarpan davranışsal problemler olduğunu ve anksiyete, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu gibi psikolojik sorunların ciddi düzeyde bir problem olduğunu ifade etmektedir. Sığınılan ülkede sunulan yasal haklar ve vize düzenlemeleri, vatandaşlığa geçiş aşamaları, iletişim problemleri, sınırlı sosyal destek gibi durumlar travmaya sebep olan sebepler arasında gösterilmektedir (Mert & Çıplak, 2017).

Şirin ve Rogers (2015) savaş mağduru Suriyeli çocukların eğitim ve ruhsal ihtiyaçlarını değerlendirdiği çalışmalarında Suriyeli öğrencilerin, %79' unun yakın çevrelerinden birilerini kaybettiğini, %60' ının birilerinin öldürüldüğüne tanık olduğunu, %30' unun çeşitli

sebeplerden ötürü yaralandığı veya fiziksel şiddete uğradığını, %45' inin ise yaşıtlarına göre en az 10 kat daha fazla Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) yaşadığını belirtmektedir.

Travmayı oluşturan süreçler göç öncesi sebeplerden kaynaklandığı gibi, göç sırasında ve göç sonrasında yaşanan yoksunluklar ile alakalı olabilmektedir. Öğrencilerin içinde buldukları gelişim dönemleri özellikleri göz önüne alındığında kimlik oluşturma sürecinde ve hızlı hormonal değişikliklerin yaşandığı dönemle birleşmesi travmanın ortaya çıkışını hızlandırmaktadır. Göç sırasında yaşanan sıkıntılar (olumsuz iklim koşulları ve belirsizlik, açlık-susuzluk, hastalık, şiddete uğrama ve tanıklık etme) ve göç sonrasında yaşanan yeni bir kültüre uyum sürecinde dil ve biyolojik gereksinimleri sağlayamama travmayı ortaya çıkaran sebepler olarak gösterilmektedir (Mert & Çıplak, 2017).

Yaşanılan travmanın kişiler üzerinde yarattığı etki travma sürecinin uzunluğuna bağlı olduğu kadar, kişilerin sosyo-ekonomik düzeyine, sosyal destek olanaklarına ve göç sonrası yaşanan deneyimlere göre farklılaşmaktadır (Carswell vd. 2011: akt Mert ve Çıplak 2017).

Gümüştten (2017), mülteci çocukların eğitimi ve uyumlarına yönelik yapılan müdahale programlarını değerlendirdiği çalışmasında, yalnızca problem odaklı etkinliklerin mülteci aileler ve topluluklarda etiketlenme korkusuna yol açtığına dikkat çekmiştir. Eğitim sistemi içinde yer alan görevli personellerin de sadece Suriyeli çocuklara yönelik özel bir psikososyal destek süreci uyguladıklarında Suriyeli çocukların kendilerini problemlilik olarak hissetmeye başlayacakları endişesi içinde oldukları ifade edilmiştir (ÇocukÇalışmalarıBirimi, 2015).

Bu nedenle çocuklara verilen eğitimin niteliği, çocuklarda öğrenme problemi olup olmadığı, uyum problemi yaşayan çocukların etiketlenmesine yol açan müdahalelerden kaçınılması gerekliliği önem kazanmaktadır (Rousseau, Drapeau ve Corin, 1996; akt: Gümüştten, 2017).

Bununla birlikte hem yaşanan deneyim hem de gelinen kültürel ortamın farklılaşabileceği göz önünde bulundurularak mülteci çocukların değişen ihtiyaçlarına cevap verebilecek programlara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Okullar ve sivil toplum kuruluşları tarafından geliştirilen sosyal ve kurumsal uygulamaların niteliği ve fazlalığı titizlikle değerlendirilmeden çok sayıda hizmet ve program sunulması, mültecileri kabul eden ülkelerdeki okulların sıklıkla yaşadığı bir problem olarak görülmektedir (Gümüştten, 2017). Yapılan bir çalışmada eğitim sistemi içinde görevli personelin Suriyeli göçmen çocuklara yönelik uygulanan eğitim

politikalarını “hak temelli” bir bağlamdan “lütuf” olarak gören bir anlayışa değin farklı tutumlar içinde değerlendirdikleri belirtilmiştir (ÇocukÇalışmalarıBirimi, 2015).

Dil bariyerinin Suriyeli ailelerin okulla ilişkilerinin zayıf olmasına ve çocuklarına ilişkin sorumluluk almaktan kaçınmalarına yol açtığı; bu durumun kimi öğretmenler tarafından ailelerin bilinçsiz veya ilgisiz olarak nitelendirilmelerine neden olduğu gözlenmektedir (Çocuk Çalışmaları Birimi, 2015). Uluslararası Af Örgütü' nün (2014, s. 32) görüştüğü ailelerden olan Kızıltepe' de bulunan bir Suriyeli, üç çocuğunu da okula gönderdiğini, fakat daha sonra çocuklarının dil problemi ve Türkiyeli çocukların alayına maruz kalmalarından dolayı okula gitmek istemediklerini belirtmiştir.

Bir başka raporda ise okula devam eden küçük yaştaki öğrencilerin bir kısmının birçok yerde ulaşım olanağı olmadığı, üç kilometre yürümek zorunda oldukları belirtilmektedir. Ekonomik yoksunluğun okullarda çalışan öğretmenlerin erkek çocuklarının dahi aile geçimine katkı sağlamak için okulu bırakmalarına neden olduğu belirtilmektedir (Amnesty, 2014: 33).

Eğitim hakkı verilmesine karşın ulaşım masrafları gibi lojistik problemler ve Suriyeli çocukların ebeveynlerinin yaşadığı kaygı, çocukların okula gitmesini engellemektedir (ORSAM, 2016, s. 11).

Eğitim hayatına devam edemiyor olmak, Suriyeli genç nesillerin Türkiye'den göç etme nedeni olarak görülebilmektedir (Biner & Soykan, 2016, s. 17).

Suriyeli mülteci ailelerde gözlemlenen yaygın çocuk işçiliği oranını azaltmaya yönelik çalışma izni ve güvencelerinin yanı sıra, düzenli bir asgari gelirin sağlanması hakkında düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (HRW, 2015, s. 5).

Okul güzergahının aileler açısından riskli olarak algılanması ile birlikte türk ve suriyeli akranlar tarafından zorbalığa maruz kalma endişesi güvenlik sorunu olarak okula gitmeme sebepleri arasında sayılmaktadır (MSYD, 2017).

Türkiye' de yaşayan Suriyelilerin entegrasyonuna yönelik en önemli kriterlerden biri olumsuz algılamalar ile önyargı içeren tutum ve söylemlere karşı çalışmalar yürütülmesidir (ORSAM, 2016, s. 14).

Entegrasyon sürecinde okullar, azınlık-çoğunluk gerilimlerinin yoğun olarak yaşandığı, göçmen ve mültecilerin farklı düzeylerde dışlanma ve ayrımcılığa maruz kaldığı mekanlar olabilmektedir (Baker, Varma vd., 2001; akt:Gümüşt en, 2017). Okullarda öğretmenlerle yapılan görüşmelerde ayrımcılık ve dışlanma deneyimlerinin önemsiz düzeyde vurgulandığı, buna karşın Suriyeli çocuklarla yapılan odak görüşmelerde dil engelinden ötürü ev sahibi ülkenin öğrencileri ile çok sınırlı bir iletişim kurulduğu ve etiketlenerek dışlanma deneyimi yaşadıkları görülmüştür (Çocuk Çalışmaları Birimi, 2015).

İnsan Hakları İzleme Örgütü (2015, s.3)' nün yayınladığı raporda Suriyeli çocukların Türkiye'de eğitim hayatlarını sekteye uğratan en önemli sebepler olarak dil bariyeri, maddi imkansızlıklar ve okulda zorbalığa maruz kalınacağı kaygısıyla toplumsal uyuşma konuları gösterilmiştir. Hizmetler halihazırda mümkün ve erişilebilir olsa da iletişim konusunda yetersizlikler yaşanmakta ve koordinasyonsuzluk öne çıkmaktadır (ORSAM, 2016, s. 12).

Suriyeli çocukların eğitim hakkını sağlamaya yönelik yapılması gerekenler arasında hızlandırılmış Türkçe dil kursları ve okulu yarıda bırakan çocuklara yönelik izleme mekanizmalarının etkin kılınmasının yanı sıra ulusal mevzuatın düzenlenmesi konuları öne çıkmaktadır (HRW 2015, s. 4).

Okula erişememe veya okula devamlılık sağlayamama sebepleri üç başlık altında ele alınabilmektedir. Çocuğa bağlı sebepler olabileceği gibi, aile veya okul kaynaklı sebepler de tanımlanmaktadır. Yeterli maddi olanağa veya bu konuda farkındalığa sahip olmama (ailesel) ile dil bariyeri (okul kaynaklı) en çok karşılaşılan durumlar olarak öne çıkmaktadır (MSYD 2017).

Yapılan bir başka araştırmada ise tek ebeveynlik, ekonomik açıdan kırılganlık, yüksek hareketlilik, yetersiz bilgilendirme ve yönlendirme, kültürel nedenler olmak üzere okullaşamama probleminde beş temel sebep olarak ortaya konulmuştur (SETA & Theirworld, 2017, s. 14).

Suriyeli aileler ile ilgili yaşanan problemlerden biri kayıt sorunudur. Kamu hizmetlerine erişmenin en önemli kriteri pasaportlu veya pasaportsuz, izinli veya izinsiz, resmi veyahut kaçak yollardan Türkiye' ye giriş yapmalarına bakılmaksızın kayıtlı olma yükümlülüğüdür. Değişen sebeplere bağlı olmakla birlikte kayıt yaptırmayan çok sayıda ailenin varlığı rapor

edilmektedir (TTB, 2014, s. 31) Kayıt altına alınma uluslararası korumanın temel bir parçası olmakla birlikte, mültecilerin hak ve hizmetlere uzun vadeli erişim sağlamalarına imkan tanıyan önemli bir husustur (Amnesty, 2013, s. 9).

Türkiye'de bulunan Suriyeliler arasında okul çağında olan ancak henüz okula erişemeyen 450 bin çocuk ve genç vardır (SETA & Theirworld, 2017, s. 29) Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)' ne göre Suriyeli çocukların eğitime erişimlerini hızlandırmak amacıyla 26/09/2016 tarihli ve 36219 sayılı talimat yazı ile ön kayıt işlemlerinde bekleyenlerin araştırma sonuçlarını beklemeden okul kayıtlarının yapılması mümkün olmaktadır (GİGM Geçici Koruma, 17). Yani çocuklar okula kimliksiz başlayabilmekte olup, kimliklerin hızlı bir şekilde edinilmesi GİGM tarafından sağlanmaktadır (SETA & Theirworld, 2017, s. 30).

ORSAM' ın yayınladığı (2016, s. 6) raporda, Suriyelilerin ihtiyaçlarını karşılamak adına resmi kurumlardan ziyade kişisel kanallarını kullandığı; bunun sebebi olarak bürokratik zorlukların oldukça sık sayıda yaşanması gösterilmektedir. Banka hesabı açtırma, ikamet izni edinme gibi temel gereksinimlerin dahi şehirden şehire, kurumdan kuruma değişebildiği; sabit bir hizmet modeli sunulmamasının aynı kurumun içinde dahi ortaya çıkabildiği, şahıstan şahısa değişen uygulamaların görüldüğü aynı çalışmada tespit edilen sorunlar arasındadır.

Dil problemi gerek sağlık hizmetlerinden yararlanmayı, eğitime devam etmeyi ya da iş bulma olanağını, gerekse de sosyal ilişkiler inşa etmeyi, yaşanılan bölgeyi tanımayı sekteye uğratmaktadır (TTB, 2014, s. 89)

TTB' nin yayınladığı raporda (2014, s. 89) Suriyelilerin genellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük semtlerde, ısınma ve hijyen durumu yönünden yetersiz konutlarda, birden fazla ailenin tek bir çatıda bir arada yaşamak durumunda kaldığı konutlar belirtilmektedir. Mutfak ve banyo imkanının dahi olmadığı ya da oldukça yetersiz olduğu bu evlerde yüksek kira ödemeleri ve faturaların fazlalığı dikkat çekmektedir.

Türk Tabipler Birliği (2014, s. 43)' nin yayınladığı raporda inceleme yapılan Suriyeli ailelerin büyük çoğunluğunun beslenme yetersizliğine bağlı olarak ciddi sorunlar yaşadığı gözlenmekte; birçok kişinin kilo kaybı, öğünü atlayarak yeme, hijyenik olmayan gıdalar tüketme, yetersiz mutfak araç gereçleri gibi sorunlar yaşadığı tespit edilmektedir.

Türkiye' de Suriyeliler arasında en çok yakınılan konu olumsuz çalışma koşulları ve emek sömürüsüdür (Erdoğan M. M., 2017, s. 37). Kaya ve Kıraç' ın (2016, s. 27) hazırladığı raporda aileler çocuklarını okula göndermeme nedeni olarak ilk sırada çocuklarının aile gelirine katkıda bulunma zorunluluğu olarak açıklamışlardır. Eğitim masraflarını karşılama güçlerinin olmadığını ifade eden aileler, buna ek olarak yerel devlet okullarının da kontenjan doluluğu sebebiyle kendilerini kabul etmediğini ifade etmişlerdir. Aynı raporda okulların ikamet adreslerine göre çok uzakta yer alması, çevrede bulunan eğitim kurumları hakkında yetersiz bilgiye sahip olduklarını ifade eden aileler, çocuklarının okullarda karşılaştığı zorbalık ve ayrımcı tutumlar sebebiyle okula gitme isteği olmayışlarını ifade etmişlerdir.

Erdoğan'ın çalışmasında (2016, s. 25) çocukların yaş ve okul kademesi arttıkça okula katılım düzeyinin düştüğü; çocuklarda aileye maddi destek sağlama kaygısı ve travmalar sonrası oluşan motivasyon kaybının belirgin rol oynadığı görülmektedir.

Ocak 2016 tarihi itibarıyla mültecilere çalışma izni verilmesini düzenleyen yasa yürürlüğe girse de tam olarak uygulanamadığından, düşük ücretler ve yasadışı koşullarda çalışma oldukça yaygın olarak görülen bir durumdur. Suriyelilerin sömürüye açık durumlarda çalışmak durumunda kaldığı ve Türkiye' de mevcut bir sorun olan çocuk işçiliğinin kitlesel Suriyeli göçü ile daha da belirgin bir hal aldığı ortaya çıkmaktadır (ORSAM, 2016, s. 7-8)

Çocukların önemli bir kısmı ailelerine katkı sağlamak amacıyla okula gitmek yerine dilencilik yapmaya veya fabrikalarda/atölyelerde çalışmaya yönelmektedir (Kaya & Kıraç, 2016, s. 4)

Gıda ve giyecek türü olarak sunulan yardımlarda Suriyeli aileler arasında bu yardım türlerinden hiç yararlanamayan aileler olduğu gibi, birden fazla yardım alan aileler bulunmaktadır. Kaymakamlık veya valilikler gibi kamu kuruluşlarından ziyade, daha çok komşuluk veya hayırseverlik gibi bireysel yardım mekanizmaları öne çıkmaktadır (TTB, 2014, s. 67).

UNESCO'nun 2011 yılında yayınladığı silahlı çatışmaların eğitim üzerine olan yıkıcı etkilerini incelediği raporunda; okula gitme imkanından yararlanamayan Suriyeli çocukların tedirginlik, stres, endişe, umutsuzluk gibi travma sonrası stres bozukluğu semptomlarını daha fazla yaşadığını ortaya koymuştur. Kötü muamele riskine daha fazla açık hale gelen mülteci

çocukların gerek fiziksel gerek psikolojik açıdan gelişimleri sekteye uğramaktadır (ÇocukÇalışmalarıBirimi, 2015).

Suriyeli öğrencilerin önemli bir kısmı hem eğitim hem de diğer alanlardaki ihtiyaçlarını temin edebilmek için sosyo-ekonomik desteğe gereksinim duymaktadır (ÇocukÇalışmalarıBirimi, 2015).

3. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın yöntemine ilişkin olarak; araştırma modeli, katılımcıların özellikleri, kullanılan ölçme araçları ve veri toplama sırasında izlenen yol aktarılmaktadır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada, Geçici Koruma Statüsüne sahip Suriye uyruklu öğrencilerin okullarda yaşadıkları problemler ve sosyal destek durumları incelenecektir. Çalışmada nicel araştırma deseninin kullanılması tercih edilmiştir. Araştırmacının çalıştığı kurum ve bulunduğu ikamet adresinin yakınlığının çok sayıda kişiye ulaşılma olanağı yaratması, katılımcıların Türkçe ve Arapça dilini ne düzeyde konuştuklarının bilinmemesi gibi nedenlerden ötürü bu yöntemin uygun olacağına karar verilmiştir. Konu her iki yöntemle de çalışılmaya uygun bir konudur ancak mevcut durum sayısal verilerle ortaya çıkarıldıktan sonra, nitel araştırma yaparak konu üzerinde yoğunlaşmak daha yararlı olacaktır. Araştırmalar incelendiğinde konunun hem nitel hem de nicel yöntem ile çalışıldığı saptanmıştır. Çalışma genel tarama türünde yapılmış betimleyici bir araştırmadır. Tarama araştırmaları, geniş kitlelerin görüşlerini, özelliklerini betimlemeyi hedefleyen araştırmalardır. Bu tür araştırmalar, daha çok “ne, nerede, ne zaman, hangi sıklıkta, hangi düzeyde, nasıl” gibi soruların cevaplandırılmasına olanak tanır. Tarama araştırmalarının amacı genellikle araştırma konusu ile ilgili var olan durumun fotoğrafını çekerek bir betimleme yapmaktır (Büyüköztürk vd., 2015, s:177).

Çalışmadaki veriler IBM SPSS v25.0 programı ve R programlama dili ile analiz edilmiştir. Grafikler MS Excel üzerinden oluşturulmuştur. Çalışmadaki incelemeler değişken koşullara göre parametrik ya da parametrik olmayan istatistiksel testler yardımıyla yapılmıştır. Yapılan istatistiksel testler %5 anlamlılık düzeyinde yapılmış ve yorumlanmıştır.

3.2. KATILIMCILAR

Bu araştırmanın örneklemini, Türkiye’ de Geçici Koruma Statüsü altında yaşayan Suriyeliler içinde yer alan, Ankara ili Altındağ ilçesinde ikamet eden ve Altındağ’ da okula giden 10-18 yaş aralığında ortaokul ve lise öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya 316 Suriyeli öğrenci

katılmış, ancak veri toplama formunda yer alan sorulardan çoğunu boş bırakan 17 katılımcının formları çıkarılarak, analizler 299 katılımcı üzerinden yapılmıştır. Katılımcılara ilişkin çeşitli demografik değişkenler Tablo 1’de özetlenmektedir.

Katılımcıların yaş uzamı 10-18 arasında değişmekte olup en fazla dağılım gösterdiği aralığın toplamda %56.94 ile 14-16 yaş aralığı olduğu görülmektedir. 182’si (%60.87) kız, 117’si (%39.13) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Eğitim seviyelerini öğrenmeye yönelik soruya verilen yanıtlara göre katılımcıların 192’si (%64.43) lise, 106’sı (%35.56) ortaokulda öğrenim görmektedir. Katılımcıların yarıya yakını (%48.04) daha önce Suriye’de 5-6 sene okula gittiğini belirtmiş olup; yarısından çoğunun Türkiye’de en az 3 senedir okula giden öğrencilerden oluştuğu görülmektedir (%63.64).

Tablo 1. Demografik Verilere Dair Sonuçlar

Değişkenler	Gruplar	Sayı (N:299)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	182	60.87
	Erkek	117	39.13
	Toplam	299	100,0
Yaş	8-10	13	4.51
	11-13	58	20.14
	14-16	164	56.94
	16+	53	18.40
	Toplam	299	100,0
Eğitim Durumu	Ortaokul	106	35.57
	Lise	192	64.43
	Toplam	299	100,0
Suriye’de kaç sene okula devam etti	1-2 Sene	59	21.00
	3-4 Sene	86	30.60
	5-6 Sene	135	48.04
	Hiç	1	0.36
	Toplam		
Türkiye’de kaç senedir okuyor	1-2 Sene	108	36.36
	3-4 Sene	136	45.79
	5-6 Sene	53	17.85
	Toplam		

Katılımcıların göç sürecine ilişkin bilgi almak üzere, ne kadar süredir Türkiye’de bulunduğu, Ankara’ya ne zaman geldiği, Altındağ ilçesine yerleşme nedenleri sorulmuştur. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%73.99) en az 3 senedir Ankara’da yaşadığı, %35’inin ise en az 7 senedir Türkiye’de bulunduğu gözlenmiştir. Altındağ’a yerleşme gerekçeleri olarak ilk sırayı ailevi sebepler (%45.85) oluşturmakta, bunu iş olanakları (%35.00) ve eğitime erişim (%25.58) gibi nedenler takip etmektedir. Öğrencilerin belirgin bir biçimde %70.83’ü ilerde Türkiye’de kalmayı isteyeceklerini belirtmişlerdir. Daha önce kamp içi ve kamp dışında

yaşayanlar ile yapılan ‘SB-2017’ adlı araştırmaya katılan katılımcılarda da, Suriyelilerin %75’ inden fazlasının Türkiye’ de kalma kararlılığı içinde olduğu değerlendirilmiştir (Erdoğan, 2017, s. 38). Bu sorulara verilen yanıtlar Tablo 2 ve 3’ de özetlenmektedir.

Tablo 2. Yaşanılan Yere Dair Sonuçlar

Değişkenler	Gruplar	Sayı (N)	Yüzde (%)
Ne kadar süredir Ankara’da?	4-6 Ay önce	9	3.04
	7 Ay-1 yıl	14	4.73
	1-2 Yıl	54	18.24
	3-4 Yıl önce	158	53.38
	5 Yıldan fazla	61	20.61
Neden Altındağ’ a yerleşmeye karar verdiler?	Ailevi Sebepler	138	45.85
	İş Sebebiyle	105	35.00
	Eğitim olanakları	77	25.58
	Emniyet ve Güvenlik	55	18.27
	Çeşitlilik	17	5.65
	Siyasi istikrar	13	4.32
	Kıralık mülk olanakları	10	3.32
Türkiye’ de kalmayı ister mi?	Evet	204	70.83
	Hayır	84	29.17

Katılımcılara kendileri ile aile yapıları ve ikamet ettikleri evin özelliklerine yönelik bilgi almak üzere sorular yöneltilmiştir. Buna göre katılımcıların %60.27’ sinin (n:176) kaldığı konut tipini ‘apartman’ olarak işaretlediği, bunu %33.22 ile (n:97) gecekondulu ev olarak ifade ettiği görülmektedir. Burada belirtilmesi gereken bir husus; ucuz ev kiralari, iş olanakları, daha iyi hizmet beklentisi, aile ve akraba bağlantıları ile dış göçün uğrak şehirlerinden sayılabilecek Ankara ilinde mültecilerin yerleşmeyi tercih ettiği mahallelerin diğer illere nazaran görece daha ucuz olması özelliğiyle ön plana çıktığıdır. Bununla birlikte şehrin tam ve yarı zamanlı iş imkânları sunduğu, ilaveten Suriye sınırına yakın illerine kıyasla mültecilerin daha güvenli hissedecekleri bir ortam sağladığı düşünülmektedir. Suriyeli mülteciler genellikle Ankara’nın Altındağ ilçesinde Siteler bölgesinde yaşamaktadır. Mültecilerin çoğu kentsel dönüşüm çerçevesinde değerlendirilen gecekondularda konaklamaktadır. Suriyelilerin %80’i, Altındağ Belediyesi’ne bağlı Önder, Hacılar, Hüseyingazi, Baraj, Ulubey, Solfasol, Battal Gazi ve Örnek mahallelerinde yerleşmiş bulunmaktadır. Kentsel Dönüşüm Projesi çerçevesinde demografik karakterlerinde değişimler gözlenmesine rağmen, Suriyelilerin büyük bir çoğunluğu bu mahallelerde yaşamlarını sürdürmektedir. 2000 gecekondudan fazlası, Altındağ Belediyesine bağlı 11 farklı mahallede uygulamaya geçirilen yıkım işlemine maruz kalmaktadır. Mültecilerin geri kalanları ise, Altındağ’a yakın bulunan Mamak ve Pursaklar ilçelerinde yaşamlarını sürdürmektedir. Bu

yüzden, yukarıda bahsi geçen mahalleler, insanların Suriyeli mağaza ve toplumsal dayanışma oluşumları bulabilecekleri Suriyeli mahalleler olarak nitelendirilebilir.

Tablo 3. Konut Tipi Özelliklerine Dair Sonuçlar

Değişkenler	Gruplar	Sayı (N:299)	Yüzde (%)
Yaşanılan konut tipi	Apartman	176	60.27
	Gecekondu ev	97	33.22
	Tamamlanmamış inşaat	14	4.79
	Derme/çatma barınak	4	1.37
	Toplu cami/dernek	1	0.34
	Toplam		
Kendine ait odası var mı?	Evet	128	43.24
	Hayır	168	56.76
	Toplam	296	
Uyuduğu odayı kaç kişiyle paylaşıyor?	Tek başıma	64	21.69
	1-2 Kişi	151	51.19
	3-4 Kişi	61	20.68
	5 ve daha fazla	19	6.44
	Toplam	295	
Çalışma odası var mı?	Evet	80	27.21
	Hayır	214	72.79
	Toplam	294	

Ailede bulunan üye sayısı, kronik rahatsızlığı ve engeli bulunan üye olup olmadığı; maddi destek alıp almadığı; öğrencilerin sahip oldukları kardeş sayısı, uyuma ve ders çalışma için bireysel alana sahip olup olmadıkları, okul dışında herhangi bir işte çalışıp çalışmadıklarını tespit etmeye yönelik sorular sorulmuştur. Bu sorulara verilen yanıtlar Tablo 4'te özetlenmektedir.

Tablo 4. Ailenin Yapısına Yönelik Sonuçlar

Değişkenler	Gruplar	Sayı (N:299)	Yüzde (%)
Kardeş Sayısı?	0-1	11	3.97
	2-4	176	63.54
	5-7	74	26.71
	8+	16	5.78
	Toplam		
Aile ile birlikte yaşıyor mu?	Evet	295	98.01
	Hayır	4	1.99
	Toplam		
Ailede bulunan birey sayısı?	1-2	3	1.06
	3-5	93	32.75
	6-8	159	55.99
	8+	29	10.21
	Toplam		
Ailede kronik hastalık var mı?	Evet	86	28.76
	Hayır	213	71.24
	Toplam		
Ailede engel durumu var mı?	Evet	34	11.37
	Hayır	265	88.63
	Toplam		

Öğrencilerin %11.41' i okul dışında çalıştığını belirtmiş; bu iş kollarını yarı zamanlı mobilya işçiliği, garsonluk gibi iş kolları olarak belirtmişlerdir.

Tablo 5. Ekonomik Destek Kaynaklarına Yönelik Sonuçlar

Değişkenler	Gruplar	Sayı (N:299)	Yüzde (%)
Maddi destek alıyorlar mı?	Evet	197	65.89
	Hayır	102	34.11
	Toplam		
Maddi desteği hangi kurumdan alıyorlar?	Birleşmiş Milletler	73	24.09
	Kaymakamlık	64	21.12
	Milli Eğitim Bakanlığı	35	11.55
	Kızılay	33	10.89
	Aile Bakanlığı	19	6.27
	Kendi ülkesinden	19	6.27
	Toplam		
Okul dışında herhangi bir işte çalışıyor mu?	Evet	34	11.41
	Hayır	264	88.59
	Toplam		

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Veri toplama aracı olarak Demografi ve Göç Süreci Bilgi Formu, Sorun Belirleme Anket Formu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır (Ek-1).

3.3.1. Demografi ve Göç Süreci Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi demografik özelliklerinin yanı sıra, Suriye' den ne zaman geldikleri, Ankara' da bulunma süreleri, Altındağ' da yaşamayı seçme nedenleri, aile özellikleri ve ikamet edilen evin yapısını anlamaya yönelik araştırmacılar tarafından hazırlanan bir formdur.

3.3.2. Sorun Belirleme Anket Formu

Katılımcıların okul genelinde ve sınıf içinde karşılaştıkları problemleri tespit etmek, ihtiyaçlarını anlayabilmek amacıyla, bu konuda önceden yapılmış çalışmaların gözden geçirilmesi, gazete haberleri, Geçici Koruma Statüsünde yer alan Suriyeliler ve sivil toplum kuruluşları ile yapılmış görüşmelerden elde edilen bilgiler temel alınarak araştırmacılar tarafından hazırlanmış bir formdur. Soruların anlaşılabilirliğini ve amaca uygunluğunu test etmek için ön uygulaması 4 Suriyeli öğrenci ile yapılmıştır. Ön uygulamadan alınan dönütlerden yola çıkılarak forma son hali verilmiştir. Form 53 adet önermeden oluşmakta ve

katılımcılardan belirtilen önermelere “Hiç Yaşamıyorum”, “Bazen Yaşıyorum” ve “Her Zaman Yaşıyorum” gibi ifadelerden yalnızca birinin seçilerek yanıtlanması istenmektedir.

3.3.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (MPSS)

Çokboyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (MSPSS); nispeten düşük eğitim düzeyindeki kişilerin anlayabileceği, 12 maddeden oluşmakta olup, uygulaması kolay, kısa sürede doldurulabilen ve araştırmalarda güvenilir ve geçerli algılanan sosyal destek ölçeğidir (Eker&Arkar:1995:45-55). Her biri 4 maddeden oluşan desteğin kaynağına ilişkin 3 grubu içerir. Bunlar; aile (3., 4., 8. Ve 11. Maddeler), arkadaşlar (6., 7., 9 ve 12. Maddeler) ve özel bir insandır (1., 2., 5. Ve 10. Maddeler). Her madde 7-aralıklı bir ölçek kullanılarak derecelendirilmiştir. Ölçek Zimet, Dahlen, Zimet ve Farley (1988) tarafından geliştirilmiş olup, Eker ve Arkar (1995) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçekten alınan puanın yüksek olması algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu göstermektedir. Alt ölçeklerden alınabilecek en düşük puan 4, en yüksek puan 28’dir. Ölçeğin tamamından elde edilecek en düşük puan 12, en yüksek puan 84’tür. Elde edilen puanın yüksek olması, algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu gösterir. Ölçeğin farklı örneklem gruplarıyla yapılan çalışmalarında iç tutarlık katsayısı .77 ve .88 arasında bulunmuştur. MSPSS’ nin faktör yapısı farklı kültürlerde tutarlılık göstermekte ve ölçeklerin iç tutarlılığını oldukça iyi görülmektedir. Ölçeğin bir örneği ek’ te verilmiştir.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği’ nin bu örneklem için elde edilen iç tutarlık katsayısı ...’dir. Ölçeğin aile, arkadaş ve özel bir insan alt ölçeklerinin iç tutarlık katsayıları ise sırasıyla ... olarak bulunmuştur. Ölçek, Ek-4’ te yer almaktadır.

3.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Çalışmaya katılan Suriyeli çocukların Arapça ve Türkçe dilinde okuduğunu anlama yeterlilikleri bilinmediği için, daha sağlıklı bilgi temin edileceğinden hareketle, uygulanacak formların ve ölçeğin hem Türkçe hem Arapça olması kararlaştırılmıştır. Formların ve Ölçeğin Arapça diline tercümesi ana dili Arapça olan ve BMMYK tarafından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’ na bağlı kamu kurumlarında istihdam edilen üç tercüman tarafından yapılmıştır (Ek-2). Yapılan çeviriler daha sonra birer Arap Dili ve Edebiyatı uzmanı tarafından kontrol edilmiştir. İlk uygulama araştırmacının da bulunduğu bir kamu kurumunda

Türkçe ve Arapçayı aynı düzeyde iyi konuşabilen üç çocuğa yapılmış; onların geribildirimleri ile formlara ve ölçeğe son şekli verilmiştir.

Ek-1’ de görüldüğü haliyle sırasıyla uygulanacak “Demografi ve Göç Süreci Bilgi Formu”, “Sorun Belirleme Anket Formu” ve “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği” katılımcılara bir arada sunulmuştur. Forumda araştırmanın amacının anlatıldığı ve katılımın gönüllü olduğunun belirtildiği bir açıklama yapılmıştır.

Veri toplama sürecinin ilk aşaması uygulanacak ölçek ve forumlar kapalı şeffaf dosyalar içine yerleştirilerek, araştırmacılar tarafından önceden belirlenen tarihlerde kendilerinin de bulunduğu kamu kurumuna davet edilerek katılımcılara uygulanmıştır. Formdaki sorular ve ölçek katılımcıların kendileri tarafından yanıtlanmıştır. Altındağ Sosyal Hizmet Merkezi’nde araştırmacının kendisi, bir tercüman eşliğinde uygulamalar sırasında katılımcılarla bir arada bulunmuş ve katılımcıların ihtiyaç duydukları anda sorularına yanıt vermiştir. Veri toplama sürecinin ikinci aşaması ise Altındağ İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’ nden alınan Suriye uyruklu güncel öğrenci kaydının bulunduğu listeden en fazla Suriyeli öğrencinin yer aldığı ilk 3 ortaokul ve ilk 3 lisenin seçilmesiyle devam etmiştir. Araştırmacı tarafından her bir okul müdürüyle tek tek görüşmeler yapılarak kendilerine bilgi verilmiş; veri toplamak için alınan randevu üzerine belirlenen tarihlerde ve ders saatlerinde okullara gidilmiştir. Sınıflarda ve kütüphanelerde gerçekleştirilen her bir veri toplama gününde araştırmacı ve bir tercüman hazır bulunmuş; çocukların ihtiyaç duydukları anda sorularının yanıtlanmaya çalışılması sağlanmıştır.

Formların ve ölçeğin uygulaması ortalama 45 dakika sürmüştür. Veri toplama araçları katılımcılara şeffaf dosya içinde verilmiş ve uygulamadan sonra şeffaf dosyada geri alınmıştır. Bu şekilde katılımcıların kendilerini rahatlıkla ve güven içinde hissedebilecekleri bir alanda soruları yanıtlayabilmeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

Verilerin analizinden önce, soru formlarında bulunan açık uçlu sorulara verilen yanıtlar Arapçadan Türkçeye çevrilmiştir.

3.5. VERİLERİN ANALİZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu araştırmadan elde edilen veriler, SPSS v25.0 (Statistical Package for the Social Sciences) programı ve R programlama dili ile analiz edilmiştir. Grafikler MS Excel üzerinden oluşturulmuş olup araştırmada yapılan testler 0, 05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilip yorumlanmıştır. Veri dağılımının normallik göstermediği durumlarda ise parametrik olmayan testlerden (Mann-Whitney U Testi ve Kruskal Wallis H Testi) yararlanılmıştır. Değişkenlerin sayı ve yüzdeleri tablo ve grafikler ile gösterilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde t-testi, ANOVA, Welch testi, Fisher's Exact testi, ki-kare testi kullanılmıştır. Çalışmanın analiz sürecinde kullanılan ölçek ve soru formunun yorumlanmasında eksik veya hatalı verilerin olmaması adına bir istatistik uzmanından profesyonel destek alınmıştır.

3.6. SÜRE VE OLANAKLAR

Çalışmanın Eylül 2017- Aralık 2018 tarihleri arasında yapılması planlanmıştır. Araştırma önerisi hazırlandıktan sonra Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu' na izin başvurusu yapılmıştır. Başvuru olumlu bir şekilde sonuçlandıktan sonra çalışma için ASPB ve MEB' in eğitim birimlerine izin talebinde bulunulmuş olup, olur yazısı ve onayından sonra araştırmacı Ankara ili Altındağ ilçesinde bulunan okul müdürleri ile irtibata geçmiş ve randevuların alınması sağlanmıştır.

Araştırmaya ilişkin tüm masraflar araştırmacı tarafından karşılanmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın temel amacı doğrultusunda yapılan istatistiksel analiz sonuçları aktarılmaktadır.

4.1. ÖĞRENCİLERİN OKUL İÇİNDE ÖĞRETMENLERİ İLE OLAN İLİŞKİLERİNDE ÖNE ÇIKAN DURUMLARIN İNCELENMESİ

Tablo 6. Öğrencilerin Okul İçinde Öğretmenleri İle Olan İlişkilerinde Öne Çıkan Durumların İncelenmesi

	Hiç Yaşamıyorum		Bazen		Her Zaman Yaşıyorum	
	n	%	n	%	n	%
Sıkıntım olduğunda öğretmenimle rahatlıkla paylaşabilirim.	128	43.84%	118	40.41%	46	15.75%
Yardıma ihtiyaç duyduğumda öğretmenime rahatlıkla anlatabilirim	109	37.33%	126	43.15%	57	19.52%
Bana göre öğretmenim, dersi çok iyi anlatıyor.	45	15.52%	133	45.86%	112	38.62%
Öğretmenim ders anlattığında iyi anlıyorum.	45	15.63%	155	53.82%	88	30.56%
Şikâyetim olduğunda öğretmenime rahatlıkla anlatabilirim.	95	32.53%	126	43.15%	71	24.32%
Bana göre öğretmenim, ders anlatırken sinirleniyor.	173	60.92%	86	30.28%	25	8.80%
Okulda daha önce öğretmenim bana vurdu.	247	85.47%	26	9.00%	16	5.54%
Öğretmenim ders anlattığında rahatlıkla soru sorabiliyorum.	92	31.72%	124	42.76%	74	25.52%
Okulda bir sorunun olduğunda her zaman konuşabileceğim bir öğretmen bulunur.	127	43.94%	111	38.41%	51	17.65%
Sınıfta hem Türkçe hem Arapça konuşmamıza izin verilir.	82	28.57%	139	48.43%	66	23.00%
Bana göre öğretmenim kültürümüze saygılıdır.	58	20.14%	111	38.54%	119	41.32%

Suriyeli öğrencilerin entegrasyonunda önemli bir etmenin okuldaki idareci ve öğretmenlerin çocuklara yaklaşımı olduğu birçok çalışmada belirtilmektedir (Tanrıku, 2017, s. 140); (Mert & Çıplak, 2017, s. 74); Özer vd. 2016:74). Eğitimcilerin, savaş mağduru öğrencilerin travmaya aynı düzeyde maruz kalmadıklarının bilincinde olarak konuya yaklaşması, travmanın tetikleyicilerini bilmesi, göç öncesi-göç sonrası ve göç sonrasında maruz kalınan sorunların farkındalığıyla iletişim kurması önem taşımaktadır (Mert & Çıplak, 2017). Bu çalışmada öğrencilerin öğretmenleri ile olan ilişkilerinde “Her zaman yaşıyorum” boyutunda en çok belirtilen önerme öğretmenlerinin kültürlerine saygılı olduğu önermesidir (%41). Bu ifadeyi ‘112’ öğrencinin öğretmeninin dersi çok iyi anlattığı, üçte birinin ise öğretmen ders anlattığında iyi anladığını belirten önermeleri takip etmektedir. Bu önermelerin aynı zamanda

“*Bazen yaşıyorum*” boyutunda da en çok öne çıkan ilk üç önermenin içinde yer alması dikkat çekmektedir. Öğrencilerin yarısından çoğunun (%71) sınıfta hem Türkçe hem Arapça konuşulmasına izin verildiğini belirttikleri görülmektedir. Aynı şekilde %43’ ünün bazı zamanlarda dediği gözlene de öğrencilerin yarıdan çoğunluğunun şikâyeti olduğu veya yardıma ihtiyaç duyduğu zamanlarda öğretmenine ifade edebildiği görülmektedir.

“*Hiç Yaşamıyorum*” önermesinin katılımcı öğrenciler tarafından belirgin bir şekilde reddedildiği en güçlü önerme ise %85.47 oranla öğretmenin daha önce kendisine vurduğunu belirten ifade olmuştur. Aynı şekilde büyük bir çoğunluğun öğretmenin ders anlatırken sinirlendiği ifadesine net bir biçimde katılmadığı görülmektedir. Öğrencilerin yarıdan fazlasının bir sorunu, sıkıntısı veya şikâyeti söz konusu olduğunda öğretmenleriyle paylaşabildikleri gözlenmektedir.

Literatürde devlet okullarında bulunan Suriyeli öğrenciler ile Türk öğretmenlerin ilişkisinin değerlendirildiği başka bir çalışmada öğretmenlerin sıklıkla kendi sınıfında Suriyeli çocuk olmasından rahatsız oldukları, Suriyeli çocuklara karşı negatif yönelimlerin sergilendiği, öğretmenlerin sınıf içindeki etkinliklerde yeterince teşvik edici olmadığı ifade edilmekte; öte yandan İstanbul’ da ziyaret edilen bir lisede olumlu ilişkilerin gözlendiği belirtilmektedir (Taştan ve Çelik, 2017; 55).

Ayrıca katılımcı öğrencilerin araştırmada kullanılan sosyal destek ölçeğine verdikleri cevaplar doğrultusunda ölçeğe ilişkin toplam puanlar hesaplanmıştır. Öğrencilerin şikâyeti olduğunda öğretmenine rahatlıkla anlatabilme durumları bazında sosyal destek toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p < 0.05$). Bu farklılık post-hoc testleri ile incelenmiş ve farklılık yaratan grup(lar) incelenmiştir. Bu bağlamda şikâyeti olması durumunda öğretmeniyle rahatlıkla paylaşan öğrenciler diğer öğrencilere göre daha çok sosyal destek almaktadır.

Öğrencilerin okulda yaşadığı bir sorun olduğunda konuşabileceği bir öğretmen bulması durumu bazında sosyal destek ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p > 0.05$). Söz konusu farklılık gruplar arası fark kontrolü ile test edilmiştir. Buna göre sorun yaşaması durumunda her zaman konuşabilecek bir öğretmen bulabildiğini belirten öğrenciler diğer öğrencilere göre daha yüksek sosyal destek puanı

almaktadır. Diğer grupların kendi aralarında farklılık göstermediği gözlenmiştir. Konuyla ilgili istatistikler Tablo 18’de de görülmektedir.

4.2. ÖĞRENCİLERİN OKUL İÇERİSİNDE ARKADAŞLARI İLE OLAN İLİŞKİLERİNDE ÖNE ÇIKAN DURUMLARIN İNCELENMESİ

Tablo 7. Öğrencilerin Okul İçerisinde Arkadaşları İle Olan İlişkilerinde Öne Çıkan Durumların İncelenmesi

	Hiç Yaşamıyorum		Bazen		Her Zaman Yaşıyorum	
	N	%	n	%	n	%
Okulda Türkiyeli ve Suriyeli arkadaşlarımla beraber oyun oynarız.	64	21.77%	136	46.26%	94	31.97%
Okulda yalnız hissediyorum.	170	58.82%	79	27.34%	40	13.84%
Okulumuzda kız ve erkek çocuklar birlikte oyun oynarlar.	123	42.27%	89	30.58%	79	27.15%
Türkiyeli arkadaşlarım bir sorunum olduğunda bana yardım ederler.	136	46.90%	109	37.59%	45	15.52%
Okulda hiç arkadaşım yok.	217	75.09%	49	16.96%	23	7.96%
Suriyeli arkadaşlarım bir sorunum olduğunda bana yardım ederler.	55	19.03%	91	31.49%	143	49.48%
Okulda en yakın arkadaşım Türkiyelidir.	200	69.93%	47	16.43%	39	13.64%
Türkiyeli öğrencilerle birlikte yemek yerim.	189	65.85%	71	24.74%	27	9.41%
Bana göre Türkiyeli arkadaşlarım Suriyelilere saygılıdır.	102	35.05%	138	47.42%	51	17.53%

Öğrencilerin okul içerisinde arkadaşları ile olan ilişkilerinde “*Her zaman yaşıyorum*” olarak en çok öne çıkan önermenin bir sorun olduğunda Suriyeli arkadaşlarının yardım ettiği ifadesi olmuştur (%49). Bu önermeyi ise nicel açıdan “*Bazen yaşıyorum*” kısmının belirgin rolü olduğu görülse de ‘Türkiyeli ve Suriyeli arkadaşlarımla beraber oyun oynarız’ ifadesi takip etmektedir. Ancak birlikte oyun oynama söz konusu olduğunda ‘kız ve erkek öğrenciler bir arada oyun oynarız’ ifadesinin daha düşük yanıtlandığı görülmektedir. Bu durumda öğrenciler arasında yaşanan cinsiyet farklılığına oynanan oyunların türünün de etkisi olabileceği düşünülmektedir. Veri toplama sürecinde öğretmenler ile yapılan görüşmelerde çocukların tenefüslerde birlikte oyun oynayabildiği, ancak oyunların genelde Araplar ve Türkler şeklinde kampaşma yolu ile şekillendiği, oyunlardan daha çok futbolun tercih edildiği belirtilmiştir. Oyun esnasında herhangi bir karışıklık ve çatışma yaşandığında öğrenciler arasında tutulacak tarafın çok net olduğu, her öğrencinin yaşanan sorundan bağımsız olarak mensubu olduğu kültürün yanında yer aldığı ifade edilmiştir.

Çalışmada kullanılan ‘Sosyal Destek Ölçeği’ arkadaş alt boyutu puanı bazında verilen yanıtlara göre kız ve erkek çocukların birlikte oyun oynama durumu ile arkadaş alt boyutu

puanları bazında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p<0.05$). Okullarında kız ve erkek çocukları beraber oynayan çocukların diğer çocuklara göre arkadaşlarından daha fazla sosyal destek puanı aldığı gözlenmiştir.

“Bazen yaşıyorum” ifadesinde öğrencilerin yarıya yakın çoğunluğunun Türkiyeli arkadaşlarının Suriyelilere saygılı olduğu düşüncesi öne çıkmaktadır. Bunu Türkiyeli arkadaşlarının bir sorun olduğunda yardımcı olması önermesi izlemektedir. Bir arada olmanın vurgulanmadığı ancak öğrenciler arasında belirgin bir kopuşun da yaşanmadığı etkisi görülmektedir.

Öğrencilerin bir sorun olduğunda Türk arkadaşlarının yardım etmesi durumu ile kullanılan ölçekte arkadaş alt boyutu puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p<0.05$). Sorun olduğunda Türk arkadaşlarından yardım alan öğrencilerin diğer öğrencilere göre arkadaşlarından daha çok sosyal destek puanı aldığı gözlenmiştir.

Katılımcı öğrencilerin yalnızca üçte birinin Türkiyeli öğrencilerle birlikte yemek yediği, ondan daha az bir kısmının ise okulda en yakın arkadaşını Türkiyeli olarak gördüğü tespit edilmiştir.

Öğrencilerin ‘okulda hiç arkadaşım yok’ ifadesini belirgin bir biçimde, %75 oranında reddettiği görülmektedir. Çocukların yalnızca %8’ lik bir kısmının hiç arkadaşı olmamasından muzdarip olduğu dikkat çekmektedir.

Çalışmadaki kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında arkadaş alt boyut puanı bakımından istatistiksel olarak fark gözlenmiştir ($p<0.05$). Çalışmadaki kız öğrenciler erkeklere göre daha çok arkadaşlarından sosyal destek almaktadır.

4.3. ÖĞRENCİLERİN OKUL İÇİ İLİŞKİLERİNİ ETKİLEYEN AİLEVİ KAYNAKLI ÖNE ÇIKAN DURUMLARIN İNCELENMESİ

Tablo 8. Öğrencilerin Okul İçi İlişkilerini Etkileyen Ailevi Kaynaklı Öne Çıkan Durumların İncelenmesi

	Hiç Yaşamıyorum		Bazen		Her Zaman Yaşıyorum	
	N	%	n	%	n	%
Ailem okul masraflarını (kitaplar, okula ulaşım vb.) karşılayamıyor.	143	48.97%	110	37.67%	39	13.36%
Ailemin beni okula kaydetmesi zaman aldı.	152	52.05%	97	33.22%	43	14.73%
Okulum evimize mesafe olarak uzak	116	40.00%	82	28.28%	92	31.72%
Ailem beni okula göndermek istemiyor.	242	83.16%	30	10.31%	19	6.53%
Ailem okulda bir şey yemem için bana harçlık/para veriyor.	66	22.68%	95	32.65%	130	44.67%
Ailem televizyonda hem Türkçe hem Arapça kanalları izler.	117	40.34%	107	36.90%	66	22.76%

Katılımcı öğrencilerin okul içi ilişkilerini etkileyebilecek ailevi kaynaklı nedenlere bakıldığında “Hiç yaşamıyorum” denilerek en çok öne çıkan önermenin ailenin kendisini okula göndermek istemediğine yönelik ifadeye olduğu görülmektedir. Bu durumun okula bir biçimde erişim olanağı bulmuş ve devamlılık gösteren Suriyeli öğrencilerin arkalarında aile desteğinin olduğu izlenimi vermektedir. Suriyeli ailelerin genç kuşaklar açısından bir yatırım olarak gördükleri eğitime verdikleri önem Biner ve Soykan’ ın (2016) hazırladığı raporda da ortaya konulmaktadır. Başlangıçta oluşan misafirlik söylemi ve geçicilik vurgusuna rağmen Suriyelilerin değişmeyen tutumunun geri dönüş umudunu beslemeleri ve çocuklarının dillerini unutmamaları adına özellikle Arapça eğitim almaları yönünde olduğuna dikkat çekilmektedir (s16). Ailelerin çocukların okula kaydolması yönünde sergiledikleri bu olumlu motivasyonu etkileyen önemli bir sebebin de sivil toplum örgütlerinin bölgede aktif olarak yer alması olarak düşünülmektedir. Örneğin Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD-ASAM)’ ın Altındağ’ da yer alan “Alfarah” adlı merkezinin sürekli ve düzenli taramalar yoluyla ekip görevlendirmesi yaptığı, çocuğun okula kayıtlı olmama sebebi üzerinden veliler ve çeşitli kamu kurumlarıyla bağlantı kurarak hizmet modellerini uyguladığı bilinmektedir (Taştan ve Çelik, 2017; 35).

Bununla birlikte ortaokul ve lise öğrencileri algılanan sosyal destek puanı açısından karşılaştırıldığında iki grubun (ortaokul: Ort=55.71, SS=15.31- lise: Ort=53.61, SS=15.87) sosyal destek toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p>0.05$). Ancak ölçeğin aile alt boyut puanlarına bakıldığında öğrencilerin eğitim durumunun

aile destek puanları bazında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p<0.05$). Buna göre ortaokul öğrencilerinin lise öğrencilerine göre ailesinden daha çok sosyal destek almakta olduğu görülmektedir. (ortaokul: Ort=22.09, SS=6.14 – lise: Ort=20.26, SS=6.70).

Öğrencilerin yarıdan fazla çoğunluğunun ailenin okul masraflarını (kitaplar, okula ulaşım vb.) karşılayamaması durumuna onay vermediği görülmekte, yani öğrenciler eğitim giderleri konusunda desteklendiğini kabul etmektedir. Bu durumun ulusal ve uluslar arası yardım kuruluşlarının bölgede etkin bir biçimde rol alması ile açıklanması mümkündür. Altındağ ilçesinde faaliyet göstermekte olan sivil toplum kuruluşlarının çeşitlenen hizmet modellerinin ailelere ve çocuklara mükerrer olarak çeşitli kanallardan yansması mümkün olmaktadır. Çocukların okula erişiminin önündeki en önemli bariyerlerden biri ekonomik kaynaklı sebepler olarak tartışıldığı için, ‘şartlı nakit transferi’ denilen hizmet uygulamasının bu bulguyu olumlu olarak etkilediği düşünülmektedir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, MEB, Türk Kızılayı ve UNİCEF arasındaki protokolle uygulanan ‘Şartlı Eğitim Yardımı Programı’ projesinde eğitim masraflarının karşılanması adına buldukları kademeye göre değişen ödemelerle Suriyelilere ve tüm mülteci çocuklara kart aracılığıyla nakit transferi yardımı yapılmıştır (Taştan ve Çelik, 2017; 34). Katılımcı öğrencilerin %65.89’ u ailelerinin kuruluşlardan maddi destek aldığını ‘Demografik Soru Formu’nda belirtmiş olup; veri toplama sürecinde öğrenciler içinde ailelerinin maddi destek alıp almadığını bilmediğini, bu soruyu yanıtlamayacağını belirten öğrencilerle de karşılaşmıştır. Destek alınan kuruluşlar içinde ilk sırayı Birleşmiş Milletler’ in aldığı, bunu Kaymakamlık, Milli Eğitim Bakanlığı, Kızılay, Aile Bakanlığı olarak işaretleyen öğrencilerin, kurumlara isim aşinalığı olduğu, birbirine yakın oranlarda bu soruyu yanıtladıkları görülmektedir.

TÜİK’ in Yaşam Memnuniyeti Araştırması (2018)’ nda devlet okullarında verilen eğitim hizmetleri ile ilgili yaşanan en büyük sorunun eğitim masraflarında (%34.8), en az sorunun ise okula kayıt işlemlerinde (%8.9) olduğu ifade edilmektedir (tuik.gov). Bu çalışmada öğrencilerin ailelerinin yarısının hem eğitim masraflarını karşılamada (%51), hem de okula kayıt aşamasında sorunlar yaşadığını (%48) ifade ettikleri görülmektedir.

Öğrencilerin %60’ ının ise buldukları okulun mesafe olarak evlerine uzak olduğunu belirttikleri görülmektedir. Çalışmaya katılan Suriyeli öğrencilerin genellikle kentlerin çöküntü bölgelerine, gecekondu mahallelerine ve sanayi bölgelerine yakın alanlarda yaşadıkları bilindiğinden bulgularda bu problemin belirgin olarak öne çıkması şaşırtıcı olmasa

da, PİCTES Projesi kapsamında 2017-2018 öğretim yılı ile birlikte taşıma hizmetlerinin geliştirileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin %59'unun (her zaman:%22.76, bazen:%36.90) ailelerinin, televizyonda hem Türkçe hem Arapça kanalları izliyor olduğu ifadesi, dil ve kaynaşma anlamında çok dilli bir yaşam biçiminin oluşmasına kapı aralayan önemli göstergelerden biri olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin ailelerin televizyonda Türkçe kanal izlemesi durumu ile sosyal destek ölçeği arkadaş alt boyutuna verilen yanıtlar açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p<0.05$). Aileleri televizyonda Türkçe kanallar izleyen çocuklar diğer çocuklara göre daha fazla arkadaşlarından sosyal destek aldığı gözlenmiştir.

Katılımcı öğrencilerin %60' ı okulun mesafe olarak evlerine uzak olduğunu, %48'i ailelerinin okula kaydetmesinin zaman aldığını belirtmiştir. MEB' in 2014/21 sayılı genelgesiyle Suriyeli öğrencilerin yabancı tanıtma belgesi ile devlet okullarına kaydının yapılması mümkün olmuştur ancak gerek idarecilerin başlangıçtaki bilgisizliği ve ailelerden ek belgeler talep etmesi, gerek Türk öğrencilerin de yoğun olmasına bağlı olarak bazı şehirlerde kontenjanların dolması veyahut dönem ortasında ara sınıflara kaydın sağlanamaması gibi nedenlerden ötürü sürecin zaman alabildiği diğer çalışmalarda da sıklıkla belirtilmiştir (Tanrıku, 2017:133; Coşkun ve Emin, 2016: 30).

4.4. ÖĞRENCİLERİN OKULA YÖNELİK TUTUMLARINDA ÖNE ÇIKAN DURUMLARIN İNCELENMESİ

Tablo 9. Öğrencilerin Okula Yönelik Tutumlarında Öne Çıkan Durumların İncelenmesi

	Hiç Yaşamıyorum		Bazen		Her Zaman Yaşıyorum	
	n	%	n	%	N	%
Okula gitmeyi istemiyorum	223	77.43%	48	16.67%	17	5.90%
Okulda kendimi önemli hissediyorum	109	37.98%	120	41.81%	58	20.21%
Okulda hiç arkadaşım yok	217	75.09%	49	16.96%	23	7.96%
Sınıfta ders dinlerken sıklığıyorum	107	36.90%	152	52.41%	31	10.69%
Okulu bırakmayı / okuldan ayrılmayı istiyorum	217	76.41%	39	13.73%	28	9.86%
Sınıfta kendimi değerli hissediyorum	165	58.72%	84	29.89%	32	11.39%
Okulda daha önce ağladım	146	50.69%	108	37.50%	34	11.81%
Okulda yalnız hissediyorum	170	58.82%	79	27.34%	40	13.84%

Öğrencilerin okula yönelik tutumlarında en çok öne çıkan durumlarda %63' e yakın bir oranın *sınıfta ders dinlerken sıkıldığı veya uyuyakaldığı* gibi ifadelerle yer vermesi dikkat çekmektedir. Katılımcı öğrencilerin öğretmenlerine yönelik geliştirdiği olumlu bakış açısına karşın sınıfta yaşadığı ve hissettiği bu gibi olumsuz ifadelerin ön planda olması dil açısından kendini yeterli düzeyde ifade edememe veya ders içeriği ve müfredatının öğrenciler açısından yeterli kapsamı henüz sağlayamadığı kanaatini oluşturmaktadır. Burada belirtilmesi gereken önemli bir husus çocukların Suriye'de bulunduğu sırada ara sınıflarda öğrenci olup, Türkiye' ye geldikten sonra yaşına ve kapasitesine uygun sınıfta eğitim alamayışlarıdır (Coşkun ve Emin, 2016:38; Özer vd, 2016:100). Ayrı bir kategoride incelenmekte olan dilden kaynaklı yaşanabilecek durumlarda çocukların 'Türkçe konuşurken kendimi yetersiz hissediyorum' önermesini %70 oranında onayladığı; aynı oranda öğrencinin 'Kendimi sadece Arapça konuşurken iyi ifade edebiliyorum' u da olumladığı (her zaman:%36.21; bazen:%32.76) göz önünde bulundurulduğunda ders esnasında yaşanan bu gibi mevcut olumsuz durumların yaşanmasının pek şaşırtıcı olmayacağı görülmektedir. Müfredatın dil, değer ve kavramlar açısından sadece tek bir kültürü öne çıkarması diğer gruplar üzerinde dışlayıcı etkiler yaratabilmekte, çocukların derslere yabancılaşması sonucunu doğurabilmektedir (Özer vd, 2016: 101).

Öte yandan zayıf Türkçe veya hiç Türkçe bilmeden karma sınıflarda Türk öğrencilerle okuyan Suriyeli öğrenciler iki farklı öğrenme kulvarında eş zamanlı olarak dersleri takip etmek durumunda olduğundan sınıfta yaşanan bu motivasyon durumunu etkilemiş olacağı düşünülmektedir. Öğrenciler bir yandan Türkçe öğrenirken, bir yandan Türkçe müfredatla hazırlanmış olan hayat bilgisi, matematik, fizik, tarih gibi ders içeriklerini takip etmek durumunda kalmakta; özellikle 5. ve 9. sınıflar için izolasyon sürecinin yaşandığı daha önce yapılmış çalışmalarda ifade edilmektedir (Taştan ve Çelik, 2017; 38).

Katılımcı öğrencilerin "*Hiç yaşamıyorum*" diyerek belirgin bir şekilde reddettiği *okula gitmeyi istememe (%77) ya da okulu bırakmayı/okuldan ayrılmayı düşünme (%76)* durumlarının ise bir açıdan umut vaat edici olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin yalnızca %13' ünün *okulda kendini yalnız hissettiğini* belirtmiş olduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında Suriyeli öğrencilerin okula yönelik geliştirdiği olumlu bakış açısının altında çocukların okulu sosyalleşme aracı olarak gördüğü düşünülmektedir.

Diğer çalışmalara da bakıldığı zaman çocukların okula devamsızlık göstermelerinin altında kendi isteklerinden ziyade kız çocuklarının evlenmeleri, erkek çocuklarının çalışma hayatına atılmaları gibi dış kaynaklı sebeplerin etkili olduğu görülmektedir (Büyükkiz ve Çangal, 2016:13; Coşkun ve Emin, 2016:47; Tanrıkulu, 2017:138).

4.5. ÖĞRENCİLER ARASINDA AKRAN ZORBALIĞI İLE ALAKALI ÖNE ÇIKAN DURUMLARIN İNCELENMESİ

Tablo 10. Öğrenciler Arasında Akran Zorbalığı İle Alakalı Öne Çıkan Durumların İncelenmesi

	Hiç Yaşamıyorum		Bazen		Her Zaman Yaşıyorum	
	N	%	n	%	n	%
Okulda hiç arkadaşım yok	217	75.09%	49	16.96%	23	7.96%
Okulda daha önce ağladım	146	50.69%	108	37.50%	34	11.81%
Okulda daha önce arkadaşım bana vurdu.	226	77.66%	40	13.75%	25	8.59%
Arkadaşlarım benimle alay ederler	207	71.38%	53	18.28%	30	10.34%
Arkadaşlarım beni dövdü	238	82.07%	35	12.07%	17	5.86%
Arkadaşlarım bana takma isim kullanırlar	174	60.00%	77	26.55%	39	13.45%
Okulda birçok defa ağladım	159	55.21%	102	35.42%	27	9.38%

Katılımcılar arasında akran zorbalığının yaşanıp yaşanmadığını anlayabileceğimiz çeşitli önermeler içinden öğrencilerin en çok (%82) ‘Arkadaşlarım beni dövdü’ ifadesini güçlü bir biçimde reddettiği dikkat çekmektedir. 226 öğrencinin bu önermeyi takip eden ‘Daha önce arkadaşım bana vurdu’ ifadesini de olumsuzladığı görülmektedir. Ancak öğrencilerin yarıya yakın çoğunluğu daha önce okulda ağladığını ifade etmektedir (%48).

Öğrencilerin birlikte oyun oynama ve bir sorunları olduğunda birbirleriyle paylaşabilme eylemleri bu kategoride ‘Okulda hiç arkadaşım yok’ ifadesinin öğrencilerin dörtte üçü tarafından hiç yaşanmadığı şeklinde belirtilmesiyle tutarlılık kazanmaktadır. Algılanan sosyal destek düzeyi arkadaş alt boyutuna bakıldığında kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak fark gözlenmiştir ($p<0.05$). Araştırmadaki kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha çok arkadaşlarından sosyal destek almaktadır. Bununla birlikte kız ve erkek öğrencilerin birlikte oyun oynama durumu ile arkadaş alt boyutu puanları bazında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p<0.05$). Okullarında kız ve erkek çocukları beraber oyun oynayan çocukların diğer öğrencilere göre daha fazla arkadaşlarından sosyal destek aldığı gözlenmiştir. Konuyla ilgili istatistikler Tablo 6’ da görülmektedir.

Veri toplama sürecinde bir grup Suriyeli öğrencinin aktarımlarında ‘Bizi kızları rahatsız etmekle suçlayan erkek Türk öğrenciler var’, ‘Soyadlarımızı komik buluyorlar’, ‘Hakaretle şakayı anlarız’, ‘Günde beş kavga mı yapayım ben yani’ gibi aktarımları dikkat çekmektedir.

Öğrencilerin okulda Türk ve Suriyeli arkadaşlarıyla beraber oynama durumları ile ‘özel insan alt boyutu’ destek puanı arasında istatistiksel olarak farklılık gözlenmiştir ($p<0.05$). Türk ve Suriyeli arkadaşları ile beraber oyun oynayan öğrenciler diğer öğrencilere göre daha çok özel insandan sosyal destek almaktadır. Soruya “hiç yaşamam” ve “bazen” diyen öğrenciler arasında istatistiksel olarak farklılık gözlenmemiştir.

4.6. ÖĞRENCİLERİN BÜTÜNCÜL SAĞLIĞI İLE ALAKALI ÖNE ÇIKAN DURUMLARIN İNCELENMESİ

Tablo 11. Öğrencilerin Bütüncül Sağlığı İle Alakalı Öne Çıkan Durumların İncelenmesi

	Hiç Yaşamıyorum		Bazen		Her Zaman Yaşıyorum	
	n	%	N	%	N	%
Okulda yalnız hissediyorum	170	58.82%	79	27.34%	40	13.84%
Okulda hiç arkadaşım yok	217	75.09%	49	16.96%	23	7.96%
Okulda daha önce ağladım	146	50.69%	108	37.50%	34	11.81%
Sınıfta ders dinlerken uyuyakalıyorum	107	37.02%	142	49.13%	40	13.84%
Okulda bütün gün hiçbir şey yemediğim oluyor	151	52.07%	115	39.66%	24	8.28%
Sınıfta ders dinlerken sıkılıyorum	107	36.90%	152	52.41%	31	10.69%
Okulda olduğum zaman karın ağrısı ve baş dönmesi yaşadım.	114	39.86%	144	50.35%	28	9.79%
Yaptığım ödevlerimi kaybediyorum	201	69.31%	73	25.17%	16	5.52%
Ödevlerimi yapmayı unutuyorum	163	56.99%	112	39.16%	11	3.85%
Okulda birçok defa ağladım	159	55.21%	102	35.42%	27	9.38%

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)’ nün bütüncül sağlık tanımından hareketle öğrencilerin okulda yaşadığı durumlara bakılarak öğrencilerin fiziksel, ruhsal ve sosyal durumlarını anlamaya yönelik önermeler bir arada incelenmiştir. Buna göre çalışmaya katılan öğrencilerin yarısından çoğunun karın ağrısı ve baş dönmesini en az bir kez deneyimlediği (%60); yarıya yakın çoğunluğunun ise (%48) okulda bütün gün hiçbir şey yemediği gözlenmektedir. Aydın vd. (2017)’ nin göçün çocuk sağlığına olan etkilerini derledikleri raporda yağ ve karbonhidrat ağırlıklı beslenen çocuklarda ölüme varan malnütrisyon sorunları görüleceği, Suriyeli çocukların bir kısmında orta düzeyde akut malnütrisyon tespit edildiği ortaya konulmuştur. Beslenme yetersizliğine bağlı olarak gelişen kronik rahatsızlıklara ve gelişim geriliğine sahip çocukların yoksul çocuklarda daha fazla görüldüğü bilinmektedir; yeterli miktarda meyve,

sebze, balık veya etten alınan A vitamini, demir veya çinko gibi temel besleyici maddeler alınmadığı zaman çocuklarda ölüm, körlük, bodurluk, motor ve bilişsel gelişimde gerilik ve IQ düşüklüğü görülebilmektedir (Konuk Şener & Ocakçı, 2014, s. 61) Bu nedenle çocukların beslenme yetersizliğine bağlı gelişebilecek fiziksel sinyalleri yansıttığı düşünülmektedir.

Okulda yalnız hissettiğini belirten öğrenci sayısı (%41), hiç arkadaşım yok (%25) diyen öğrenci sayısından daha fazladır. Bu da kimi katılımcı öğrencilerin arkadaş edinebilse bile, psikolojik olarak duygularını istedikleri düzeyde paylaşamadıklarını düşündürmektedir. Öğrencilerin yarısının daha önce okulda ağladığı (%49.30), yarıya yakınının ise (%45) okulda birçok defa ağladığı görülmektedir. İçine girilen yeni çevrede, göç eden bireyin öz kültürüne benzerliği oranında ruhsal problemlerin ve sosyal uyumun artacağı veya azalacağı birçok çalışmada ifade edilmektedir (Şahin, 2001, s. 62); (Erdoğan M. M., 2017, s. 35).

Daha önce de ifade edildiği gibi öğrenciler arasında sınıfta uyuyakalma (%63) ve ders dinlerken sıkılma (%63) belirgin derecede yüksek oranda belirtilmiştir. Yaptığı ödevleri kaybettiğini (%31) veyahut ödev yapmayı unuttuğunu (%43) belirten öğrenci sayısı birbirine yakın sayılmaktadır.

4.7. ÖĞRENCİLERİN TÜRKÇE VE ARAPÇA DİLİNDEN KAYNAKLI YAŞADIKLARI DURUMLARIN İNCELENMESİ

Tablo 12. Öğrencilerin Türkçe ve Arapça Dilinden Kaynaklı Yaşadıkları Durumların İncelenmesi

	Hiç Yaşamıyorum		Bazen		Her Zaman Yaşıyorum	
	n	%	n	%	N	%
Kendimi sadece Arapça konuşurken iyi ifade edebiliyorum	90	31.03%	95	32.76%	105	36.21%
Ailem televizyonda yalnızca Arapça kanalları izler.	78	26.71%	70	23.97%	144	49.32%
Ailem televizyonda Türkçe kanalları izler	151	52.07%	104	35.86%	35	12.07%
Türkçe konuşurken kendimi yetersiz hissediyorum	84	28.77%	145	49.66%	63	21.58%
Ailem televizyonda hem Türkçe hem Arapça kanalları izler	117	40.34%	107	36.90%	66	22.76%
Ben televizyonda Türkçe kanalları izlerim	138	47.59%	91	31.38%	61	21.03%
Ben televizyonda hem Türkçe hem Arapça kanalları izlerim	113	38.70%	110	37.67%	69	23.63%
Ben televizyonda yalnızca Arapça kanalları izlerim	95	33.22%	87	30.42%	104	36.36%
Sınıfta hem Türkçe hem Arapça konuşmamıza izin verilir	82	28.57%	139	48.43%	66	23.00%

Akademik başarı düzeyi ve diğerleri ile olan iletişimde ‘dil bariyeri’ mülteci çocukların eğitiminde en temel sorun olarak yer almaktadır (Özer, Komşuoğlu, & Ateşok, 2016, s. 98).

Öğrenciler arasında okulda dil ile alakalı yaşadıkları durumların ele alındığı ifadelerde, %70'e yakın oranda öğrencinin Türkçe konuşurken kendini yetersiz hissettiği, kendisini yalnızca Arapça konuşurken iyi ifade edebildiğini düşündüğü görülmektedir. Literatüre bakıldığı zaman sınıf ortamı dışında öğrencilerin Türkçe konuşma ve dinleme olanağının olmayışı dil gelişimlerini olumsuz etkileyebilmektedir (Büyükikiz & Çangal, 2016, s. 15). Bu çalışmada öğrencilerin demografik soru formunda yanıtladığı ortaokul ve lise eğitim durumları bazında ele alındığında Türkçe konuşurken kendilerini yetersiz hissetme durumunun istatistiksel olarak fark yarattığı gözlenmiştir ($p<0.05$). Buna göre lise öğrencileri Türkçe konuşurken kendilerini yetersiz hissettiğini ortaokul öğrencilerine nazaran daha fazla ifade etmiştir. Çalışmanın ortaya koyduğu bu bulgu literatür ile uyum göstermektedir. 2015 yılında Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi' nin hazırladığı raporda (s:8) erken yaşta okula başlayan çocukların dil engelini daha kolay aştıkları, kendilerini daha iyi ifade ederek uyum sorununu daha az yaşadıkları belirtilmektedir. Özer vd. (2016:98)' nin de çalışmalarında yaş ilerledikçe ve okula başlama yaşı geciktikçe dil yetersizliğinin öğrenciler arasında daha yoğun hissedildiği, yaygın öğrenme güçlüğü ve dışlanma gibi sorunların daha çok yaşandığına dikkat çekilmektedir.

Veri toplama sürecinde görüşülen öğretmen ve öğrencilerden bir kısmının aktarımlarında öğrenciler yaşanan dil yetersizliğinden dolayı matematik dersini daha çok sevdiklerini, sözel derslerde sıkıldığını belirtirken; öğretmenler ise Suriye-Irak-Afgan uyruklu öğrencilerin bir anda sınıflara dağıtıldığını, dil açısından adaptasyonun kendileri açısından oldukça zorlayıcı olduğunu ifade etmişlerdir. Özel ilgi gerektiren ve öğrenme güçlüğü çeken bu öğrencilere yeterince yardım edememenin öğretmenlerde yarattığı yetersizlik hissiyatı diğer çalışmalarda da ifade edilmiştir (Özer vd., 2016:98).

Öğretmenlerle ilgili yapılan bir çalışmada bir öğretmenin şu ifadesi de sınıf içinde yaşanan sıkıntıları özetler niteliktedir: *“Bizim yaptırdığımız birçok etkinlik dile dayalı. Hikâye anlatıyoruz, tekerleme söyletiyoruz. Onlara çok anlamsız geliyor aynı zaman bana da. Çocuğa anadili olmayan bir dilde anadil becerisi kazandırmaya çalışmak saçma”* (Uzun ve Bütün: 4). Öğrencilerin dillerini bilmedikleri için aile ile iletişim kurulamamakta ve bu nedenle çocukların yaşadıkları problemleri paylaşma ve çözüm bulma noktasında ciddi sorunlar yaşandığı dile getirilmiştir.

Tablo 13. Öğrencilerin Eğitim Durumları İle Türkçe Konuşurken Kendini Yetersiz Hissetme Durumları Arasındaki İlişki İstatistikleri

		Türkçe konuşurken kendimi yetersiz hissediyorum			Toplam	Test İstatistiği	P
		Hiç Yaşamıyorum	Bazen	Her Zaman Yaşıyorum			
Eğitim Durumu							
Ortaokul	n	37	48	15	100	6.63 ^a	0.04
	%	37.00%	48.00%	15.00%	100.00%		
Lise	n	47	95	48	190		
	%	24.74%	50.00%	25.26%	100.00%		
Toplam	n	84	143	63	290		
	%	28.97%	49.31%	21.72%	100.00%		

a. Chi-Square Test

Araştırmada kullanılan Sosyal Destek Ölçeği' ne göre sınıflarında hem Türkçe hem Arapça konuşma durumları bazında arkadaş boyutu puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p < 0.05$). Sınıflarında Türkçe ve Arapça konuşulmasına her zaman ve ara sıra izin verilen öğrenciler diğer öğrencilere göre daha çok arkadaşlarından sosyal destek almaktadır.

Öğrencilerin ailelerinin televizyonda Türkçe kanal izlemesi durumu bazında arkadaş alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p < 0.05$). Aileleri televizyonda Türkçe kanallar izleyen çocukların diğer çocuklara göre daha fazla arkadaşlarından sosyal destek aldığı gözlenmiştir.

4.8. ÖĞRENCİLERİN MADDE BAĞIMLILIĞI İLE İLGİLİ YAŞADIKLARI DURUMLARIN İNCELENMESİ

Tablo 14. Öğrencilerin Madde Bağımlılığı İle İlgili Yaşadıkları Durumların İncelenmesi

	Hiç Yaşamıyorum		Bazen		Her Zaman Yaşıyorum	
	n	%	n	%	n	%
Okul ve çevresinde uyuşturucu madde kullananlar var	250	86.21%	27	9.31%	13	4.48%
Okul ve çevresinde sigara kullananlar var	162	55.86%	78	26.90%	50	17.24%
Okul ve çevresinde alkol kullananlar var	252	87.20%	25	8.65%	12	4.15%

Araştırmaya katılan öğrencilerin oldukça belirgin bir kısmının madde bağımlılığı ile alakalı önermelere verdikleri yanıtlar dikkat çekici bulunmuştur. Öğrencilerin %87' lik bir oranı okul ve çevresinde uyuşturucu madde ve alkol kullanımının hiç görülmediğini ifade etmektedir. Buna mukabil daha kolay erişilebilir ve özenilebilir yanı olduğu düşünülen sigara kullanım

oranının %45' lik bir düzeyde (bazen:%27, her zaman:%17) belirtildiği görülmektedir. Ankara sokaklarında çalıştırılan çocuklara yönelik yapılan bir çalışmada (2016, s. 62) çocukların tamamının madde kullanımını reddettiği, sigara kullanımının ise %17.4 olarak belirtildiği bulunmuştur. Araştırmada en yüksek düzeyde reddedilen önermelerin madde bağımlılığı ile alakalı sorular kategorisine ait olması önemli bulunmuştur. İçinde bulunulan çevrenin madde kullanımının varlığına ve yaygınlaşma riskine yönelik önemli bir etkisi olabilmektedir. Veri toplama sürecinde Suriyeli öğrencilerle yapılan bir görüşmede bir grup öğrencinin '*Türk öğrencilerin hepsi sigara içiyor*', '*Büyüklerden sigara içen Suriyeli de var*', gibi açıklamalarıyla da karşılaşılmıştır. Literatürde bu konuyla ilgili yapılmış diğer çalışmalarda sırasıyla sokakta yaşayan, sokakta çalışan/çalıştırılan, suç işlediği gerekçesiyle haklarında işlem yapılan çocuklar olarak bakıldığında ise sonuçların farklılaştığı görülmektedir. Sokakta yaşayan ve suça karışmış çocuk grupları ile yapılan çalışmalarda madde kullanım oranı çalışma gruplarının en az dörtte üçünü oluştururken; sokakta çalışan/çalıştırılan grubun %75.3' ünün ise madde kullanmadığını belirttiği bulunmuştur (Aksoy & Ögel, 2005); (Güngör, 2008); (Kızmaz & Bilgin, 2010).

4.9. ÖĞRENCİLER ARASINDA “KÜLTÜREL FARKLILIĞI YAŞAMA” DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ

Tablo 15. Öğrenciler Arasında “Kültürel Farklılığı Yaşama” Deneyimlerinin İncelenmesi

	Hiç Yaşamıyorum		Bazen		Her Zaman Yaşıyorum	
	n	%	n	%	n	%
Okulda Türkiyeli ve Suriyeli arkadaşlarımla beraber oyun oynarız	64	21.77%	136	46.26%	94	31.97%
Okulumuzda kız ve erkek çocuklar birlikte oyun oynarlar	123	42.27%	89	30.58%	79	27.15%
Türkiyeli arkadaşlarım bir sorunum olduğunda bana yardım ederler	136	46.90%	109	37.59%	45	15.52%
Suriyeli arkadaşlarım bir sorunum olduğunda bana yardım ederler	55	19.03%	91	31.49%	143	49.48%
Okulda en yakın arkadaşım Türkiyelidir.	200	69.93%	47	16.43%	39	13.64%
Ailem televizyonda hem Türkçe hem Arapça kanalları izler	117	40.34%	107	36.90%	66	22.76%
Ben televizyonda Türkçe kanalları izlerim	138	47.59%	91	31.38%	61	21.03%
Ben televizyonda hem Türkçe hem Arapça kanalları izlerim	113	38.70%	110	37.67%	69	23.63%
Ben televizyonda yalnızca Arapça kanalları izlerim	95	33.22%	87	30.42%	104	36.36%
Sınıfta hem Türkçe hem Arapça konuşmamıza izin verilir	82	28.57%	139	48.43%	66	23.00%
Türkiyeli öğrencilerle birlikte yemek yerim	189	65.85%	71	24.74%	27	9.41%
Bana göre öğretmenim kültürümüze saygılıdır	58	20.14%	111	38.54%	119	41.32%
Bana göre Türkiyeli arkadaşlarım Suriyelilere saygılıdır	102	35.05%	138	47.42%	51	17.53%

4.10. ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM DURUMLARI İLE TÜRKÇE KONUŞURKEN KENDİNİ YETERSİZ HİSSETME DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Başka bir ülkeye taşınan aile örnekleri incelendiğinde çocukların yeni dili ebeveynlerden çok daha hızlı öğrendiği belirtilmektedir. Bunun nedenlerine bakıldığında çocukların okulda sürekli bu dili dinliyor olmaları, arkadaş edinme, toplulukta kabul görme yoluyla sosyal olarak varlıklarını sürdürme bakımından dil öğrenmeyi daha büyük bir öncelik olarak görmeleri; ebeveynlerin ise kendileri ile aynı dili konuşan diğer göçmenlerle sosyalleşme ihtiyaçlarını giderdikleri belirtilmektedir (Hardach, 2018). Öğrencilerin eğitim durumları ile Türkçe konuşurken kendini yetersiz hissetme durumları arasında ilişki olup olmadığını anlamak için ki kare (Chi-Square) testi uygulanmış ve bu iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki gözlenmiştir ($p < 0.05$). Bu doğrultuda ortaokul öğrencilerinin %37.00'si hiç sorun yaşamazken, lise öğrencilerinin %24.74' ü bu sorunu yaşamadığını belirtmiştir. Lise öğrencilerinin Türkçe konuşurken kendini yetersiz hissetme durumunu ortaokul öğrencilerinden daha fazla yaşadığı gözlenmiştir. Bu kısım ile ilgili istatistikler Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 16. Öğrencilerin Eğitim Durumları İle Türkçe Konuşurken Kendini Yetersiz Hissetme Durumları Arasındaki İlişki İstatistikleri

		Türkçe konuşurken kendimi yetersiz hissediyorum			Toplam	Test İstatistiği	p
		Hiç Yaşamıyorum	Bazen	Her Zaman Yaşıyorum			
Eğitim Durumu							
Ortaokul	n	37	48	15	100	6.63 ^a	0.04
	%	37.00%	48.00%	15.00%	100.00%		
Lise	n	47	95	48	190		
	%	24.74%	50.00%	25.26%	100.00%		
Toplam	n	84	143	63	290		
	%	28.97%	49.31%	21.72%	100.00%		

a. Chi-Square Test

4.11. ÖĞRENCİLERİN ANKARA'DA KALMA SÜRELERİ İLE TÜRKÇE KONUŞURKEN KENDİLERİNİ YETERSİZ HİSSETME DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Çalışmadaki öğrencilerin Ankara'da kalma süreleri ile Türkçe konuşurken kendini yetersiz hissetme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki gözlenmemiştir ($p>0.05$). Bu kısım ile ilgili istatistikler Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 17. Öğrencilerin Ankara'da Kalma Süreleri İle Türkçe Konuşurken Kendini Yetersiz Hissetme Durumları Arasındaki İlişki İstatistikleri

		Türkçe konuşurken kendimi yetersiz hissediyorum			Toplam	Test İstatistiği	P
		Hiç Yaşamıyorum	Bazen	Her zaman Yaşıyorum			
Ankara'da Kalma Süresi							
1 yıldan az	n	4	13	5	22	7.66 ^a	0.26
	%	18.18%	59.09%	22.73%	100.00%		
1-2 yıl	n	12	23	17	52		
	%	23.08%	44.23%	32.69%	100.00%		
3-4 yıl önce	n	47	81	26	154		
	%	30.52%	52.60%	16.88%	100.00%		
5 yıldan fazla	n	18	27	15	60		
	%	30.00%	45.00%	25.00%	100.00%		
Toplam	n	81	144	63	288		
	%	28.13%	50.00%	21.88%	100.00%		

a. Chi-Square Test

4.12. ÖĞRENCİLERİN KENDİNİ DEĞERLİ HİSSETME DURUMLARI İLE ANKARA'DA KALMA SÜRELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Öğrencilerin okulda kendini önemli hissetme durumları ile Ankara'da kalma süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki gözlenmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 18. Öğrencilerin Okulda Kendini Önemli Hissetme Durumları İle Ankara'da Kalma Süreleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Sınıfta kendimi değerli hissediyorum			Toplam	Test İstatistiği	P
		Hiç Yaşamıyorum	Bazen	Her zaman Yaşıyorum			
Ankara'da Kalma Süresi							
1 yıldan az	N	7	13	2	22	8.71 ^a	0.19
	%	31.82%	59.09%	9.09%	100.00%		
1-2 yıl	N	18	24	10	52		
	%	34.62%	46.15%	19.23%	100.00%		
3-4 yıl önce	N	40	76	33	149		
	%	26.85%	51.01%	22.15%	100.00%		
5 yıldan fazla	N	15	24	21	60		
	%	25.00%	40.00%	35.00%	100.00%		
Toplam	n	80	137	66	283		
	%	28.27%	48.41%	23.32%	100.00%		

a. Chi-Square Test

4.13. ÖĞRENCİLERİN SOSYAL DESTEK KAYNAKLARINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde MSPSS' den elde edilen ortalama toplam puanlar ve katılımcıların 'Demografi Soru Formu' ve 'Sorun Belirleme Anket Formu' na verdikleri yanıtlar üzerinden algıladıkları sosyal desteğe ilişkin bilgiler kategorize edilerek gösterilmektedir. Bu aşamada uygulanan istatistiksel testler toplam puanların normal dağıldığı varsayımı altında parametrik testler uygulanarak tamamlanmıştır. Değişkenlerin varyans analizinde ANOVA ve ölçek puanları üzerindeki etkisini incelemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. MSPSS' den alınan toplam puanların sosyo-demografik ve yaşadıkları sorun değişkenlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Tablo 19' da MSPSS' den alınan toplam puanın sosyo-demografik özelliklere ve yaşanan sorunlara ilişkin bulguları yer almaktadır.

4.13.1. Katılımcıların MSPSS' den Aldıkları Toplam Puanı İlişkin Bulgular

Öğrencilerin çok boyutlu sosyal destek ölçeğine verdikleri cevaplar doğrultusunda ölçeğe ilişkin toplam puanlar hesaplanmıştır. Bu kısımda öğrencilerin toplam puanları gruplara göre incelenecektir. Bu aşamada uygulanan istatistiksel testler toplam puanların normal dağıldığı varsayımı altında parametrik testler uygulanarak tamamlanmıştır.

Çalışmamızda ortaokul öğrencilerinin algıladıkları genel sosyal destek ortalama puanı 55.71, lise öğrencilerinininki ise 53.61 olarak bulunmuştur. Kız öğrencilerin ortalaması 53.97 iken,

erkek öğrencilerin 54.82 olduğu görülmektedir. Eğitim durumu ve cinsiyet özelliklerini ele aldığımızda toplam sosyal destek puanı açısından anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p>0.05$). Ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 84 olduğu düşünüldüğünde, katılımcıların aldığı ortalama puanın düşük olmadığı, algıladıkları sosyal desteğin orta düzeyde olduğu yorumu yapılabilir. Literatürde Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ve sosyo-demografik değişkenlerin ilişkisinin incelendiği diğer çalışmaların bulgularına da bakılmıştır. Eker ve Arkar'ın (2015) bir üniversite örnekleme ve hastaneye gelen ziyaretçiler, psikiyatri ve böbrek hastaları ve üniversite sağlık merkezine başvuran öğrencilerin yer aldığı beş ayrı örneklem ile yürüttüğü araştırmada algılanan sosyal destek ve cinsiyet değişkeni arasında yalnızca üniversite örnekleminde anlamlı farklılık bulunmuş; kızların erkeklere oranla daha fazla sosyal destek algıladığı ortaya konulmuştur (s:50). Gündoğan'ın (2015) sığınmacıların psiko-sosyal gereksinimlerini ele aldığı çalışmasında İranlılarda erkeklerin kadınlardan daha yüksek oranda ailelerden sosyal destek algıladıkları görülmüş, Iraklı sığınmacıların cinsiyet değişkenine dair anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (s:98). Yaşlıların algıladıkları sosyal destek özelliklerinin karşılaştırıldığı bir başka çalışmada ise huzurevinde yaşayan 60-69 yaş grubunda ($p<0.05$), eğitim düzeyi yüksek ($p<0.05$), yeterli geliri olan ($p<0.05$), ziyaret edilen ($p<0.05$) ve ailede önemsendiğini ($p<0.05$) belirtenlerin algıladıkları sosyal destek ortalama puanları; daha ileri yaşta, eğitim ve gelir düzeyi düşük, ziyaret edilmeyen ve ailede önemsenmediğini belirtenlere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Aksüllü ve Doğan, 2004; 80). Bu araştırmanın sonuçlarında da sosyo demografik özelliklerin algılanan sosyal destek ile olan ilişkisi bağlamında literatür ile benzerlik gösteren ve göstermeyen sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 19. Sosyal Destek Ölçeği Toplam Puanının Gruplar Arasındaki Farklılığına İlişkin İstatistikler

Sosyal Destek Toplam Puan						
Değişken	Sınıf	Minimum	Maximum	Ort. ± SS	Test İstatistiği	p
Eğitim Durumu						
	Ortaokul	23.00	84.00	55.71 ± 15.31	0.97	0.33 ^a
	Lise	12.00	84.00	53.61 ± 15.87		
Cinsiyet						
	Kız	13.00	84.00	53.97 ± 15.03	-0.40	0.69 ^a
	Erkek	12.00	84.00	54.82 ± 16.61		

a. t testi

4.13.2. Katılımcıların MSPSS Toplam Puanları İle Yaşadığı Sorun Değişkenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Öğrencilerin demografi ve sorun belirleme anket formunda verdikleri yanıtlara göre bakılan Türkiye’de kalmayı isteme durumu ve sıkıntılarını öğretmenleri ile paylaşımları bazında algıladıkları sosyal destek toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p>0.05$).

Ancak katılımcı öğrencilerin şikâyeti olduğunda öğretmenine rahatlıkla anlatabilme durumları bazında öğrencilerin sosyal destek toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p<0.05$).

Öğrencilerin okulda yaşadığı bir sorun olduğun konuşabileceği bir öğretmen bulması durumu bazında sosyal destek ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p<0.05$).

Özetlemek gerekirse; katılımcı öğrencilerin ortaokul ve lise kademesinde yer almaları bazında eğitim durumları ve cinsiyet özellikleri gibi sosyo-demografik değişkenleri ile algıladıkları sosyal destek toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Bununla beraber MSPSS toplam puanları açısından öğrencilerin bir şikayeti veya sorunu olduğunda öğretmenlerine rahatlıkla anlatabilme durumları bazında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir ($p<0.05$). Buna göre şikayeti ve bir sorunu olması durumunda öğretmeniyle rahatlıkla paylaşan öğrenciler diğer öğrencilere göre daha çok sosyal destek almaktadır.

Tablo 20. Sosyal Destek Ölçeği Toplam Puanının Gruplar Arasındaki Farklılığına İlişkin İstatistikler

Sosyal Destek Toplam Puan						
Değişken	Sınıf	Minimum	Maximum	Ort. ± SS	Test İstatistiği	P
Koşullar istediğiniz gibi olsa Türkiye’de kalmayı ister miydiniz?						
	Evet	12.00	84.00	54.41 ± 15.99	1.75	0.08 ^a
	Hayır	24.00	83.00	51.45 ± 14.48		
Sıkıntım olduğunda öğretmenimle rahatlıkla paylaşabilirim.						
	Hiç yaşamıyorum	12.00	83.00	51.98 ± 14.17	2.18	0.12 ^b
	Bazen	12.00	84.00	55.15 ± 15.88		
	Her Zaman Yaşıyorum	19.00	84.00	57.61 ± 16.70		
Şikâyetim olduğunda öğretmenime rahatlıkla anlatabilirim.						
	Hiç yaşamıyorum	23.00	84.00	51.76 ± 15.67	10.99	0.00 ^b
	Bazen	13.00	83.00	51.29 ± 14.28		
	Her Zaman Yaşıyorum	12.00	84.00	61.17 ± 14.72		
Okulda bir sorunun olduğunda her zaman konuşabileceğim bir öğretmen bulunur.						
	Hiç yaşamıyorum	12.00	84.00	50.98 ± 16.35	7.72	0.00 ^b
	Bazen	12.00	80.00	54.74 ± 13.70		
	Her Zaman Yaşıyorum	19.00	84.00	62.21 ± 15.08		

a. t Testi

b. ANOVA

4.13.3. Öğrencilerin Sosyal Destek Ölçeği Alt Boyutlarında Puanlarının Gruplar Arasındaki Farklılıklarının İncelenmesi

İstatistiksel değerlendirmede Student-t testi, Mann-Whitney U testi, Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır.

Sosyal destek alt ölçek ortalama puanları cinsiyet bazında incelendiğinde; özel insandan sağlanan sosyal destek ortalama puanı erkek öğrencilerde 16.35, kız öğrencilerde 13.08 olarak bulunmuştur. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla özel insandan destek aldığı gözlenmiştir ($p < 0.05$). Arkadaş desteği ortalama puanı ise kız öğrencilerde 20.00, erkek öğrencilerde 17.79 olarak bulunmuştur. Çalışmadaki kız öğrencilerin erkeklere göre daha çok arkadaşlarından sosyal destek aldığı görülmektedir ($p < 0.05$). Aile alt boyutunda cinsiyetler arasında istatistiksel olarak farklılık gözlenmemiştir ($p > 0.05$).

Sosyal destek alt ölçek ortalama puanları eğitim durumu bazında incelendiğinde; ortaokula devam eden öğrencilerin aile destek puanı 22.09, liseye devam eden öğrencilerin ise 20.26 olarak bulunmuştur. Buna göre ortaokul öğrencileri lise öğrencilerine göre ailesinden daha

çok sosyal destek almaktadır ($p<0.05$). Alt ölçeklerin cinsiyet ve eğitim durumu ile ilgili istatistikler Tablo 23-24-25' te sunulmaktadır.

4.13.4. Öğrencilerin Sosyal Destek Ölçeği 'Özel İnsan Destek Puanı' Bazında Gruplar Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi

Öğrencilerin özel insan alt boyutu puanları istatistiksel normal dağılıma uygunluk göstermemektedir. Dolayısıyla bu kısımda parametrik olmayan testlerle devam edilecektir.

Öğrencilerin 'Demografi Bilgi Formu' ve 'Sorun Belirleme Anket Formu' nda yer alan önermelere verdiği yanıtlara göre Sosyal Destek Ölçeği '**özel insan alt boyutu**' kategorisindeki sorulara verilen puanlar karşılaştırılmıştır.

Buna göre katılımcı öğrencilerin ortaokul ve liseye devam etme durumlarına göre eğitim durumu, yardıma ihtiyaç duyduğunda öğretmenine rahatlıkla anlatma durumu, öğretmen ders anlattığında rahatlıkla soru sorabilme durumu gibi önermelere ilişkin alt gruplarda istatistiksel olarak farklılık gözlenmemiştir ($p>0.05$). Bu kısım ile ilgili istatistikler Tablo 23' de verilmiştir.

Öğrencilerin sıkıntılarını rahatlıkla öğretmenleriyle paylaşma durumu ile özel insandan destek alma puanları arasında istatistiksel olarak farklılık gözlenmiştir ($p<0.05$.) Sıkıntısını öğretmenleri ile rahat bir şekilde paylaşabilen öğrenciler diğer öğrencilere göre Sosyal Destek '**özel insan alt boyutu**' puanını daha yüksek almaktadır.

Öğrencilerin şikâyeti olduğunda öğretmenine rahatlıkla anlatabilme önermesine verdikleri 'Her zaman' ve 'Bazen' gibi yanıtlara göre özel insan destek puanı arasında istatistiksel olarak farklılık gözlenmiştir ($p<0.05$). Buna göre bir şikâyeti olduğunda öğretmenine anlatabilen öğrencilerin diğer öğrencilere göre sosyal destek '**özel insan alt boyutu**' puanı daha yüksek olmaktadır.

Öğrencilerin 'Bana göre öğretmenim kültürümüze saygılıdır' önermesine 'Her zaman' ve 'Bazen' gibi yanıtlar bazında özel insan destek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gözlenmiştir ($p<0.05$). Öğrencilerin kültürlerine saygı duyan öğretmenlerin öğrencileri, diğer öğrencilere göre daha çok özel insandan sosyal destek almaktadır. Saygı

göstermeyen öğretmenlerin öğrencileri ise diğer öğrencilere göre ‘özel alt boyutu’ puanında daha az destek almaktadır.

Tablo 21. Sosyal Destek Ölçeği Özel İnsan Alt Boyut Puanının Gruplar Arasındaki Farklılığına İlişkin İstatistikler

Özel İnsan Destek Puan						
Değişken	Sınıf	Minimum	Maximum	Ort. ± SS	Test İstatistiği	P
Eğitim Durumu						
	Ortaokul	4.00	28.00	15.26 ± 7.68	-1.26	0.21 ^a
	Lise	12.00	84.00	13.87 ± 8.40		
Cinsiyet						
	Kız	4.00	28.00	13.08 ± 8.25	-3.25	0.00 ^a
	Erkek	4.00	28.00	16.35 ± 7.60		
Sıkıntım olduğunda öğretmenimle rahatlıkla paylaşabilirim.						
	Hiç yaşamıyorum	4.00	28.00	12.68 ± 8.10	8.16	0.02 ^b
	Bazen	4.00	28.00	15.21 ± 7.96		
	Her Zaman Yaşıyorum	4.00	28.00	16.05 ± 8.46		
Yardıma ihtiyaç duyduğumda öğretmenime rahatlıkla anlatabilirim.						
	Hiç yaşamıyorum	4.00	28.00	13.06 ± 7.83	4.75	0.09 ^b
	Bazen	4.00	28.00	14.46 ± 8.06		
	Her Zaman Yaşıyorum	4.00	28.00	15.96 ± 8.46		
Şikâyetim olduğunda öğretmenime rahatlıkla anlatabilirim.						
	Hiç yaşamıyorum	4.00	28.00	13.46 ± 7.87	8.98	0.01 ^b
	Bazen	4.00	28.00	13.27 ± 7.88		
	Her Zaman Yaşıyorum	4.00	28.00	16.77 ± 8.26		
Öğretmenim ders anlattığında rahatlıkla soru sorabiliyorum.						
	Hiç yaşamıyorum	4.00	28.00	13.44 ± 8.36	0.88	0.65 ^b
	Bazen	4.00	28.00	14.48 ± 7.54		
	Her Zaman Yaşıyorum	4.00	28.00	14.69 ± 8.68		
Bana göre öğretmenim kültürümüze saygılıdır.						
	Hiç yaşamıyorum	4.00	28.00	13.54 ± 7.71	8.45	0.02 ^b
	Bazen	4.00	28.00	14.19 ± 8.31		
	Her Zaman Yaşıyorum	4.00	28.00	15.02 ± 8.20		

a. Mann-Whitney U Testi

b. Kruskal-Wallis H Testi

4.13.5. Öğrencilerin Sosyal Destek Ölçeği ‘Aile Alt Boyutu Puanı’ Bazında Gruplar Arası Farklılıkların İncelenmesi

Öğrencilerin Sosyal Destek Ölçeği ‘aile alt boyut’ puanları istatistiksel normal dağılıma uygunluk göstermemektedir. Bu kısımda parametrik olmayan istatistiksel testler uygulanacak ve ona göre yorumlanacaktır.

Öğrencilerin ‘Demografi Bilgi Formu’ ve ‘Sorun Belirleme Anket Formu’ nda yer alan önermelere verdiği yanıtlara göre Sosyal Destek Ölçeği ‘**aile alt boyutu**’ kategorisindeki sorulara verdikleri puanlar karşılaştırılmıştır.

Katılımcı öğrencilerin ortaokul ve liseye devam etme durumlarına göre eğitim durumu ile sosyal destek ‘aile alt boyutu’ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p < 0.05$). Buna göre ortaokul öğrencileri lise öğrencilerine göre ‘aile alt boyut’ bazında daha yüksek puan almaktadır, yani ailesinden daha çok sosyal destek almaktadır.

Bununla birlikte katılımcılarda ‘Ailem beni okula göndermek istemiyor’ önermesini ‘Hiç yaşamıyorum’ olarak yanıtlamış öğrencilerin sosyal destek ‘aile alt boyutu’ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p < 0.05$).

Diğer değişkenlerin gruplarında aile destek puanı açısından anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p > 0.05$). Bu kısım ile ilgili istatistikler Tablo 24’de verilmiştir.

Tablo 22. Sosyal Destek Ölçeği Aile Destek Puanının Gruplar Arasındaki Farklılığına İlişkin İstatistikler

		Aile Destek Puan			Test İstatistiği	p
Değişken	Sınıf	Minimum	Maximum	Ort. ± SS		
Eğitim Durumu						
	Ortaokul	4.00	28.00	22.09 ± 6.14	-2.21	0.03 ^a
	Lise	4.00	28.00	20.26 ± 6.70		
Cinsiyet						
	Kız	4.00	28.00	20.64 ± 6.55	-0.83	0.41 ^a
	Erkek	4.00	28.00	21.26 ± 6.52		
Ailem okul masraflarını (kitaplar, okula ulaşım vb.) karşılamıyor.						
	Hiç yaşamıyorum	4.00	28.00	21.29 ± 6.24	0.65	0.72 ^b
	Bazen	4.00	28.00	20.34 ± 6.85		
	Her Zaman Yaşıyorum	5.00	28.00	20.97 ± 6.67		
Ailem beni okula göndermek istemiyor.						
	Hiç yaşamıyorum	4.00	28.00	21.67 ± 6.19	25.62	0.00 ^b
	Bazen	4.00	28.00	15.26 ± 5.45		
	Her Zaman Yaşıyorum	4.00	28.00	19.93 ± 7.68		

a. Mann-Whitney U Testi b. Kruskal-Wallis H Testi

4.13.6. Öğrencilerin Sosyal Destek Ölçeği ‘Arkadaş Alt Boyutu’ Puanı Bazında Gruplar Arası Farklılıkların İncelenmesi

Öğrencilerin ‘Demografi Bilgi Formu’ ve ‘Sorun Belirleme Anket Formu’ nda yer alan önermelere verdiği yanıtlara göre Sosyal Destek Ölçeği ‘**arkadaş alt boyutu**’ kategorisindeki sorulara verdikleri puanlar karşılaştırılmıştır.

Çalışmadaki öğrencilerin ortaokul ve liseye devam etmelerine göre eğitim durumu, Türk öğrencilerle yemek yeme durumu ve Türk arkadaşlarının Suriyeli arkadaşlarına duyduğu saygı açısından sosyal destek ölçeği arkadaş alt boyut puanlarında farklılık gözlenmemiştir ($p>0.05$). Bu kısım ile ilgili fark kontrollerine ilişkin testler Tablo 31’de verilmiştir.

Çalışmadaki kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında arkadaş alt boyut puanı bakımından istatistiksel olarak fark gözlenmiştir ($p<0.05$). Çalışmadaki kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal destek ‘arkadaş alt boyutu’ puanının daha fazla olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin Türkiyeli ve Suriyeli arkadaşlarıyla beraber oyun oynama durumu ile sosyal destek ölçeği arkadaş alt boyut puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p<0.05$). Okulunda Türk ve Suriyeli arkadaşlarıyla ‘Her zaman’ ve ‘Bazen’ yanıtları ile birlikte oyun oynayabildiğini belirten öğrenciler diğer öğrencilere göre sosyal destek ‘arkadaş alt boyutu’ bazında daha yüksek puan almaktadır.

Kız ve erkek çocukların birlikte oyun oynama durumu ile arkadaş alt boyutu puanları bazında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p<0.05$). Buna göre okullarında kız ve erkek çocukları beraber oyun oynadığını belirten çocukların diğer çocuklara göre sosyal destek ‘arkadaş alt boyutu’ bazında daha yüksek puan aldıkları gözlenmiştir.

Öğrencilerin ‘Bir sorun olduğunda Türk arkadaşlarının yardım etmesi’ önermesine ‘Her zaman’ ve ‘Bazen’ yanıtını verenler bazında arkadaş alt boyutu puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p<0.05$). Sorun olduğunda Türk arkadaşlarından yardım aldığını belirten öğrencilerin diğer öğrencilere göre ‘arkadaş alt boyutu’ sosyal destek puanının daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Öğrencilerin okulda kendilerini önemli hissetme önermesine verdikleri ‘Bazen’ yanıtları bazında arkadaş alt boyutu puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p<0.05$). Buna göre ‘Okulda kendimi önemli hissediyorum’ önermesine bu durumu ‘bazen’ yanıtlarıyla olumlayan öğrencilerin diğer öğrencilere göre sosyal destek ‘arkadaş alt boyutu’ puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. İlgili istatistikler Tablo 29’da verilmiştir.

Öğrencilerin ‘Bir sorunum olduğunda Suriyeli arkadaşlarım yardım ederler’ durumu bazında arkadaş alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p<0.05$). Buna

göre Suriyeli arkadaşlarından ‘Her zaman’ ve ‘Bazen’ yanıtları ile yardım alabildiğini belirten çocukların diğer çocuklara göre sosyal destek arkadaş alt boyutu puanlarının daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Tablo 23. Sosyal Destek Ölçeği Arkadaş Destek Puanının Gruplar Arasındaki Farklılığına İlişkin İstatistikler

		Arkadaş Destek Puan			Test İstatistiği	P
Değişken	Sınıf	Minimum	Maximum	Ort. ± SS		
Eğitim Durumu						
	Ortaokul	4.00	28.00	19.13 ± 7.46	-0.05	0.96 ^a
	Lise	4.00	28.00	19.22 ± 7.57		
Cinsiyet						
	Kız	4.00	28.00	20.00 ± 7.56	-2.87	0.00 ^a
	Erkek	4.00	28.00	17.79 ± 7.18		
Okulda Türkiyeli ve Suriyeli arkadaşlarımla beraber oyun oynarız.						
	Hiç yaşamıyorum	4.00	28.00	18.32 ± 7.95	8.28	0.02 ^b
	Bazen	4.00	28.00	18.26 ± 7.54		
	Her zaman yaşıyorum	4.00	28.00	21.14 ± 6.64		
Okulumuzda kız ve erkek çocuklar birlikte oyun oynarlar.						
	Hiç yaşamıyorum	4.00	28.00	18.66 ± 7.89	6.95	0.03 ^b
	Bazen	4.00	28.00	18.19 ± 7.22		
	Her zaman yaşıyorum	4.00	28.00	20.93 ± 7.00		
Türkiyeli arkadaşlarım bir sorunum olduğunda bana yardım ederler.						
	Hiç yaşamıyorum	4.00	28.00	17.62 ± 7.83	16.49	0.00 ^b
	Bazen	4.00	28.00	19.51 ± 7.19		
	Her zaman yaşıyorum	4.00	28.00	23.07 ± 5.27		
Okulda kendimi önemli hissediyorum.						
	Hiç yaşamıyorum	4.00	28.00	17.28 ± 7.49	11.32	0.00 ^b
	Bazen	4.00	28.00	20.39 ± 7.37		
	Her zaman yaşıyorum	4.00	28.00	20.17 ± 7.02		
Suriyeli arkadaşlarım bir sorunum olduğunda bana yardım ederler.						
	Hiç yaşamıyorum	4.00	28.00	17.04 ± 7.52	26.56	0.00 ^b
	Bazen	4.00	28.00	16.93 ± 7.27		
	Her zaman yaşıyorum	4.00	28.00	21.35 ± 7.07		
Türkiyeli öğrencilerle birlikte yemek yerim.						
	Hiç yaşamıyorum	4.00	28.00	18.81 ± 8.16	3.45	0.18 ^b
	Bazen	4.00	28.00	18.77 ± 6.18		
	Her zaman yaşıyorum	10.00	28.00	21.80 ± 5.30		
Bana göre Türkiyeli arkadaşlarım Suriyelilere saygılıdır.						
	Hiç yaşamıyorum	4.00	28.00	18.42 ± 7.80	3.39	0.18 ^b
	Bazen	4.00	28.00	18.85 ± 7.80		
	Her zaman yaşıyorum	4.00	28.00	21.33 ± 5.56		

a. Mann-Whitney U Testi

b. Kruskal-Wallis H Testi

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu kısımda araştırmanın bulguları çerçevesinde ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlar bağlamında önerilere yer verilmektedir.

5.1. SONUÇLAR

5.1.1. Katılımcı Öğrencileri Tanıtıcı Sonuçlar

Araştırmaya katılan Suriyeli öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde yarıdan fazlasının 14-16 yaş aralığında olduğu, kız öğrenci ve liseye devam eden öğrencilerden oluştuğu tespit edilmiştir. Çalışmadaki öğrencilerin yarısından çoğunun 3-4 yıl önce Ankara'ya geldiği, üçte birinin daha önce (5-6 sene) Suriye' deki okullarda eğitim aldığı ve 3-4 senedir Türkiye' deki okullara devam ettiği, %11.41' inin okul dışında da çalışarak mobilya işçiliği, garsonluk gibi dallarda ailelerine katkı sağladığı bilgisi edinilmiştir.

Öğrencilerin aile yapısına bakıldığında yarısından çoğunun 6-8 kişilik ailelerde yaşayan, 2-4 sayıda kardeşe sahip bireylerden oluştuğu; üçte birinin ailesinde engelli ve kronik rahatsızlığı olan bireyin yaşadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin yarısından çoğunun ailelerinin dışarıdan maddi destek aldığı; maddi destek veren kurumlar arasında en çok Birleşmiş Milletler (BM)' in rol oynadığı belirtilmiştir. Ailelerin Altındağ' a yerleşme sebeplerini en çok ailevi kaynaklı nedenlerin oluşturduğu, bunu iş ve eğitim gibi olanaklara erişimin fazla olması takip etmektedir.

Öğrencilerin yaşadıkları evin şartlarına bakıldığında yarısından çoğunun apartman dairelerinde yaşadığı, kendilerine ait odalarının olmadığı, uyuduğu odayı 1-2 kişiyle paylaştığı, büyük çoğunluğunun çalışma odası olmadığı tespit edilmiştir.

Öğrencilerin %70.83' ünün Türkiye' de yaşamaya devam etmek istediği sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.2. Okulda Yaşanılan Sorun Alanlarına Yönelik Sonuçlar

Araştırmaya katılan Suriyeli öğrencilerin öğretmenleri ile olan ilişkilerinde öğretmenlerle ilgili olumlu önermelere daha çok destek verildiği tespit edilmiştir. Katılımcı öğrenciler arasında en çok öne çıkan önermenin öğretmenlerinin kültürlerine saygılı olduğu düşüncesi yer almaktadır. Bunu öğretmenin dersi iyi anlattığını ve ders esnasında iyi anlayabildiğini belirten ifadeler desteklemektedir. Öğrencilerin belirgin bir şekilde reddettiği önermeler arasında öğretmenlerinin daha önce kendilerine vurduğu ve öğretmenlerinin ders anlatırken sinirlendiği ifadelerine yönelik olmuştur. Bulgulardaki istatistiksel ağırlığa bakıldığında öğrencilerin daha çok şikayet ve sorunlarını aktarma bazında öğretmenlerine yöneldiği, sıkıntılarını paylaşabilmeyi ise nispeten daha az tercih ettikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin yarısından fazlasının öğretmenlerine soru sorabilecek rahatlığa eriştiği görülmektedir. Algılanan sosyal destek düzeyine bakıldığında öğrencilerin bir şikayeti veya sorunu söz konusu olduğunda konuşabilecekleri bir öğretmen bulma durumunun istatistiksel olarak anlamlı farklılık yarattığı gözlenmiştir ($p<0.05$). Sorun veya şikayet esnasında her zaman konuşabilecek bir öğretmen bulan öğrenciler diğer öğrencilere göre daha çok sosyal destek almaktadır. Çalışmada öğrencilerin bu olumlu tutumlarının ortaya konulması ile öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim, uygulamalı eğitim, seminer, toplantı gibi mesleki gelişim etkinliklerinin farklı koşullar içinde bulunan çocukların eğitilmesi konusunda son derece önemli ve gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Suriyeli öğrencilerin okul içinde arkadaşları ile olan ilişkilerinde en çok öne çıkan önermenin Suriyeli arkadaşlarının bir sorun olduğunda yardım ettiği durumu olduğu tespit edilmiştir. Türk ve Suriyeli arkadaşları ile beraber oyun oynayabildiklerini, bunu nispeten daha az düzeyde kız ve erkek çocukları olarak birlikte tercih ettiklerini belirten öğrencilerin oyun temelinde sosyal becerilerini geliştirdikleri görülmektedir. Katılımcı öğrencilerin yalnızca üçte birinin Türkiyeli öğrencilerle birlikte yemek yediği, ondan daha az bir kısmının ise okulda en yakın arkadaşını Türkiyeli olarak benimsediği (%29) tespit edilmiştir. Çalışmada öğrencilerin oldukça yüksek bir oranının arkadaşının kendisini dövdüğü veya vurduğu ifadelerini reddettiği görülmektedir. Hiç arkadaşı olmadığını belirten öğrencilerin belirgin düzeyde az olduğu bilgisi öne çıkmakta; ancak yalnızlık hissini yaşadığını belirten öğrencilerin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Algılanan sosyal destek düzeyinin arkadaş alt boyutunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre arkadaşlarından daha yüksek oranda destek aldığı tespit edilmiştir ($p<0.05$). Okulunda kız ve erkek çocuklarının birlikte oyun

oynayabildiğini ve bir sorunu olduğunda Türk arkadaşlarından yardım isteyebildiğini belirten öğrencilerin arkadaş alt boyutu bazında daha yüksek düzeyde sosyal destek algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır ($p<0.05$).

Araştırmaya katılan Suriyeli öğrencilerin okul içi ilişkilerini etkileyen ailevi kaynaklı durumlara bakıldığında en çok öne çıkan sorunun ailenin okul masraflarını karşılayamadığına yönelik olduğu gözlenmektedir. Ev ve okul arasındaki mesafenin uzak olması öğrenciler tarafından belirgin bir biçimde ulaşım sorununun da yaşanmaya devam ettiğini belirttikleri önermeler arasında öne çıkmaktadır.

Öğrenciler arasında madde kullanım oranının yaygınlığı anlaşılmasına çalışıldığında oldukça yüksek bir çoğunluğun okul ve çevresinde alkol ve uyuşturucu madde kullanımına hiç şahit olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin yarıya yakınının ise yakın çevresinde sigara içildiğini belirtmesi bağımlılık durumunun nispeten ucuz ve daha erişilebilir olan sigara aracılığıyla ortaya çıktığını göstermektedir. Öğrencilere madde bağımlılığı ile ilgili olarak sunulan önermeler direkt olarak kendilerinin madde kullanıp kullanmadığına yönelik ifadelerden ziyade, sosyal çevrelerinde böyle bir davranışın görülme durumuna daha gerçekçi yanıtlar verme eğiliminde olacakları düşünülerek oluşturulmuştur. Bu sonuçlara bakıldığında madde kullanımı hususunda sosyal çevrenin riskin varlığı konusunda önemli ipuçları vereceğinden hareketle okula bir biçimde erişim sağlamış Suriyeli çocuklarda bu konuda düşük düzeyde riskin olduğu düşünülebilir. Öğrenciler için okulun yalnızca bilgiye ulaşılan fiziksel bir ortam değil güvenlik gibi ihtiyaçlarının da karşılanabildiği bir mekan olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Eğitim konusunda araştırmanın önemli sonuçlarından birisi ise öğrencilerin sınıf içinde ders dinlerken yaşadıklarını ifade ettikleri durumlar ile alakalı olarak görülmektedir. Öğrencilerin yarıdan fazlası ders dinlerken sıkıldığını, uyuyakaldığını belirterek, müfredat içeriğinin öğrenciler için yeterli düzeyde kapsayıcı ve merak uyandırıcı olmadığını ortaya koymaktadır. Burada önemli olan husus, çocukların eğitim seviyelerinin doğru tespit edilmesi ve buldukları seviyeden örgün öğretime katılmalarıdır. Öğrencilerin belirgin düzeyde çoğunluğu okula gitmeye istekli olduğunu ifade etmesine karşın bu durumun akademik gelişim ve ilerlemeye katkı sağlayamadığı; okula yönelik hevesliliğin okulun sosyalleşme aracı olarak görülerek öğrencilerin birçoğunun kendi etnik aidiyetine göre koşullanmış olsalar da kolaylıkla arkadaş edinebilmeleri ile alakalı olduğu düşünülmektedir.

Literatürde önceden yapılmış araştırmaların sunduğu veriler doğrultusunda hazırlanan önermelerde öğrenciler arasında akran zorbalığını tespit etmeye yönelik ifadeler de yer almaktadır. Altındağ' da okula devam eden Suriyeli öğrencilerin önemli düzeyde çoğunluğunun okulda fiziksel zorbalık olarak nitelendirilebilecek vurma, dövme gibi davranışların yaşandığını reddettiği sonucuna ulaşılmaktadır. Sözel zorbalık olarak nitelenen davranışlar içinde alay etme, takma isim kullanma gibi davranışların ise öğrencilerin üçte biri tarafından daha önce deneyimlendiği görülmektedir.

Öğrencilerin fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlık durumlarını anlamaya yönelik önermelere bakıldığında araştırmaya katılan yarıdan fazla çoğunluğun karın ağrısı ve baş dönmesini en az bir kez deneyimlediği, yarıya yakın oranda öğrencinin ise okulda hiçbir şey yemediği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu fiziksel göstergelerin yanı sıra öğrencilerde yarıya yakın çoğunluğun okulda birçok defa ağladığı ve kendilerini yalnız hissettiği sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler arasında arkadaşlık ilişkilerinin oyunlar aracılığıyla rahatlıkla kurulabildiği gözlenmesine karşın, kendini yalnız hissettiğini ifade edenlerin daha yüksek düzeyde sonuçlara yansıdığı görülmektedir. Bu bulgu göçmen çocukların yaşadıkları ruhsal sorunlardan dolayı okula uyum süreçlerini hızlandırma amacıyla verilmesi gereken psiko-sosyal destek hizmetlerinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Okullarda oluşturulan psikolojik danışmanlık servislerinin daha kapsamlı çalışmalar yapması gerektiği düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan Suriye uyruklu öğrencilerin Türk öğrencilerle aralarındaki kültürel farklılığı gündelik yaşamlarına nasıl uyarlayabildiklerini tespit etmek için sunulan önermelerde en çok yaşanan durumun Suriyeli öğrencilerin Suriyeli arkadaşlarından yardım görmesi üzerine sonuçlanmıştır. Türkiyeli arkadaşlarıyla yemek yemediğini belirten öğrencilerin oranı hayli yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin belirgin bir çoğunluğu okulda en yakın arkadaşının Türk olmadığını belirtmiştir. Akranlar arasında eşit ve bütünleştirici okul kültürleri yaratmanın sosyal iletişimi geliştireceği ve ayrımcılığı yok etmede son derece önemli olduğundan bu sonuç akran grupları arasında iletişimin sürekli üst düzeyde tutulmasını sağlayacak pedagojik uygulamaların gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin dil ile alakalı olarak yaşadıklarına bakıldığında yarısından çoğunun Türkçe konuşurken kendilerini yetersiz olarak hissettiği; kendilerini yalnızca Arapça konuşurken iyi ifade edebildiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmaktadır. Sınıfta hem Türkçe hem Arapça konuşulmasına izin verildiğini öğrencilerin belirgin bir kısmının onayladığı görülmekte olup,

bu bulgunun çalışma yapılan liselerin türüne bağlı olarak değişebileceği vurgulanmalıdır. Özellikle İmam Hatip liselerinde Arapça konuşulmasının teşvik edildiği, ancak diğer lise türlerinde dil farklılığından kaynaklı sınıflar içinde oluşan ikili dil yapısının öğrenci ve öğretmenler açısından daha olumsuz algılandığı düşünülmektedir. Çalışmada dil ile alakalı olarak hazırlanan önermelerde öğrencilerin yarısından çoğunun ailelerinin hem Türkçe hem Arapça kanalları izlediği sonucuna ulaşılmaktadır. İki ayrı dilde kanalları izlemeye aynı oranın öğrenciler için de çıktığı tespit edilmiştir. Bu durumun savaş öncesi dönemde menşei ülkenin coğrafi yakınlığı ile alakalı olarak açıklanabileceği gibi, Türk dizilerinin Ortadoğu coğrafyasında elde ettiği başarı ile de açıklanması mümkündür. Televizyon yayınlarının özellikle de dizilerin izlenebilirlik oranı kültürel benzerlik ve farklılıkların daha kolay görünürlüğüne katkı sağlamaktadır. Ayrıca ailelerin iki dilli davranış örüntülerini kazanmasının çocuklar için de fayda sağladığı ve çocukların benzer davranışları edinmelerinde rol oynadığı görülmektedir.

5.1.3. Öğrencilerin Sosyal Destek Kaynaklarına İlişkin Sonuçlar

Çalışmaya katılan Suriyeli öğrencilere yönelik uygulanan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği' ne yönelik sonuçlara bakıldığında öğrencilerin sosyal destek ortalama puanının düşük olmadığı, algıladıkları sosyal düzeyin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Eğitim durumu ve cinsiyet özellikleri gibi değişkenlerin algılanan sosyal destek toplam puanı açısından istatistiksel olarak farklılık yaratmadığı gözlenmiştir.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği aile, arkadaş, özel insan alt boyutları kapsamında çeşitli değişkenlere bağlı olarak incelenmiştir. 'Özel insan' alt boyutu destek puanı kapsamında çalışmaya katılan Suriyeli erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla özel insandan destek aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Sıkıntılarını ve sorunlarını öğretmenleriyle paylaşma durumu ile özel insandan destek alma puanları arasında istatistiksel olarak farklılık gözlenmiştir. Sorunlarını aktarmayan öğrencilerin özel insan destek puanını daha az düşük aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Özel insan destek puanını etkileyen bir başka değişken 'okulda Türk ve Suriyeli arkadaşlarıyla beraber oyun oynama durumları' na göre incelenmiştir. Türk ve Suriyeli arkadaşlarıyla beraber oyun oynayan öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha çok özel insandan sosyal destek algıladığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin kültürlerine saygı gösterme durumu ile öğrencilerin özel insan destek puanı

arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir. Öğrencilerin kültürlerine saygı duyan öğretmenlerin öğrencileri diğer öğrencilere göre daha çok özel insandan destek almaktadır.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ‘Aile alt boyutu’ kapsamında çeşitli değişkenlere bağlı olarak incelenmiştir. Öğrencilerin buldukları eğitim kademesine göre aile alt boyut destek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Çalışmaya katılan ortaokul öğrencilerinin lise öğrencilerine göre ailesinden daha çok sosyal destek aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ‘Arkadaş alt boyutu’ kapsamında çeşitli değişkenlere bağlı olarak incelenmiştir. Çalışmadaki öğrencilerin buldukları eğitim kademesine göre arkadaş alt boyutu puanlarında farklılık gözlenmemiştir. Ancak cinsiyet değişkenine göre ‘arkadaş alt boyut’ puanı incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre arkadaşlarından daha fazla sosyal destek algıladığı sonucuna ulaşılmıştır. Kız ve erkek çocukların birlikte oyun oynama durumu ile arkadaş alt boyutu puanları bazında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir. Okullarında kız ve erkek çocukları beraber oyun oynadığını belirten öğrencilerin diğer öğrencilere göre arkadaşlarından daha çok sosyal destek algıladığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin bir sorun olduğunda Türk arkadaşlarından yardım isteme değişkenine bağlı olarak arkadaş alt boyut puanı incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir. Sorun olduğunda Türk arkadaşlarından yardım alan Suriyeli öğrencilerin, diğer Suriyeli öğrencilere göre arkadaş alt boyut puanının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

5.2. ÖNERİLER

Araştırmada Altındağ’ da eğitim hayatını sürdüren Geçici Koruma Statüsünde bulunan Suriyeli çocukların yaşadığı problemler ve sosyal destek alanları ortaya çıkarılmış olup bu doğrultuda birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçları ışığında aşağıdaki önerilerin sunulmasının önemli olacağı düşünülmüştür;

- 1- Kapsayıcı, kültürlerarası, yenilikleri destekleyen bir okul kültürünün oluşmasında şüphesiz en belirgin rolü okul idaresi üstlenmekte olup; öğretmenler, öğrenciler, okul destek personeli ve veliler arasındaki sosyal uyumu güçlendirecek uygulamalara yer

vermesi, sorunlara demokratik çözümler getirebilmesi son derece önem taşımaktadır. Bu noktada okul idaresinin öğretmenler için kültürlerarası öğrenci profili ile çalışmak, önyargı ve ayrımcılığa karşı kapsayıcı eğitim tekniklerine yönelik düzenleyeceği “farkındalık seminerleri”nin önemli olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda her eğitim/öğretim yılı başlangıç döneminde öğretmenlere verilen seminerlerin içeriğinin yeniden yapılandırılması mümkün olabilir.

- 2- Okul idaresinin bölgede yer alan Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla Suriyeli velilere yönelik Türkçe dil kursları açmaya öncülük etmesi, araştırma sonuçlarının en önemli problem alanını oluşturan dil yetersizliğini çözebilmek adına mümkün görünmektedir. Dil probleminin kısa vadede aşılmasına ve sosyal uyum ile ilgili çalışmaların daha etkin yürütülmesine kapı açacağı için okul idaresinin bu konuda alacağı her inisiyatif önemlidir.
- 3- Okul idaresinin kermes, kahvaltı, piknik, gezi gibi veliler, öğretmen ve öğrenciler arasında sosyal etkileşimi güçlendirecek faaliyetlerini artırmasının; ya da özel gün ve haftaları velileri de dahil ederek okulda kutlamasının ailelerde ve öğrencilerde aidiyet hissini oluşturmak adına son derece gerekli olduğu düşünülmektedir.
- 4- Araştırmanın sonuçlarında önemli bir problem alanı olarak göze çarpan öğrenciler arasındaki sosyal temasın yetersizliği ve etnik gruba dayalı olarak oluşan keskin farklılıkların oyun yoluyla giderileceği düşünülmektedir. Okul bahçesini ve oyun alanlarını zenginleştirerek öğrencilerin birlikte eğlenebileceği, öğrenebileceği ortamlar yaratmak okul idaresinin inisiyatifindedir. Bu noktada özellikle teneffüsler çocukların birbirine uyumunu artırabilmek için etkili kullanılacak zaman dilimlerinden olmaktadır. Teneffüslerde veya öğle aralarında sınıfça ya da küçük gruplarla oynanabilecek fiziksel etkinlikler yoluyla öğrencilerin birbirlerini dışlamadan bir araya gelebilecekleri eğlenceli faaliyetleri artırmak mümkün görünmektedir. Kısa süren masa oyunları, çocukların hep birlikte yapabileceği puzzle köşeleri, masa üzerine konulan kağıt, boyama ve çizim kalemleri, sesli kitap okuma etkinlikleri, açık hava sunum etkinlikleri, Türkiyeli ve Suriyeli öğrencilerin aynı takımında yer aldığı turnuvalar gibi kaynaştırma faaliyetlerinin okul içinde artırılmasının akran zorbalığını en aza indirmede etkili yöntemlerden olduğu düşünülmektedir.
- 5- Okul koridorları ve panolarının çok kültürlü unsurlara yer veren içeriklerde oluşturulmasının öğrencilerin farklılıklara yönelik pozitif perspektif kazanmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Öğrencilerden, farklı kültürleri tanıttacak panolar hazırlanması istenilebilir; kantin ve lavabolar da dahil olmak üzere temizlik kurallarının

Türkçe ve Arapça olarak asılması yerinde olabilir, bu şekilde çok dilli levhalar yoluyla öğrencilerin kültürel zenginliği keşfedebileceği alanlar çoğaltılabilir.

- 6- Okul aile birliğinde Suriyeli temsilci velinin bulunmasını sağlamanın ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Servisi yardımı ile küçük gruplar olarak aile ziyaretleri düzenlenmesinin okul-aile işbirliğini yansıtacak önemli uygulamalardan biri olacağı düşünülmektedir.
- 7- Araştırmanın sonuçlarına yansıyan öğrencilerin yaşadığı ekonomik, psikolojik ve sosyal nedenlere dayalı oluşan problemlerin çözülmesinde her ay tüm öğretmenlerin katılım sağlayacağı en az bir toplantı düzenlemenin ve bu toplantılarda özel vakaların tartışılmasını sağlamanın gerekli olduğu düşünülmektedir.
- 8- Araştırmanın sonuçları arasında yer alan Suriyeli öğrencilerin okulu benimsemeleri ve sevmelerine belirgin olarak katkı sağladığı düşünülen hususun, öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere yönelik sergilediği olumlu tutum ve davranışlar olarak düşünülmektedir. Bir öğretmenin, öğrenciden veliye bir çok okul bileşenini etkileyebileceği, davranış ve düşünce değişikliği yaratabileceğinden hareketle öğretmenlerin sosyal uyumda aldığı rolün kilit önemde olduğu düşünülmektedir. Öğretmenlerin öğrencilere isimleriyle hitap etmesi, Suriyeli öğrencilere kendi dillerinde hitap edebilecek bazı kelimeleri (örn: merhaba, günaydın, iyi dersler vs.) kullanması öğrenciler arasında farkındalık yaratabilmektedir. Öğrencilerin kendi aralarında birbirlerine kullandığı olumsuz, dışlayıcı takma isim ve lakaplara anında müdahale ederek onlara rol modeli olmanın iletişimin karşılıklı olarak sempati temelinde gelişmesine imkan tanıyacağı düşünülmektedir.
- 9- Öğretmenlerin Suriyeli ve Türk öğrencileri değerlendirme kıstaslarında sadece ders başarılarının gösterge olarak alınmaması, dil farklılığından ötürü yaşanan yetersiz akademik performansın başka alanlar ile ödünlenmesi gerekliliği oldukça önem taşımaktadır. Öğrencilerin sanat, müzik ve spor etkinlikleri ile ortaya çıkabilecek yeteneklerinin teşvik edildiği, kendini ifade etme kanallarının sunulmasının son derece önemli olduğu düşünülmektedir.
- 10- Araştırmanın sonuçları arasında yer alan kız ve erkek öğrencilerin cinsiyet özelliklerine göre gruplanmasının yanı sıra, Türkiyeli-Suriyeli gibi kategorik ayrıştırmayı yaratan her türlü cinsiyet, etnik, dini ayrımların oluşmasını engellemek adına öğretmenlerin sınıf içi düzenlemelerinde Suriyeli öğrencileri en arka sıralara yerleştirmeden, mümkünse sınıftaki popüler öğrencilerin yanına karma/heterojen biçimde sıralara oturtmasının sağlanmasının öğrencileri kaynaştırabileceği ve psiko-sosyal gelişimlerini olumlu etkileyeceği düşünülmektedir.

- 11- Öğretmenlerin akran yardım sistemi kurarak Suriyeli ve Türkiyeli öğrencileri kaynaştırabileceği, ihtiyaç duydukları sosyal desteği akranları aracılığıyla alabilmelerinin yolunu açacak uygulamaların daha çok önünü açması sosyal temasın güçlendirilmesinde önemli olduğu düşünülmektedir. Derslerde ikili-üçlü gruplar halinde çalışılması, kaynaştırmayı artıracak metodların sıklıkla denenmesi önem taşımaktadır. Yeni gelen öğrencilerin okula uyum sürecinde, onlara okulu tanıtacak, gezdirecek ve onlarla ilgilenecek Türkiye öğrencilerin görevlendirilmesi ile uyum sürecinin hızlandırılması ve Türkiyeli öğrencilerin de varsa önyargılarının kırılması mümkün olacaktır.
- 12- Araştırmada ortaya konulan Suriyeli öğrencilerin büyük bir bölümünün ders içinde yaşadığı sıkılma, uyuma ve yeterli motivasyonu kazanamamalarına bağlı olarak ders içeriklerinin öğrencilerin kültürel özelliklerine uygun olarak revize edilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Ders ya da konu ne olursa olsun öğretmenlerin işledikleri dersin içerik kazanımlarının yanında kültürler arası davranışlar ile ilgili kazanımlarının da öne çıkarılması önem taşımaktadır. Türkçe, matematik, coğrafya, yabancı dil dersleri gibi birçok dersin kapsayıcılık, empati ve dayanışma gibi değerleri öğrenciye aktarmayı mümkün kılacak şekilde mevcut eğitim programını düzenlemenin gerekli olduğu düşünülmektedir. Bunu mümkün kılmak için öğretmenlere yönelik hazırlanacak seminerlerde teknik bilgilendirme ve metodların öğretilmesi ders işleyişini Suriyeli öğrenciler için daha ilgi çekici kılabilceği gibi, Türkiyeli öğrencilerin de konunun anlaşılması ve kişisel gelişimleri gibi hususlarda büyük etkisinin olacağı düşünülmektedir. Derslerde drama yoluyla öğretme, resim, video gibi görsek içeriklerin artırılması; sunum, soru-cevap, tartışma ağırlıklı yöntemlerin kullanılarak akran eşleşmesinin artırılmasının öğrencilerin daha iç içe olmasına katkısı olacağı düşünülmektedir.
- 13- Veri toplama sürecinde ziyaret edilen tüm okullarda Suriyeli sığınmacı çocukların tek bir sınıfa toplanmadığı ve tüm sınıflara eşit bir biçimde dağılımının sağlanmaya çalışıldığı gözlenmesi olumlu bir durum olarak değerlendirilmiştir. Bu noktada idareci ve öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere yönelik gelen yardımları ihtiyacı olanlara adil bir şekilde dağıtması ve ders içerisinde dağıtmamaya özen göstermesinin öğrencilerde adil olma duygusunu zedelememek adına gerekli olduğu düşünülmektedir.
- 14- Şiddete eğilim gösteren ve aşırı hareketli öğrencilerin müzik enstrümanı çalmaya ya da koro çalışmalarına yönlendirilmesi; sessiz ve içine kapanık öğrencilerin ise daha çok ön plana çıkarılarak onlara küçük sorumluluklar verilerek kendilerini değerli hissettirilmeye çalışılması önemli görülmektedir.

- 15- Araştırmanın sonuçlarında Suriyeli ailelerin çocuklarını okula göndermeye yönelik gayretlerinin yüksek düzeyde bulunması okul ve ev bağlantısının güçlendirilmesi ve okul içinde veli katılımlı uygulamaları artırabileceği hususunda önemli bulunmuştur. Suriyeli ve Türkiyeli aileler arasında iletişimi artırabilecek faaliyetlerin düzenlenmesi, ayrımcılık ve ötekileştirme dilini, tutum ve davranışlarını toplum içinde en aza indirgeyecek müdahale yöntemlerini yaratma konusunda okulun önemini ortaya koymaktadır. Suriyeli ailelerin dil bariyerinden kaynaklı düzenlenen veli toplantılarına katılmaması; Türkiyeli ailelerin ise evde veya kendi çocuğunun bulunduğu ortamlarda sığınmacılara yönelik olumsuz ifade ve yorumları kültürlerin bir arada yaşamasına karşın birbirlerini tanımayan ve anlamayan toplulukları yaratmaktadır. Bu nedenle okul idaresi ve öğretmenlerin veli toplantıları ile birlikte düzenleyeceği etkinlikleri artırması ve çeşitlendirmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Veli katılımlı düzenli ev ziyaretleri, okul içinde organize edilebilecek film gösterimleri, el işi etkinlikleri, yemek paylaşma faaliyetleri yoluyla ailelerin bir araya gelmesinin önünün açılması mümkün olmaktadır.
- 16- Araştırmada madde bağımlılığına yönelik sonuçlar arasında öğrencilerin alkol ve uyuşturucu madde kullanma oranı düşük olmasına karşın, ucuz ve kolay erişilebilen sigaranın kullanımının daha yaygın olduğu tespit edilmiştir. Çocukların okulu yalnızca bilgiye ulaşılabilen fiziksel bir ortam olarak değil, güvenlik ihtiyacının da sağlandığı alanlar olarak bu konuda gerekli farkındalığı kazanabileceği tedbirleri almak son derece önem taşımaktadır.
- 17- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2019)' nün paylaştığı son verilere göre okul çağındaki sığınmacı çocukların bir kısmının (%62) Milli Eğitim Bakanlığı' na bağlı kurumlarda eğitim aldığı, ancak kalan kısmına (%38) çeşitli sebeplerden ötürü eğitim sunulmadığı tespit edilmiştir. Okula devam eden çocukların katıldığı bu araştırmada katılımcı öğrencilerin %11' inin okul dışında da çalıştığı tespit edilmiştir. Çocukların eğitime yönlendirilmesi ve aileye sağlanan destekler, özellikle sokakta çalıştırılan çocuklar sorununun ortadan kaldırılmasında temel boyutlardır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından bu amaçla verilen sosyal ve ekonomik destek hizmetinin (SED) sosyal boyutu güçlendirilmelidir. Bakanlık tarafından verilmekte olan sosyal hizmetler ve yardımlarda özellikle risk altındaki çocuklara yönelik koruyucu, önleyici ve geliştirici çalışmalara ağırlık verilmesinin son derece önem taşıdığı ancak uygulamada yoğun dosya yükünden kaynaklı sahada çalışan personelin yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Sokakta çalıştırılan çocukların ailelerinin de çeşitli sorunlarla iç içe olduğu dikkate alınarak, aileyi sorunlarla baş başa bırakıp aynı zamanda sorunun

çözülmesini beklemek gerçekçi değildir. Ailenin sorun çözme becerilerinin artırılması önemlidir. Bununla birlikte çocuğunu sokakta çalıştıran ebeveynlerin, çocuğun gelişimsel dönem özellikleri ve ihtiyaçları, sokağın riskleri, sokakta çalışmanın çocuğun eğitim hayatına ve geleceğine yönelik olumsuz etkileri açısından kapsamlı bir biçimde bilinçlendirilmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada, ilgili kuruluşlarca sunulacak “Aile Danışmanlığı” hizmetinin olumlu etkisi oldukça önemlidir.

- 18- Okul sosyal hizmetinin yaygınlaştırılması ve meslek elemanlarının alandaki istihdamıyla, çocuğun sorunlarının okul ortamında fark edilmesi ve çözümüne yönelik aile ziyareti gibi çalışmaların yapılması mümkün olacaktır. Araştırmanın veri toplama sürecinde görüşülen okul idarecileri ve öğretmenlerinden bir kısmı psikolojik danışmanlık servislerinin yeterli olmadığını, daha kapsamlı çalışmalar yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Sokakta çalıştırılan çocuklar ve ailelerine yönelik sadece ekonomik yardımlar değil aynı zamanda psiko-sosyal destek ve danışmanlık hizmetlerinin de önemli olduğu vurgulanarak bu bağlamda, aileler için psiko-sosyal danışmanlık hizmetlerinin ve buna yönelik kuruluşların hayata geçirilmesinin, tercüman istihdamının artırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Kaynakça

Aksoy, A., & Ögel, K. (2005). Sokakta yaşayan çocuklarda kendine zarar verme davranışı ve madde kullanımı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* , 6, 165-169.

Amnesty. (2014). *Hayatta Kalma Mücadelesi*. Amnesty International.

Amnesty. (2013). *Uluslararası Af Örgütü Bilgilendirme Raporu*. AMNESTY.

(2016). *Ankara Sokaklarında Çalıştırılan Çocuklar: Sorunlar ve İhtiyaçlar*. Ankara.

Aydın, D., Akay, B., & Şahin, N. (2017). Göç olayının çocuk sağlığı üzerine etkileri. *İzmir Dr. Behcet Uz Çocuk Hast. Dergisi* , 7 (1), 8-14.

Aydın, İ. S. (2009). *Suriye Arap Cumhuriyeti Ülke Raporu*. T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi.

Biner, Ö., & Soykan, C. (2016). *Suriyeli Mültecilerin Perspektifinden Türkiye' de Yaşam*.

Büyükkız, K. K., & Çangal, Ö. (2016). Suriyeli Misafir Öğrencilere Türkçe Öğretimi Projesi Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* (5/3), 1414-1430.

Buz, S. (2002, Haziran). Türkiye'deki sığınmacıların üçüncü bir ülkeye gidiş için bekleme sürecinde karşılaştıkları sorunlar. 7. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇocukÇalışmalarıBirimi. (2015). *Suriyeli Mülteci Çocukların Türkiye Devlet Okullarındaki Durumu*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi.

Coşkun, İ., & Emin, M. N. (2016). *Türkiye' deki Suriyelilerin Eğitiminde Yol Haritası*. SETA.

Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). birey ve toplum. *birey ve toplum* , 5 (9).

Emin, M. N. (2016). Türkiye' deki Suriyeli Çocukların Eğitimi. *Analiz* (153).

Erdoğan, M. (2016). *"Kopuş" tan "Uyum"a Kent Mültecileri*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği.

Erdoğan, M. M. (2017). *Suriyeliler Barometresi*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

GİGM. (tarih yok). *Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*. http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-korumanin-unsurlari_409_558_1095 adresinden alınmıştır

GKY, m. (tarih yok). *Geçici Koruma Yönetmeliği*. [www.goc.gov.tr: http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf) adresinden alınmıştır

Gümüşten, D. (2017). Mülteci Çocukların Eğitimi ve Uyumlarına Yönelik Yapılan Müdahale Programları Üzerine Bir Derleme. *Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)* , 5 (10).

Güngör, M. (2008). Evrensel bir sorun olarak çocuk suçluluğu ve sokakta çalışan ve yaşayan çocuklar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (1).

HRW. (2015). *Kayıp Bir Nesil Olmalarını Önlemek: Türkiye 'Geleceğimi hayal etmeye çalıştığımda hiçbir şey göremiyorum' Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitime Erişimlerinin Önündeki Engeller*. Human Rights Watch.

İGAM, & HÜGO. (2017). *ED 'Elite Dialogue' Türkiyede'ki Suriyeli Mülteci Akademisyen ve Üniversite Öğrencilerinin Durumu, Sorunları ve Beklentileri Araştırması*. Ankara.

Kaya, A., & Kıracı, A. (2016). *İstanbul'daki Suriyeli Mültecilere İlişkin Zarar Görebilirlik Değerlendirme Raporu*.

Kızmaz, Z., & Bilgin, R. (2010). Sokakta çalışan/yaşayan çocuklar ve suç: Diyarbakır örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (32), 269-311.

Konuk Şener, D., & Ocakçı, A. F. (2014). Yoksulluğun Çocuk Sağlığı Üzerine Çok Boyutlu Etkileri. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 13 (1).

MEB. (2014). *2014/21 no.lu Genelgesi*.

Mert, İ. S., & Çıplak, B. (2017). Suriyeli ve diğer yabancı öğrencilerin Türk eğitim sistemine adaptasyonu ve okul içi iletişimlerine yönelik bir inceleme. *DEAS- Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3 (2), 68-79.

MSYD. (2017). *Geçici Koruma Altındaki Yabancıların Eğitim Hizmetlerine Erişimleri Önündeki Engeller ve Bunların Okullaşma Oranlarına Yansımaları: Ankara Örneği*.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme. (tarih yok). www.multeci.org.tr:

<http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> adresinden alınmıştır

Olcaz, Z. (2012). Mülteci-Göçmen belirsizliğinde iklim mültecileri. *TBB Dergisi* (99), 229-240.

ORSAM. (2016). *Türkiye' deki Suriyeli Mülteciler: Uzun vadeli entegrasyon için fırsatlar ve zorluklar*. ORSAM.

Özer, Y. Y., Komşuoğlu, A., & Ateşok, Z. Ö. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* (37), 76-110.

Şahin, C. (2001). Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. *G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (2), 57-67.

SETA, & Theirworld. (2017). *Engelleri Aşmak: Türkiye'de Suriyeli Çocukları Okullaştırmak*.

Seydi, A. R. (2013). *Türkiye'deki Suriyeli Akademisyen ve Eğitimcilerin Görüşlerine Göre Suriye' deki Çatışmaların Suriyelilerin Eğitim Sürecine Yansımaları*. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi.

Sırın, S., & Rogers, L. (2015). *The educational and mental health needs of Syrian refugee children*. Washington, DC: Migration Policy Institute.

Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye'de yaşayan suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi* (86), 127-144.

TTB. (2014). *Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu*. Türk Tabipleri Birliği Yayınları .

UNHCR. (2017, January). *Turkey FactSheet*. <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/53946> adresinden alınmıştır

UNHCR. (2015). *Türkiye' deki Suriyeli Mülteciler- Sık Sorulan Sorular*. <https://www.unhcr.org/tr/12529-turkiyedeki-suriyeli-multeciler-hakkinda-sik-sorulan-sorular.html> adresinden alınmıştır

UNICEF. (2016). *2016 Year-End Situation Report*. UNICEF.

WorldDataonEducation. (2010/11). *World Data on Education*.

YUKK, md. 91. (tarih yok). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf> adresinden alınmıştır

EKLER

Ek-1: Gönüllü Katılım Formu

Sevgili Kardeşim,

Benim adım Ebru KÜÇÜKDÜVEYKİ. Türkiye’de Suriyeli göçmen çocuklara yönelik uygulanan eğitim politikaları ile ilgili bir araştırma yapmaktayız. Amacımız, Türkiye’nin ülkemizde yaşayan Suriyeli göçmen çocuklara yönelik eğitim uygulamalarını, Altındağ’da yaşayan Suriyeli göçmen çocuklar gözünden değerlendirmektir. Uygulanan eğitim politikalarının işlevselliğini bu haktan yararlanan çocuklar ile ele almak istiyoruz. Araştırma ile yeni bilgiler öğreneceğiz. Bu araştırmaya katılmanı öneriyoruz.

Araştırmayı ben, Sosyal Çalışmacı Ebru KÜÇÜKDÜVEYKİ ve Sorumlu Araştırmacı Doç. Dr. Reyhan ATASÜ TOPÇUOĞLU ile birlikte yapıyoruz. Araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan gerekli izinler alınmıştır. Bu araştırmaya katılacak olursan sana eğitim ve sosyal hayatın ile ilgili sorular soracağız.

Bu araştırmanın sonuçları senin gibi Suriye’den gelen ve Türkiye’de yaşayan çocuklara yönelik uygulanan eğitim politikalarının incelenmesi ve geliştirilmesi için yararlı bilgiler sağlayacaktır. Bu araştırmanın sonuçlarını akademik alanda paylaşacağız, sonuçları bildireceğiz ama senin adını söylemeyeceğiz.

Bu araştırmaya katılıp katılmamak için karar vermeden önce anne ve baban ile konuşup onlara danışmalısın. Onlara da bu araştırmadan bahsedip onaylarını/izinlerini alacağız. Anne ve baban tamam deseler bile sen kabul etmeyebilirsin. Bu araştırmaya katılmak senin isteğine bağlı ve istemezsen katılmazsın. Bu nedenle hiç kimse sana kızmaz ya da küsmez. Önce katılmayı kabul etsen bile sonradan vazgeçebilirsiniz, bu tamamen sana bağlı.

Araştıracının adı, soyadı, ünvanı: Ebru KÜÇÜKDÜVEYKİ

Adres : Altındağ Sosyal Hizmet Merkezi, Altındağ Cad. No:89

Altındağ/ANKARA

Tel: 0312 316 5011

Ek-2: Demografi ve Göç Süreci Bilgi Formu

- 1) Cinsiyet: Kız () Erkek ()
- 2) Yaş:
- 3) Kardeş sayısı
- 4) Ailenizle birlikte mi yaşıyorsunuz?
- 5) Ailenizle birlikte yaşıyorsanız, ailenizde kaç kişi var?
- 6) Eğitim durumunuz nedir?
Ortaokula devam ediyor () Liseye devam ediyor ()
- 7) Suriye' de kaç sene okula gittiniz?
1-2 sene () 3-4 sene () 5-6 sene ()
- 8) Kaç senedir Türkiye' de eğitim görüyorsunuz?
1-2 sene () 3-4 sene () 5-6 sene ()
- 9) Ailede süreğen (kronik) bir hastalığı olan var mı? () Evet () Hayır
- 10) Herhangi bir engeliniz (sakatlığınız) var mı? () Evet () Hayır
- 11) Okul dışında herhangi bir işte çalışıyor musunuz? Evet () Hayır ()
- 12) Çalışıyorsanız yaptığınız iş nedir?
- 13) Ne kadar süredir Türkiye' de bulunuyorsunuz?.....
- 14) Ankara' ya ne zaman geldiniz?
4-6 ay önce ()
7 ay- 1 yıl ()
1-2 yıl önce ()
3-4 yıl önce ()
5 yıldan fazla ()
- 15) Neden Altındağ' a yerleşmeye karar verdiniz?
İş imkânları ()
Aile/ akrabalar ()
Türkiye dışına taşınma planları ()
Çeşitlilik ()
Kiralık mülk olanakları ()
Eğitim gibi olanaklara erişim ()

Emniyet ve güvenlik ()

Siyasi istikrar ()

İklim ()

16) Hangi tür konut tipinde kalıyorsunuz?

Apartman/ Ev ()

İnşaat halinde (tamamlanmamış) yapı ()

Derme çatma barınak ()

Çadır ()

Dükkan ()

Tek oda ()

Gecekondu ()

Toplu olarak kalınan yer (cami, dernek, vb.) ()

17) Evde uyumak için kendinize ait yatak odanız var mı?

Evet () Hayır ()

18) Evde uyuduğunuz odayı aynı anda kaç kişiyle paylaşıyorsunuz?

Tek başıma () 1-2 kişi () 3-4 kişi () 5 ve daha fazla kişi ()

19) Evde ders çalışmak için kendinize ait bir odanız var mı?

Evet () Hayır ()

20) Koşullar istediğiniz gibi olsa Türkiye’de kalmayı ister miydiniz? Evet () Hayır ()

21) Maddi destek alıyor musunuz?

Evet () Hayır ()

22) Maddi destek alıyorsanız nereden alıyorsunuz?

Kendi ülkemden ()

Birleşmiş Milletlerden ()

Valilikten (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı) ()

Sivil Toplum Örgütünden ()

Ek-3: Sorun Belirleme Anket Formu

Sorun Belirleme Anket Formu

Altındağ ilçesinde eğitiminizi sürdürdüğünüz bu yerde, aşağıda verilen durumları ne sıklıkla yaşadığınızı ;

Hiç Yaşamıyorum

Bazen Yaşıyorum

Her zaman Yaşıyorum

İfadelerinden size uygun olan yalnızca bir seçeneği işaretleyiniz.

	Hiç yaşamıyorum	Bazen yaşıyorum	Her zaman yaşıyorum
• Ailem okul masraflarını (kitaplar, okula ulaşım vb.) karşılamıyor.			
• Okulum evimize mesafe olarak uzak.			
• Ailemin beni okula kaydetmesi zaman aldı.			
• Okula gitmeyi istemiyorum.			
• Ailem beni okula göndermek istemiyor.			
• Sıkıntım olduğunda öğretmenimle rahatlıkla paylaşabilirim.			
• Şikâyetim olduğunda öğretmenime rahatlıkla anlatabilirim.			
• Yardıma ihtiyaç duyduğumda öğretmenime rahatlıkla anlatabilirim.			
• Bana göre öğretmenim, dersi çok iyi anlatıyor.			
• Bana göre öğretmenim, ders anlatırken sinirleniyor.			
• Öğretmenim ders anlattığında iyi anlıyorum.			
• Öğretmenim ders anlattığında rahatlıkla soru sorabiliyorum.			
• Okulda bütün gün hiçbir şey yemediğim oluyor.			
• Ailem okulda bir şey yemem için bana harçlık/para veriyor.			
• Okulda Türkiyeli ve Suriyeli			

arkadaşlarımla beraber oyun oynarız.			
	Hiç yaşamıyorum	Bazen yaşıyorum	Her zaman yaşıyorum
• Okulda en yakın arkadaşım Türkiyelidir.			
• Okulumuzda kız ve erkek çocuklar birlikte oyun oynarlar.			
• Türkiyeli arkadaşlarım bir sorunum olduğunda bana yardım ederler.			
• Suriyeli arkadaşlarım bir sorunum olduğunda bana yardım ederler.			
• Okulda yalnız hissediyorum.			
• Okulda hiç arkadaşım yok.			
• Okul ve çevresinde alkol kullananlar var.			
• Okul ve çevresinde uyuşturucu madde kullananlar var.			
• Okul ve çevresinde sigara kullananlar var.			
• Sınıfta ders dinlerken uyuyakalıyorum.			
• Sınıfta ders dinlerken sıkılıyorum.			
• Türkçe konuşurken kendimi yetersiz hissediyorum.			
• Kendimi sadece Arapça konuşurken iyi ifade edebiliyorum.			
• Sınıfta hem Türkçe hem Arapça konuşmamıza izin verilir.			
• Ailem televizyonda Türkçe kanalları izler.			
• Ailem televizyonda yalnızca Arapça kanalları izler.			
• Ailem televizyonda hem Türkçe hem Arapça kanalları izler.			
• Ben televizyonda Türkçe kanalları izlerim.			
• Ben televizyonda yalnızca			

Arapça kanalları izlerim.			
• Ben televizyonda hem Türkçe hem Arapça kanalları izlerim.			
	Hiç yaşamıyorum	Bazen yaşıyorum	Her zaman yaşıyorum
• Okulda daha önce arkadaşım bana vurdu.			
• Okulda daha önce öğretmenim bana vurdu.			
• Arkadaşlarım benimle alay ederler.			
• Arkadaşlarım beni dövdü.			
• Arkadaşlarım bana takma isim kullanırlar.			
• Okulu bırakmayı / okuldan ayrılmayı istiyorum.			
• Okulda bir sorunum olduğunda her zaman konuşabileceğim bir öğretmen bulunur.			
• Ödevlerimi yapmayı unutuyorum.			
• Yaptığım ödevlerimi kaybediyorum.			
• Okulda daha önce ağladım.			
• Okulda birçok defa ağladım.			
• Sınıfta ders dinlerken rahatlıkla soru sorarım.			
• Okulda olduğum zaman karın ağrısı ve baş dönmesi yaşadım.			
• Sınıfta kendimi değerli hissediyorum.			
• Okulda kendimi önemli hissediyorum.			
• Türkiyeli öğrencilerle birlikte yemek yerim.			
• Bana göre öğretmenim kültürümüze saygılıdır.			
• Bana göre Türkiyeli arkadaşlarım Suriyelilere saygılıdır.			

Ek-4: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

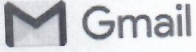
Aşağıda 12 cümle ve her birinde de cevaplarınızı işaretlemeniz için 1 den 7 ye kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar çok doğru olduğunu veya olmadığını belirtmek için o cümle altındaki rakamlardan yalnız bir tanesini daire içine alarak işaretleyiniz. Bu şekilde 12 cümlenin her birinde bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz. Lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız. Sizce doğruya en yakın olan rakamı işaretleyiniz.

1- Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin; flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.	Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet
2- Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin; flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.	Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet
3- Ailem (örneğin; annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana gerçekten yardımcı olmaya çalışır.	Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet
4- İhtiyacım olan duygusal yardım ve desteği ailemden (örneğin; annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) alırım.	Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet
5- Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin; flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.	Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet
6- Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.	Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet
7- İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenebilirim.	Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet
8- Sorunlarımı ailemle (örneğin; annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) konuşabilirim.	Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet

9- Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var. Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet
10- Ailem ve arkadaşlarımın dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örneğin; flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var. Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet
11- Kararlarımı vermede ailem (örneğin; annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir. Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet
12- Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim. Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet

Ek-5: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Kullanım İzni

17.07.2019 Gmail - Ölçek izni talebi

 Ebru Kucukduveyki <ebru.duveyki@gmail.com>

Ölçek izni talebi
2 ileti

Ebru Kucukduveyki <ebru.duveyki@gmail.com> 4 Haziran 2018 11:41
Alıcı: haluk.arkar@ege.edu.tr

Merhaba Sayın Hocam;

Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Yüksek Lisans öğrencisiyim. Suriyeli çocukların eğitim alanında maruz kaldığı problemleri araştırdığım bir tez yazma sürecindeyim. Bu süreçte çocukların sosyal destek imkanlarını anlayabilmek adına yürüttüğüm nicel çalışmada türkçeye uyarlanmış olduğunuz "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" nin kullanımı için izninizi rica ediyorum. Onayınız doğrultusunda ölçek kullanım iznimize yönelik üniversitemin etik komisyonuna sunabileceğim bir onay evrakı gönderirseniz çok memnun olurum.

Saygılarımla,

Ebru KÜÇÜKDÜVEYKİ

haluk arkar <haluk.arkar@ege.edu.tr> 4 Haziran 2018 13:51
Alıcı: Ebru Kucukduveyki <ebru.duveyki@gmail.com>

Sayın Ebru Küçükdüveyki,
Çokboyutlu Algılanan Sosyal Destek ölçeğini çalışmanızda kullanabilirsiniz. Ölçeği ve puanlamasını aşağıdaki kaynakta bulabilirsiniz. Başarılar dilerim.
Prof. Dr. Haluk Arkar
Eker, D., H. Arkar ve H. Yıldız, "Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği", Türk Psikiyatri Dergisi, 12, 17-25 (2001).

Kimden: "Ebru Kucukduveyki" <ebru.duveyki@gmail.com>
Kime: "haluk arkar" <haluk.arkar@ege.edu.tr>
Gönderilenler: 4 Haziran Pazartesi 2018 11:41:06
Konu: Ölçek izni talebi
[Alıntılanan metin gizlendi]

 Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği.docx
16K

1/1

Ek-6: Hacettepe Üniversitesi Etik Kurul İzni

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Tarih: 01.08.2018 16:50
Sayı: 35853172-044-E.00000178129

E.00000178129

Sayı : 35853172-044
Konu : Ebru KÜÇÜKDÜVEYKİ Hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Sosyal Hizmet Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencilerinden **Ebru KÜÇÜKDÜVEYKİ**'nin **Doç.Dr. Reyhan ATASÜ TOPÇUOĞLU** danışmanlığında yürüttüğü "**Geçici Koruma Statüsünde Bulunan Suriyeli Çocukların Eğitim Alanında Maruz Kaldıkları Problemler ve Sosyal Destek Durumlarının İncelenmesi: Altındağ Örneği**" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **17 Temmuz 2018** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden **7b61c4ef-460b-44e0-b290-89660711b874** kodu ile erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta:yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Ek-7: Bakanlık İzinleri

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481-605.99-E.1041844
Konu : Araştırma izni

15.01.2019

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİNE
(Genel Sekreterlik)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2017/25 nolu Genelgesi.
b) 21/12/2018 tarihli ve 380676 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Ebru KÜÇÜKDÜVEYKİ'nin "Geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli çocukların eğitim alanında maruz kaldıkları problemler ve sosyal destek durumlarının incelenmesi: Altındağ örneği" konulu tez çalışması kapsamında uygulama yapma talebi Müdürlüğümüzce uygun görülmüş ve uygulamanın yapılacağı İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmiştir.

Uygulama formunun (7 sayfa) araştırmacı tarafından uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde bir örneğinin (cd ortamında) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine gönderilmesini rica ederim.

Turan AKPINAR
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmzalı
Aslı ile Aynıdır.

15.01.2019

Adres: Emniyet Mah. Alparslan Türkeş Cad. 4/A Yenimahalle

Elektronik Ağ: ankara.meb.gov.tr
e-posta: istatistik06@meb.gov.tr

Bilgi için: İsmine KÖNÜK

Tel: 0 (312) 212 36 00
Faks: 01 212 36 00

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden b75b-2b4c-34ba-975c-39bf kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 73595336-605.01-E.10999
Konu : Ebru KÜÇÜKDÜVEYKİ

27/01/2017

MÜSTEŞARLIK MAKAMINA

Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğünün 20.12.2016 tarih ve 3832 sayılı yazısı ile Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Anabilim Dalında Yüksek Lisans yapan Ebru KÜÇÜKDÜVEYKİ'nin Doç. Dr. Reyhan ATASÜ TOPÇUOĞLU danışmanlığında "Suriye Göçmen Çocuklara Yönelik Eğitim Politikalarının Ekolojik Yaklaşım Perspektifinden İncelenmesi: Altındağ Örneği" konulu tez çalışmasını Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bağlı Altındağ Sosyal Hizmet Merkezinde uygulayabilme talebi bildirilmiştir. Uygun görüldüğü takdirde Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 20/01/2017 tarih ve 8620 sayılı yazısı ile olumlu değerlendirildiği bildirilen söz konusu araştırmanın 30 Temmuz 2017 tarihine kadar ilgili İl Müdürlüğü koordinesinde, merkez müdürlüğü denetiminde, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, , iş akışını aksatmayacak şekilde gizlilik ve gönüllülük esasları çerçevesinde araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Kurum izni alınması ve araştırma bitiminde bir örneğinin Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına gönderilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesi hususunda; Olurlarınıza arz ederim

Mustafa DURMUŞ
Daire Başkanı

OLUR
27/01/2017

Mustafa KARAMAN
Müsteşar Yardımcısı

*Bu belge elektronik imzalıdır. İmzalı suretinin aslını görmek için <https://bys.aile.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (tdec7k-HR1cGs-hjg+Gb-JibJxg-KQeiCv31) kodunu yazınız.

Ek-8: Turnitin Raporu

Ebru Küçükdüveyki-GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDEKİ SURİYELİ ÇOCUKLARIN EĞİTİM ALANINDA YAŞADIKLARI SORUNLAR VE SOSYAL DESTEKLERİNİN İNCELENMESİ: ALTINDAĞ ÖRNEĞİ

ORIJINALLIK RAPORU

%14	%9	%4	%10
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	%2
2	Submitted to Ankara University Öğrenci Ödevi	%2
3	www.diamed98.com İnternet Kaynağı	%1
4	www.ebs.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
5	www.nesnedergisi.com İnternet Kaynağı	<%1
6	AKSÜLLÜ, Nihayet and DOĞAN, Selma. "Huzurevinde ve evde yaşayan yaşlılarda algılanan sosyal destek etkenleri ile depresyon arasındaki ilişki", TUBITAK, 2004. Yayın	<%1

Ek-9: Orijinallik Raporu

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA</p> <p style="text-align: right;">Tarih: 17/07/2019</p> <p>Tez Başlığı : Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Çocukların Eğitim Alanında Yaşadıkları Sorunlar ve Sosyal Desteklerinin İncelenmesi: Altındağ Örneği</p> <p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 70 sayfalık kısmına ilişkin, 17/07/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %14 'tür.</p> <p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☐ Alıntılar hariç 4- ☒ Alıntılar dâhil 5- ☒ 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç <p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerle doğru olduğumu beyan ederim.</p> <p>Geroğnini saygılarımla arz ederim.</p> <p style="text-align: right;">Tarih ve İmza</p> <p>Adı Soyadı: <u>EBRU KÜÇÜKDÜVEYİ</u> 17.07.2019</p> <p>Öğrenci No: <u>N14221264</u></p> <p>Anabilim Dalı: <u>SOSYAL HİZMETLER ANABİLİM DALI</u> <i>E. Ederli</i></p> <p>Programı: <u>SOSYAL HİZMET</u></p>
<p>DANIŞMAN ONAYI</p> <p>UYGUNDUR.</p> <p></p> <p>DOÇ. DR. BEYHAN ATASÜ TOPÇUOĞLU</p>

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
SOCIAL WORK DEPARTMENT

Date: 17/07/2019

Thesis Title : Examining Social Assistance and Problems Experienced by Syrian Children Under Temporary Protection in Turkey: The Example of Altındağ

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 17/07/2019 for the total of 70 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 14 %.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Surname: EBRU KÜÇÜKDÜVEYKİ
Student No: N14221264
Department: SOCIAL WORK
Program: SOCIAL WORK

Date and Signature

17.07.2019

E. Duvakı

ADVISOR APPROVAL

APPROVED

DOÇ. DR. REYHAN ATASÖ
TOPÇUOĞLU